

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

AFYONKARAHİSAR SERBAN BELDESİ AĞZI

SENA OKUTAN ÖZCAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. ABDULLAH MERT

KONYA-2023

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sena Okutan Özcan		
	Numarası	18810701027		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı/ Türk Dili ve Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	
		Doktora	☐	
	Tezin Adı	Afyonkarahisar Serban Beldesi Ağzı		

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Sena Okutan Özcan

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sena Okutan Özcan		
	Numarası	18810701027		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı/ Türk Dili ve Edebiyatı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Abdullah Mert		
	Tezin Adı	Afyonkarahisar Serban Beldesi Ağızı		

ÖZET

Çalışmamızda Afyonkarahisar ilinin Sinanpaşa ilçesine bağlı Serban beldesinin ağız özellikleri incelenmiştir. Çalışmamızdaki amacımız Serban beldesi ağızı ses ve şekil bilgisi özelliklerini belirleyerek Türkiye Türkçesi ağızlarındaki yerini tespit etmektir. Çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır: Giriş, İnceleme, Metinler ve Sözlük. Giriş bölümünde Serban beldesinin; tarihi, adının verilmesi, idari durumu, coğrafyası ve iklimi, eğitim durumu, ekonomik durumu ve kültürel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde beldeden derlenen metinler ses ve şekil bilgisi açısından incelenmiştir. Ses bilgisi kısmında belde ağızında tespit edilen sesler, ses uyumları ve ses değişimleri verilmiştir. Şekil bilgisi kısmında ise belde ağızında bulunan kelime yapım ekleri ve kelime türleri verilmiştir. Üçüncü bölümde Serban beldesinden derlenmiş otuz ayrı kişiye ait ses kayıtlarının çeviri yazıya geçirilmiş metinleri verilmiştir. Dördüncü bölüm sözlük bölümüdür. Derlenen metinler içerisinde yer alan beldeye ait kelimeler ve ölçünlü Türkiye Türkçesindeki anlamlarından farklı kullanıma sahip kelimeler anlamlarıyla birlikte verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ağız, Türkiye Türkçesi Ağızları, Afyonkarahisar, Serban Beldesi, Ses ve Şekil Bilgisi.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Author's	Name and Surname	Sena Okutan Özcan		
	Student Number	18810701027		
	Department	Türk Dili ve Edebiyatı/ Türk Dili ve Edebiyatı		
	Study Programme	Master's Degree (M.A)		
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Doç. Dr. Abdullah Mert		
	Title of Thesis/Dissertation	The Afyonkarahisar Serban Town Dialect		

ABSTRACT

In our study, the dialect features of Serban town of Sinanpaşa district of Afyonkarahisar province were analyzed. The aim of our study is to determine the phonological and morphological features of Serban town dialect and to detect its place in the dialects of Turkish in Turkey. The study consists of four main sections: Introduction, Analysis, Texts and Dictionary. In the introduction section, information about the history, naming, administrative status, geography and climate, educational status, economic status and cultural characteristics of Serban town is given. In the second part, the texts compiled from the town were analyzed in terms of phonology and morphology. In the phonology section, the sounds, sound harmonies and sound changes detected in the dialect of the town are given. In the morphology section, word construction affixes and word types in the dialect of the town are given. In the third section, the transcribed texts of the voice recordings of thirty different people compiled from the town of Serban are given. The fourth section is the dictionary section. The words that belong to the town in the compiled texts and the words that have different meanings from their meanings in standard Turkey Turkish are given together with their meanings.

Keywords: Dialect, Turkish Dialects, Afyonkarahisar, Serban Town, Phonology and Morphology.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
KISALTMALAR	xi
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ.....	xii
ÖN SÖZ.....	xiii
1.GİRİŞ.....	15
1.1. Araştırma	15
1.1.1. Amaç.....	15
1.1.2. Kapsam.....	15
1.1.3. Yöntem	15
1.1.4. Kaynak Kişiler ve Metinler	17
1.1.5. Derleme Yapılan Alanı Gösteren Harita	18
1.2. SERBAN.....	19
1.2.1. Serban'ın Tarihi	19
1.2.2. Serban Adının Verilişi	19
1.2.3. İdari Durumu	20
1.2.4. Coğrafi Durumu ve İklimi.....	20
1.2.5. Nüfusu	20
1.2.6. Ekonomik Durumu	20
1.2.7. Eğitim-Öğretim	21
1.2.8. Kültürel Özellikleri	21
1.2.8.1. Düğün Âdetleri	21
1.2.8.2. Yöresel Yemekler.....	21
1.2.8.3. Oynanan Oyunlar	22
2. SES BİLGİSİ.....	23
2.1. Ünlüler.....	23
2.1.1 Ünlü Türleri	23
2.1.1.1. Ölçünlü Türkiye Türkçesinde Bulunmayan Ünlüler	23
2.1.1.2. Yarı Kalın Ünlüler	23
2.1.1.3. Yarı Dar Ünlüler	23

2.1.1.4. Yarı Yuvarlak Ünlüler	24
2.1.1.5. Uzun Ünlüler	24
2.1.1.5.1. Kaynaşma Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler	24
2.1.1.5.2. Ünsüz Düşmesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler	25
2.1.1.5.3. Vurgu ve Tonlamayla Oluşan Uzun Ünlüler	26
2.1.1.6. Kısa Ünlüler	27
2.1.1.7. İkiz Ünlüler	27
2.1.2 Ünlü Uyumları.....	28
2.1.2.1. Kalınlık - İncelik Uyumu	28
2.1.2.1.1. Eklerde ve Bazı Kelimelerde Kalınlık İncelik Uyumu.....	28
2.1.2.1.2. Sonradan Kalınlık-incelik Uyumu Bozulan Kelimelerde Kalınlık-İncelik Uyumu	30
2.1.2.1.3. Alıntı Kelimelerde Kalınlık-İncelik Uyumu	30
2.1.2.1.3.1. Kalınlık-İncelik Uyumuna Giren Alıntı Kelimeler	30
2.1.2.1.3.1.1. İlerleyici Benzeşme Yoluyla Uyuma Girmiş Alıntı Kelimeler.....	30
2.1.2.1.3.1.2. Gerileyici Benzeşme Yoluyla Uyuma Girmiş Alıntı Kelimeler	30
2.1.2.1.3.1.2. Kalınlık-İncelik Uyumuna Girmeyen Alıntı Kelimeler	31
2.1.2.1.3. Kalınlık-İncelik Uyumunun Bozulması	31
2.1.2.1.3.1. “c, ç, ş, y” Ünsüzlerinin Sebep Olduğu Kalınlık-İncelik Uyumsuzluğu	31
2.1.2.2. Düzlük - Yuvarlaklık Uyumu.....	31
2.1.3 Ünlü Değişmeleri	32
2.1.3.1 Kalın Ünlülerin İncelmesi.....	32
2.1.3.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması	33
2.1.3.3. Geniş Ünlülerin Daralması.....	33
2.1.3.4. Dar ünlülerin Genişlemesi	33
2.1.3.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması	34
2.1.3.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi	34
2.1.4. Ünlü Düşmesi.....	34
2.1.4.1. Ön Seste Ünlü Düşmesi	34
2.1.4.2. İç Seste Ünlü Düşmesi	34
2.1.4.3. Son Seste Ünlü Düşmesi.....	35
2.1.5 Ünlü Türemesi	35
2.1.5.1. Ön Seste Ünlü Türemesi.....	35
2.1.5.2. İç Seste Ünlü Türemesi.....	36

2.2. ÜNSÜZLER.....	36
2.2.1. Ölçünlü Türkiye Türkçesinde Bulunmayan Ünsüzler.....	36
2.2.2. Ünsüz Benzeşmeleri	37
2.2.2.1. Komşu Ünsüzler Arasında İlerleyici benzeşme.....	37
2.2.2.2. Uzak Ünsüzler Arasında İlerleyici Benzeşme	38
2.2.2.3. Komşu Ünsüzler Arasında Gerileyici Benzeşme	38
2.2.2.4. Uzak Ünsüzler Arası Gerileyici Benzeşme	38
2.2.3. Ünsüz Değişimleri.....	38
2.2.3.1. Tonlulaşma	38
2.2.3.1.1. Ön Seste Tonlulaşma.....	39
2.2.3.1.2. İç Seste Tonlulaşma	39
2.2.3.1.3. Son Seste Tonlulaşma.....	39
2.2.3.2. Tonsuzlaşma	40
2.2.3.2.1. Ön Seste Tonsuzlaşma.....	40
2.2.3.2.2. İç Seste Tonsuzlaşma.....	40
2.2.3.3. Sızıcılaşma.....	41
2.2.3.3.1. Ön Seste Sızıcılaşma	41
2.2.3.3.2. İç Seste Sızıcılaşma	41
2.2.3.3.3. Son Seste Sızıcılaşma.....	41
2.2.3.4. Akıcılaşma.....	41
2.2.3.4.1. Süreksizleşme.....	41
2.2.3.4.1.1 Ön Seste Süreksizleşme.....	41
2.2.3.5. Diğer Ünsüz Değişimleri	42
2.2.3.5.1. Sızıcı Ünsüzler Arası Değişimler	42
2.2.3.5.2. Akıcı Ünsüzler Arası Değişimler.....	42
2.2.4. Ünsüz Düşmesi.....	42
2.2.4.1. Ön Seste Ünsüz Düşmesi	42
2.2.4.2. İç Seste Ünsüz Düşmesi	42
2.2.4.3. Son Seste Ünsüz Düşmesi.....	43
2.2.5. Ünsüz Türemesi.....	44
2.2.5.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi.....	44
2.2.5.2. İç Seste Ünsüz Türemesi.....	44
2.2.5.3. Son Seste Ünsüz Türemesi	44
2.2.6. Ünsüz Uyumu	45

2.2.7. Ünsüz İkizleşmesi	45
2.2.8. Ünsüz Tekleşmesi	46
2.2.9. Göçüşme	46
2.2.10. Hece Yutulması.....	46
2.2.12. Hece Kaynaşması	46
3. ŞEKİL BİLGİSİ	48
3.1. Kelime Yapımı.....	48
3.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri	48
3.1.2. Fiilden İsim Yapım Eki.....	50
3.1.3. İsimden Fiil Yapım Eki.....	51
3.1.4. Fiilden Fiil Yapım Eki.....	52
3.2. İsimler.....	53
3.2.1. İsim Çekim Ekleri	53
3.2.1.1. Hâl Ekleri	53
3.2.1.1.1. Yalın Hâl.....	53
3.2.1.1.2. Yükleme Hâli Eki	53
3.2.1.1.3. Yönelme Hâli Eki.....	54
3.2.1.1.4. Bulunma Hâli Eki	54
3.2.1.1.5. Ayrılma Hâli Eki	54
3.2.1.1.6. İlgi Hâli Eki	55
3.2.1.1.7. Vaita Hâli Eki.....	55
3.2.1.1.8. Eşitlik Hâli Eki	55
3.2.1.1.9. Yön Gösterme Eki.....	55
3.2.1.2. Aitlik Eki	56
3.2.1.3. İyelik Ekleri	56
3.2.1.3.1. İyelik Eki Yığılması.....	57
3.2.1.4. Çokluk Eki	57
3.2.1.5. Soru Eki.....	57
3.3. Zamirler	57
3.3.1. Kişi Zamirleri.....	57
3.3.2. İşaret Zamirleri	58
3.3.3. Dönüşlülük Zamiri	59
3.3.4. Belirsizlik Zamirleri	60
3.3.5. Soru Zamirleri.....	60

3.4. Zarflar	60
3.4.1. Durum Zarfları	60
3.4.2. Zaman Zarfları	60
3.4.3. Yer-Yön Zarflar	60
3.4.4. Miktar Zarfları	61
3.4.5. Soru Zarfları	61
3.5. Sıfatlar	61
3.5.1. Niteleme Sıfatları	61
3.5.2. Belirtme Sıfatları	61
3.5.2.1. İşaret Sıfatları	61
3.5.2.2. Sayı Sıfatları	61
3.5.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları	61
3.5.2.2.2. Üleştirme Sayı Sıfatları	62
3.5.2.2.3. Sıra Sayı Sıfatları	62
3.5.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları	62
3.5.2.3. Belirsizlik Sıfatları	62
3.5.2.4. Soru Sıfatları	62
3.6. Edatlar	62
3.6.1. Bağlama Edatları	62
3.6.1.1. Sıralama Edatları	62
3.6.1.2. Denkleştirme Edatları	63
3.6.1.3. Karşılaştırma Edatları	63
3.6.1.4. Cümle Başı ve Cümle Sonu Edatları	63
3.6.1.5. Çekim Edatları	63
3.7. Ünlemler	64
3.7.1. Asıl Ünlemler	64
3.7.2. Seslenme Ünlemleri	64
3.7.3. Sorma Ünlemleri	65
3.7.4. Gösteme Ünlemleri	65
3.7.5. Cevap Ünlemleri	65
3.7. Fiiller	65
3.7.1. Şahıs Ekleri	65
3.7.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri	65
3.7.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri	66

3.7.2. Şekil ve Zaman Ekleri.....	67
3.7.2.1. Geniş Zaman.....	67
3.7.2.2. Görülen Geçmiş Zaman.....	69
3.7.2.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	70
3.7.2.4. Gelecek Zaman.....	71
3.7.2.5. Şimdiki Zaman.....	72
3.7.3. Tasarlama Kipleri.....	73
3.7.3.1. Emir Kipi.....	73
3.7.3.2. Şart Kipi.....	74
3.7.3.3. İstek Kipi.....	75
3.7.3.4. Gereklilik Kipi.....	75
3.7.4. Ek Fiil.....	75
3.7.4.1. Ek Fiilin Geniş Zamanı.....	75
3.7.4.2. Ek Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı.....	76
3.7.4.3. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanı.....	76
3.7.4.4. Ek Fiilin Şartı.....	76
3.7.5. Fiillerin Birleşik Çekimi.....	77
3.7.5.1. Hikâye.....	77
3.7.5.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi.....	77
3.7.5.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi.....	77
3.7.5.2. Rivayet.....	77
3.7.5.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti.....	77
3.7.5.2.2. Gelecek Zamanın Rivayeti.....	77
3.7.5.2.3. Şimdiki Zamanın Rivayeti.....	77
3.7.5.3. Şart.....	78
3.7.5.3.1. Geniş Zamanın Şartı.....	78
3.7.5.3.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı.....	78
3.7.5.3.3. Gelecek Zamanın Şartı.....	78
3.7.5.4. Katmerli Çekim.....	78
3.7.6. Fiilimsiler.....	78
3.7.6.1. Fiilimsi Ekleri.....	78
3.7.6.1.1. İsim-Fiil Ekleri.....	78
3.7.6.1.2. Sıfat-Fiil Ekleri.....	78
3.7.6.1.3. Zarf-Fiil Ekleri.....	79

SONUÇ.....	81
METİNLER	85
SÖZLÜK.....	160
DERLEME YAPILAN BELDEDEN GÖRSELLER	169
KAYNAKÇA.....	177

KISALTMALAR

- age.** : Adı geçen eser
agm. : Adı geçen makale
Ar. : Arapça
bk. : Bakınız
Bulg. : Bulgarca
C : Cilt
Erm. : Ermenice
Far. : Farsça
Fr. : Fransızca
İng. : İngilizce
İsp. : İspanyolca
İt. : İtalyanca
Lat. : Latince
S : Sayı
s. : Sayfa
TDK : Türk Dil Kurumu
Yay. : Yayını, yayınları
Yun. : Yunanca

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

ā : Uzun /a/ ünlüsü

á : /a/ - /e/ arası ünlü

â : /a/ - /ı/ arası ünlü

â : /a/ - /o/ arası ünlü

ē : Uzun /e/ ünlüsü

è : /e/ - /i/ arası ünlü

ī : Uzun /ı/ ünlüsü

ĩ : Uzun /i/ ünlüsü

ō : Uzun /o/ ünlüsü

õ : Uzun /ö/ ünlüsü

ū : Uzun /u/ ünlüsü

ũ : Uzun /ü/ ünlüsü

ŋ : Damak n'si

P : /p/ - /b/ arası ünsüz

S : /s/ - /z/ arası ünsüz

T : /t/ - /d/ arası ünsüz

ˉ : Ünlüler üzerinde uzunluk işareti

˘ : Ünlüler üzerine kısalık işareti

ˆ : Ulama ve ikiz ünlü işareti

ÖN SÖZ

Ağızlar, gelişen ve değişen dünyada teknolojinin hızla hayatımızda yer etmesiyle birlikte, iletişim araçlarının çeşitlenmesi ve yaygınlaşması, eğitim yoluyla, göçler vb. nedenlerle kaybolmaya yüz tutmaktadır. Bu nedenle ağızlar tümüyle kaybolmadan kayıt altına alınmalıdır. Biz de bu çalışmamızla Serban beldesi ağzını kayıt altına almayı, ses ve şekil bilgisi özelliklerini ortaya koymayı amaçladık.

Beldeyi araştırma sahası olarak seçmemizdeki en büyük etken efsanelerine, yaşanmışlıklarına ve insanlarına aşina olmamızdır. Çalışmamız dört ana bölümden oluşmuştur. Giriş, İnceleme, Metinler ve Sözlük.

Giriş bölümünde Serban beldesinin; tarihi, adının verilmesi, idari durumu, coğrafyası ve iklimi, eğitim durumu, ekonomik durumu ve kültürel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

İnceleme bölümünde beldeden derlenen metinler ses ve şekil bilgisi açısından incelenmiştir. Ses bilgisi kısmında belde ağzında tespit edilen sesler, ses uyumları ve ses değişimleri verilmiştir. Şekil bilgisi kısmında ise belde ağzında bulunan yapım ve çekim ekleri ile kelime türleri verilmiştir.

Metinler bölümünde Serban beldesinden derlenmiş otuz ayrı kişiye ait ses kayıtlarının çeviri yazıya geçirilmiş metinleri verilmiştir.

Dördüncü bölüm sözlük bölümüdür. Derlenen metinler içerisinde yer alan beldeye ait kelimeler ve ölçünlü Türkiye Türkçesindeki anlamlarından farklı kullanıma sahip kelimeler anlamlarıyla birlikte verilmiştir. Ayrıca çalışmamızın sonunda beldeye ait fotoğraflar eklenmiştir.

Çalışmamızın derleme safhasında beldede konaklamamızı sağlayan, kaynak kişilere ulaşmada bana yardımcı olan dedem Şükrü AKYÜZ beyefendiye ve anneannem Hanife AKYÜZ hanımefendiye, çalışmamızın her safhasında maddî manevî desteklerini esirgemeyen pek değerli annem Emine OKUTAN hanımefendiye, babam Rifat OKUTAN beyefendiye ve arkadaşım Zeynep İkbâl Harmancı'ya, çok kıymetli emeklerinden dolayı eşim Ahmet Bilal ÖZCAN

beyefendiye, bilgi birikimlerinden faydalandığım Prof. Dr. Talip DOĞAN ve Doç. Dr. Mehmet YASTI hocalarıma; çalışmamızın başlamasına vesile olan, engin bilgi birikimi ve tecrübeleri ile çalışmamıza destek olan Prof. Dr. Abdurrahman ÖZKAN hocama, çalışmamızın tamamlanmasında büyük emeği olan, bana ilmî birikimleri ve akademik tecrübeleriyle yol gösteren ve yüreklendiren danışmanım Doç. Dr. Abdullah MERT hocama teşekkürü borç bilirim.

Sena OKUTAN ÖZCAN

1.GİRİŞ

1.1. Araştırma

1.1.1. Amaç

Araştırmanın amacı, Afyon ilinin Sinanpaşa ilçesine bağlı Serban beldesinin ağız özelliklerini belirlemek ve bu özellikler doğrultusunda, belde ağızını ölçünlü Türkiye Türkçesi ile karşılaştırmalı olarak ses ve şekil bilgisi bakımından inceleyerek söz varlığını ortaya koymaktır. Ayrıca, Ağızlarımız, gelişen ve değişen dünyada teknolojinin hızla hayatımızda yer etmesiyle birlikte, iletişim araçlarının çeşitlenmesi ve yaygınlaşması, eğitim yoluyla, göçler vb. nedenlerle kaybolmaya yüz tutmaktadır. Bu nedenle çalışmamızda Serban beldesi ağızını kayıt altına almayı, ses ve şekil bilgisi özelliklerini ortaya koymayı amaçladık.

1.1.2. Kapsam

Araştırma, Afyon ilinin Sinanpaşa ilçesine bağlı Serban beldesini kapsamaktadır. Beldenin; Cumhuriyet, Hisar, Hozman, Köprübaşı, Kümbet ve Orta olmak üzere altı tane de mahallesi bulunmaktadır.

1.1.3. Yöntem

Çalışmaya ilk olarak derleme yapılacak yerleşim yerleri tespit edilerek başlanmıştır. Araştırmanın kapsamını belirlemek için Serban beldesinin mahalleleri araştırılmış ve muhtarlarıyla görüşmeler yapılmıştır. Beldeye yakın civardan çeşitli nedenlerle gelip yerleşen ve uzun süre belde dışında yaşayan insanlar tespit edilip çalışmanın dışında tutulmuştur.

Belde ile ilgili çerçeve çizildikten sonra çalışmamıza kaynaklık edebilecek şahıslar belirlenmiştir. Kaynak kişiler eğitim durumu, yaşı, bölgeyi hiç terk etmemiş olması, ağız özelliklerini koruması gibi kriterler göz önünde bulundurularak belirlenmiştir.

Daha sonra derleme işlemine başlanmıştır. Kaynak kişilere çeşitli konularda soru sorularak konuşturulmaya çalışılmıştır. Kaynak kişilerin konuşmaları ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır.

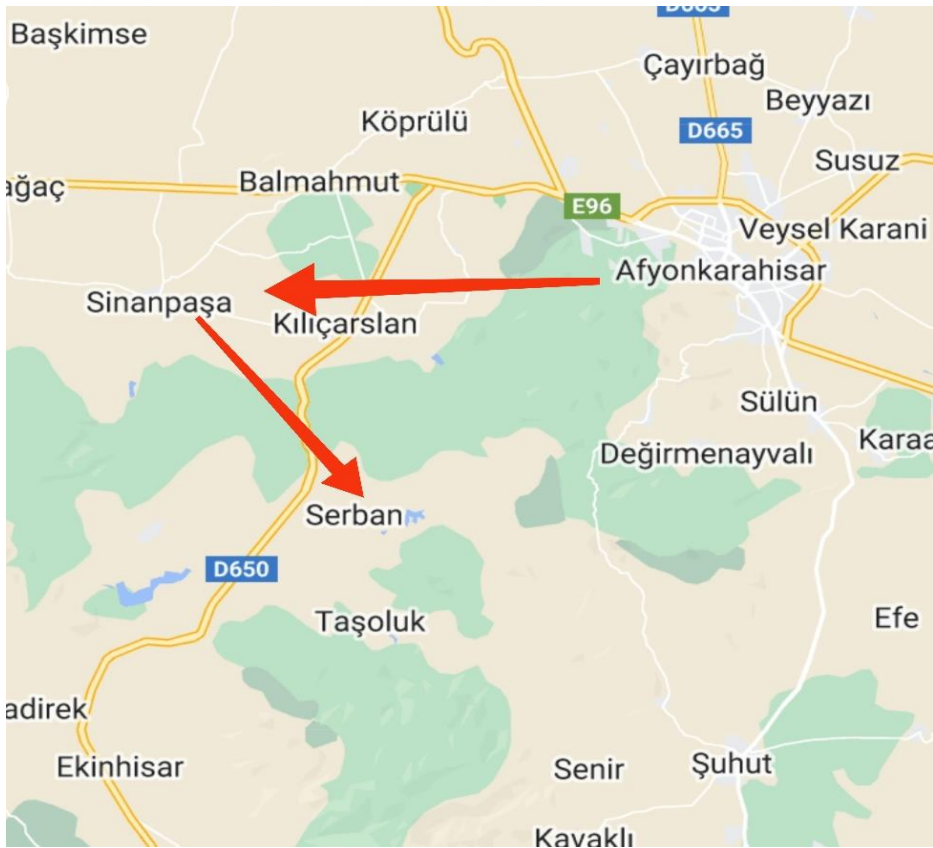
Kayıt altına alınan ses kayıtları her kişinin için ayrı ayrı oluşturulmuş klasörlere kaydedilmiştir. Daha sonra kayıt altına alınmış ses dosyaları çeviri yazı işaretleri ile yazıya aktarılmıştır. Yazıya aktarma işlemi yapılırken çeviri yazı harfleriyle karışmaması için büyük harf kullanılmamıştır. Ayrıca virgül ve nokta haricinde de noktalama işareti kullanılmamıştır. Metinler “M1, M2, M3” şeklinde numaralandırılmıştır. Metinlerin başında kaynak kişinin adı-soyadı, yaşı, eğitim durumu ve metnin konusunu bildiren tablolar oluşturulmuştur. Metinlerdeki cümleler de numaralandırılmıştır.

Derlenip yazıya geçirilen metinler ölçünlü Türkiye Türkçesi ile karşılaştırmalı olarak ses ve şekil bilgisi açısından incelenmiştir. Çalışmanın son kısmına metinde geçen kelimelerden ve metin dışı kelimelerden oluşan bir sözlük hazırlanmış ve bölgeden resimler eklenmiştir.

1.1.4. Kaynak Kişiler ve Metinler

METİN	KAYNAK KİŞİ	ÖĞRENİM DURUMU	YAŞI
M1	Hesna Taban	İlkokul	60
M2	Şerife Yaman	İlkokul	72
M3	Adem Toy	İlkokul	68
M4	Hüseyin Gedik	İlkokul	44
M5	Ferdane Kurtulmuş	İlkokul	70
M6	İbrahim Ünal	İlkokul	67
M7	Nuri Gökmen	İlkokul	90
M8	Şerife Gedik	İlkokul	63
M9	Ümmü Karaağaç	İlkokul	53
M10	Hanife Ünal	İlkokul	55
M11	Selma Söğütlü	İlkokul	50
M12	Satı Karadağ	İlkokul	56
M13	Ümmühan Kalkan	İlkokul	51
M14	Şayize Kocatürk	Okuma -yazma yok	70
M15	Adalet Şahin	Okuma -yazma yok	61
M16	Selma Kuzu	İlkokul	50
M17	Fatma Duru	İlkokul	63
M18	Naçiye Karadayı	İlkokul	66
M19	Hediye Katırcı	İlkokul	50
M20	Senam Gökmen	İlkokul	68
M21	Emine Karadeniz	İlkokul	65
M22	Hasibe Özdemir	Okuma -yazma yok	71
M23	Satı Doğrul	İlkokul	43
M24	Talat Doğrul	İlkokul	50
M25	Türkân Tuncel	İlkokul	60
M26	Yakup Altan	Okuma -yazma yok	73
M27	Hatice Türker	İlkokul	62
M28	Şerife Türk	Okuma -yazma yok	64
M29	Seviye Karadağ	Okuma -yazma yok	65
M30	Fatma Söğütlü	İlkokul	72

1.1.5. Derleme Yapılan Alanı Gösteren Harita

1.2. SERBAN¹

1.2.1. Serban'ın Tarihi

1560 yılında kurulan Serban, Ankara Arşivler Genel Müdürlüğünden alınan bilgiye göre 91 haneden oluşmuş, bilinmeyen bir nedenle zamanla dağılmıştır. Kasabanın yeniden kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Söylentilere göre eskiden köyün bulunduğu yerden alışveriş yapan kervanlar geçmekteymiş. Kasabanın bulunduğu yer düzlük, çayırılık, sulak bir yer olduğu için kervanlar burada konaklar, hisar eteğindeki hâlen mevcut olan mağaralarda dinlenir, sonra yollarına devam ederlermiş. Kasabanın 1 km doğusunda Kümbet mevkiisi vardır. Burada Selçuklular zamanında bir toplumun yaşadığı, orada hâlâ mevcut olan kalıntılardan anlaşılmaktadır. Halkın anlattıklarına göre, köy 15 haneyken Kümbet'te oturan bir yörük, kestiği kurbanların paylarını bu köye dağıtırmış. 1958 yılına kadar muhtarlıkla idare edilen kasaba, bu tarihten sonra belediye yönetim şekli ile yönetilmeye başlanmıştır. Kasabada eski yapı olarak hamam ve birkaç ev vardır.

1.2.2. Serban Adının Verilişi

Belde halkının anlattıklarına göre eskiden köyün bulunduğu yerden alışveriş yapan kervanlar geçmekteymiş. Kasabanın bulunduğu yer düzlük, çayırılık, sulak bir yer olduğu için kervanlar burada konaklar, hisar eteğindeki hâlen mevcut olan mağaralarda dinlenir, sonra yollarına devam ederlermiş. Zamanla kervancı başlarından birinin buraya yerleşmesinden dolayı adı Serban olarak kalmıştır. Daha sonra 10 Ocak 2003 tarih ve 24989 sayılı Resmi Gazete, Bakanlar Kurulunun 2002/4960 sayılı kararı ile Afyon ili Sincanlı, bugünkü adıyla Sinanpaşa, ilçesine bağlı Serban beldesinin adının Savran olarak değiştirilmesinin tasdiki, danıştayın görüşüne dayanan İç İşleri Bakanlığının 03.12.2002 tarihli ve 58577 sayılı yazısı üzerine 1580 sayılı Belediye Kanununun 9. maddesine göre Bakanlar Kurulunca 10.12.2002 tarihinde karar alınmış olup bundan sonra Serban adı değişerek, Savran olarak kullanılmıştır. Daha sonra 2007 yılında değiştirilmiş olup tekrar Serban adını almış. Bu değişimlerin sebepleri dönemin Yazı İşleri Müdürü'ne sorulup ses kaydına alınmıştır.

¹ Bu bölümde Serban Belediyesi arşiv dosyalarından alınan bilgiler özetlenmiştir.

1.2.3. İdari Durumu

Belde, belediye yönetim şekliyle yönetilmektedir. Cumhuriyet, Hisar, Hozman, Köprübaşı, Kümbet ve Orta olmak üzere altı tane de mahallesi vardır. Bu mahallelerin her birinin muhtarlığı bulunmaktadır.

1.2.4. Coğrafi Durumu ve İklimi

Serban, Afyon ilinin Sinanapaşa ilçesine bağlı bir kasabadır. Afyon' un güney batısında yer alır. Ankara, Antalya, Afyon yolunun 2,5 km doğusunda olup, asfalt olarak çift yola bağlıdır. Serban'ın coğrafi durumu arazi oldukça düzdür. En yüksek noktası deniz seviyesinden 1050 metre, en alçak noktası 970 metre arasında değişir. Serban da karasal iklim sürmektedir. Yıllık ortalama sıcaklığı 15 derecedir. En düşük -3 derece ile 18 derece yaz kış değişmektedir. Yağışlar kış sonunda başlar. İlkbaharda artar. Yazlar kurak geçer. Yıllık yağış ortalaması 461 mm³ dür. Kışın yağın kar miktarı 30 santimetreyi bulur. Genellikle kasabaya hakim rüzgarlar poyraz, karayel, keşişleme ve kible rüzgârlarıdır. Kasabanın yüz ölçümü 40 hektardır. Nüfusun % 85' i ziraatla uğraşır.

1.2.5. Nüfusu

1560 yılında kurulan Serban, Ankara Arşivler Genel Müdürlüğünden alınan bilgiye göre 91 haneden oluşmuştur. 1990 sayımına göre 3600 kişilik nüfusa sahiptir. Güncel sayıma göre ise 1797 kişidir.² Serban beldesi çeşitli sebeplerle, Fransa ve Almanya başta olmak üzere, dış göç vermiştir. Aynı zamandan iş imkanları nedeniyle çevre il ve ilçelere de iç göç vermiştir. Bu nedenle beldede yaşayan insan sayısı yaz ve kış aylarında farklılık göstermektedir.

1.2.6. Ekonomik Durumu

Serban beldesinde halk geçimini hayvancılık, meyvecilik ve inşaat işçiliği ile sağlamaktadır.

² <http://www.sinanpasa.gov.tr/serban-belediyesi>

1.2.7. Eğitim-Öğretim

Beldede ilkokul ve ortaokul bulunmaktadır. Lise düzeyi okul için belde çocukları çevre ilçelere gitmektedir. Beldede ilkokulun ne zaman açıldığı hakkında bilgiye erişilememiştir. Ancak belde halkının genellikle ilkokul mezunu olduğu saptanmıştır.

1.2.8. Kültürel Özellikleri

1.2.8.1. Düğün Âdetleri

Ağız Tadı Götürme: Nişan töreninden birkaç gün sonra oğlan evinin kız evine baklava götürmesi âdetidir.

Baş Görme: Hamamda gelin kızın saçının yıkanıp örülerek yapılan bir tür hamam eğlencesidir.

Gelin Kız Giydirme: Damat tarafının gelin kıza çeşitli kıyafetler olarak hediye etmesi âdetidir.

Döşek Kağnısı : Bir kağnyaya oğlan evinden yatak, yorgan, minder vb. ev eşyaları yüklenir. Damat kağnyaya biner köyü gezer. Daha sonra bu eşyalar düğün evine iner. Akşamına kız evinde yemek yenir. Bu eğlenceye döşek kağnısı denir.

1.2.8.2. Yöresel Yemekler

Ak dolma: İnce bulgurla yapılan yoğurt ve tereyağı ile servis edilen bir tür yemektir.

Et Dolması: İnce bulgur ve etle yapılan tereyağı ile servis edilen bir tür köfte.

Mantı: Haşhaş yağı ile yapılan bir tür börektir. Bölgede “bükme” olarak da adlandırılır.

Katmer: Haşhaş yağı ile yapılan bir tür sac böreğidir.

Köy Ekmeği: Beldede patatesli ekmek olarak da bilinir. Un, su, tuz ve haşlanmış patates ile yapılan ekmek türüdür.

Hamursuz: Belde dilinde “hamırsız” denir. Yumurta, soda, şeker, yağ ve un ile yapılan sert ekmek türüdür.

1.2.8.3. Oynanan Oyunlar

Gıdıgyrak / Gıyrak: Yedi kişiyle oynanan seksek benzeri bir oyundur. Yere uzunca düz bir çizgi çizilir. Yassı bir taş bulunur. Yere atılır ve tek ayak üstünde çizginin sonuna kadar itelenir. Çizginin sonuna kadar gelemeyenler çizginin ucuna bekçi dikilir.

Ebe taşı: Beştaş oyununun aynısıdır. Ele beştaş alınır. Birleme, ikileme, üçleme, dörtleme ve köprü bölümlerinden oluşur. Birlemede taşlar ortaya atılır ve birisi seçilir. Seçilen taş havaya atılır, aynı anda ve aynı elde yerden bir taş alınır ve havaya atılan taş yere düşmeden kapılır. İkilemede yerdeki taşlar ikişer ikişer, üçlemede bir üçlü sonra geri kalan bir taş, dörtlemede dört taş birden alınır. Köprü bölümünde el orta parmağı işaret parmağın üstüne konur. Daha sonra işaret parmak ve baş parmak yere bastırılarak köprü yapılır. Bir taş havaya atılır ve yerdeki taşlar birer birer köprünün altından geçirilmeye çalışılır.

Yirmitaş: Yirmi tane yuvarlak taş toplanır. Avuca alınır havaya atılır. Daha sonra elin yüzey kısmı üste gelecek şekilde iki el birleştirilerek çukur hâline getirilir. Elin üstünde en çok taş tutabilen kazanır.

Sinenmece: Saklambaç oyununun beldedeki adıdır. Kuralları ve oynanma şekli saklambaçla aynıdır.

Çombak /Çongu : Uzun dal parçası ile kısa dal parçasının açılan bir çukura yerleştirilmesi şeklinde oynanan bir oyun türüdür.

2. SES BİLGİSİ

2.1. Ünlüler

2.1.1 Ünlü Türleri

2.1.1.1. Ölçünlü Türkiye Türkçesinde Bulunmayan Ünlüler

Serban beldesi ağızında ölçünlü Türkiye Türkçesinde bulunan a, e, ı, i, o, ö, u, ü ünlülerinin yanında çeşitli fonetik hadiseler neticesinde oluşan ā, ē, ī, ī, ō, ō, ū, ū, á, à, è, â, ă sesleri tespit edilmiştir.

2.1.1.2. Yarı Kalın Ünlüler

ă: Düz- geniş, yarı kalın, /a/ ile /e/ arası bir orta damak ünlüsüdür³. Serban beldesi ağızında /a/ ünlüsünün yarı incilmesi, /e/ ünlüsünün yarı kalınlaşması, /y/ ünsüzünün etkisi ve benzeşme sonucu oluşmaktadır:

mal_olmáyan “malı olmayan” M1/6, mutfakdáydim “mutfaktaydım” M3/17, ábes “abes” M4/1, cáp “cep” M4/13, báreketli “bereket” M4/22, mezárı “mezar” M7/59, mākás “makas” M8 /8, yaşındáyın “yaşındayım” M14/2, aǵláyyon “ağlıyorum” M14/5, goláylaşdı “kolaylaştı” M19/16, çalışmáynan “çalışmayla” M30/3.

2.1.1.3. Yarı Dar Ünlüler

â: /a/ ile /ı/ arası yarı geniş, kalın bir ünlüdür.

aşşáǵı “aşağı” M3/36, olcák “olacak” M4/47, āşamâcêk “akşama kadar” M5/22, yapânj “yaparım” M7/3, olcâksın “olacaksın” M11/29, gapatmáycan “kapatmayacağım” M13/35, dolâşmadıǵımız “dolaşmadığımız” M15/4, tarláyı “tarlayı” M16/10, çapâlâycân “çapalayacağım” M17/33, burdáyın “burdayım” M24/1, hatırláman “hatırlamam” M24/9, yapılcák “yapılacak” M29/6, yaşáyyoz “yaşıyoruz” M30/6.

ê: Kapalı /e/ olarak isimlendirilir. Kapalı /e/, /e/ ile /i/ arası bir sestir. Daha çok i sesine yakındır. Beldede /ê/ ünlüsü genelde ilk hece görülse de bazı kelimelerde diğer hecelerde de görülmektedir.

³ Mukim Sağır, “ Türkiye Türçesi Ağızlarının Ünlü Varlığı ”, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Litarature and History of Turkish or Turkic, Volume 3/3, Spring 2008i s.564.

nè “ne” M1/5, kêçi “keçi” M2/6, demek “demek” M2/37, dèdi “dedi” M3/32, yèdiğın “yediğın” M4/53, ezilcèk “ezilecek” M5/3, meşeyi “meşeyi” M6/17, nèyse “neyse” M8/22, nèrden “nerden” 13/14, nèynīcen “ne eyleyeceksin” 13/40, nèler “neler” M16/12, yèmek “yemek” M23/19.

2.1.1.4. Yarı Yuvarlak Ünlüler

â: /a/ ile /o/ arasındaki yarı yuvarlak, geniş, hafif yuvarlaklaşmış bir /a/ ünlüsüdür.⁴

çıkıyâ “çıkıyor” M2/13, gidīyâ “gidiyor” M2/25, yapıyâz “yapıyoruz” M13/2, goyyâz “koyuyoruz” M13/4, ediyâ “ediyor” M25/11, gidiyâ “gidiyor” M28/3, gidīyân “gidiyorum” 25/8 bakmāyyân “bakmıyorum” M13/36.

2.1.1.5. Uzun Ünlüler

Boğumlanma süresi normal süreli bir ünlüden daha fazla olan ünlülere uzun ünlü denir. Uzun bir ünlünün normal süreli iki ünlüye denk geldiği söylenebilir.⁵

2.1.1.5.1. Kaynaşma Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

Kaynaşma bir sözde yan yana bulunan iki veya daha çok hecedeki seslerin yahut da yan yana iki sözden birincisinin son sesi ile ikincisinin ön sesinin birleşip kaynaşması ve dolayısıyla hece sayısının azalması olayıdır.⁶

/ā/ Ünlüsü

sāncak “salıncak” M1/23, mustā “Mustafa” M1/33, intār “intihar” M3/37, ābēm “ağbeyim” M9/33, buzāların “buzağların” M11/12, çocuklāma “çocuklarıma” M12/11, sabālā “sabaleyin” M15/2, tārnayī “tarhanayı” M16/22.

/ē/ Ünlüsü

goyuvēyon “koyuveriyorsun” M2/9, savırcēz “savuracağız” M2/10, bakıccēz “bakacağız” M3/34, gētmēyon “getirmiyorum” M8/15, çiyneym “çığnıyorum” M9/16, yēyon “yiyorum” M9/28, nētcen “ne edeceksin” M10/3, erkēmiz “erkeğimiz” M11/11, nēden “ne edeyim” M12/7, ekicēn “ekeceğim” M15/9.

⁴ Mukim Sağır, agm., s. 566.

⁵ Tuncay BÖLER, Türkiye Türkçesi Ses Bilgisi, Kesit Yay., Ankara, 2021, S. 34.

⁶ Günay Karaağaç, *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu yay., Ankara, 2022.

/ɪ/ Ünlüsü

añnadīn “anladığın” M1/6, aḡlıycīm “aḡlayacağım” M5/18, galmīycık “kalmayacak” M8/13, ēlmalīmız “elmalığımız” M10/6, yapīyon “yapıyorum” M12/5, anlīceyin “anlayacağın” M16/3, çalıṣīyoz “çalışıyoruz” M24/6, aldīn “aldığın” M27/13, yapmīcaz “yapmayacağız” M29/21.

/ī/ Ünlüsü

geldīinde “geldiğinde” M3/6, söylīcen “söyleyeceğim” M3/32, meslīni “mesleğini” M4/4, edīyoz “ediyoruz” M4/16, M8/3, gettīmiz “getirdiğimiz” M9/18, nèynīcen “ne eyleyeceğim” M13/40.

/ō/ Ünlüsü

bulūyōn “buluyorum” M1/10, nōlursa “ne olursa” M4/31, dō “doğru” M6/3, dēyyōn “diyorum” M16/18, gaynadīyōn “kaynatıyorsun” M21/20.

/ū/ Ünlüsü

yūcan “yıkayacağım” M8/20, çocūm “çocuğum” M12/3.

/ū/ Ünlüsü

bölūñ “bölüğün” M3/16.

2.1.1.5.2. Ünsüz Düşmesi Sonucu Oluşan Uzun Ünlüler

Serban beldesi aḡzında genellikle /ɾ/ ve /y/ seslerinin düşmesi sonucu uzun ünlüler oluşur. Bu ünsüzlerin yanında /h/, /k/ ve /v/ ünsüzlerinin de düşmesiyle oluşan uzun ünlüler de tespit edilmiştir.

/ā/ Ünlüsü

bakā “bakar” M1/6, gaḡnılā “kaḡnılar” M2/12, yārum “yavrum” M2/23, āşam “akşam” M2/23, gadā “kadar” M3/11, bunlā “bunlar” M4/20, vā “var” M3/5, bāçe “bahçe” M5/24, yıḡarlādı “yıḡarlardı” M8/11, bayramlāda “bayramlarda” M15/11, deyyōlā “diyorlar” M29/20.

/ē/ Ünlüsü

şekē “şeker” M1/13, öküzlē “öküzler” M2/5, dikmişlē “dikmişler” M3/35, vēsīn “versin” M6/3, düşē “düşer” M7/8, edērlē “ederler” M10/23, gülēdik “gülerdik” M17/2, işlēmiz “işlerimiz” M21/7, vercēmīş “verecekmiş” M24/16, guyuvē “koyuver” M30/21.

/ɪ/ Ünlüsü

toplanī “toplanır” M1/13, alī “alır” M21/7, alīdım “alırdım” M22/9.

/ĩ/ Ünlüsü

gelī “gelir” M5/18, getirīdi “getirirdi” M10/31.

/õ/ Ünlüsü

Belde ağzında genellikle /r/, /ğ/ ve /n/ sesinin düşmesiyle /õ/ ünlüsü oluşmuştur.

dõru “doğru” M3/18, õlanıñ “oğlanın” M4/28, sõra “sonra” M4/55, õlu “oğlu” M5/29, õlan “oğlan” M5/48, gidiyõ “gidiyor” M16/18, okuyõ “okuyor” M25/17, dõdũmu “doğduğumu” M29/2.

/õ̇/ Ünlüsü

Belde ağzında /õ̇/ ünlüsü genellikle /y/ ve /r/ ünsüzlerinin düşmesi neticesinde oluşmuştur.

bõle “böyle” M2/15, õle “öyle” M3/8, şõle “şöyle” M4/22, sõle “söyle” M4/51, gõmeden “görmeden” M5/20, sõlüyũm “söleyim” M7/3.

/ũ/ Ünlüsü

olũsēñ “olursan” M1/11, olũsa “olursa” M5/27, olũ “olur” M7/25.

2.1.1.5.3. Vurgu ve Tonlamayla Oluşan Uzun Ünlüler

Bu uzunluklar konuşma dilinde bazı ünlemlerdeki ünlülerde duyguyu ifade etmek istemiyle oluşmuştur.

/ā/ Ünlüsü

vāğ M13/24.

/ē/ Ünlüsü

evēT “evet” M1/3, yēr içēr M1/17, bibēr “biber” M4/44.

/ō/ Ünlüsü

tōrba “torba” M1/23,

/ū/ Ünlüsü

bolūdū “boldu” M1/1, mūhakkak “muhakkak” M4/11.

/ū/ Ünlüsü

kōyūdū M1/2, ūnleyiverin “çağırivereyim” M17/4

2.1.1.6. Kısa Ünlüler

Boğumlanma süresi normal süreli bir ünlüden daha kısa olan ünlülere kısa ünlü denir.⁷

ă: Normal süreli /a/ sesinden daha kısa süreli bir /a/ sesidir.

săten “zaten” M7/5, măfetdi “mahfetti” M10/34, săten “zaten” M11/24, răzı “razi” M30/4, găyi “gayri” M30/6.

2.1.1.7. İkiz Ünlüler

Aynı nefes baskısı altında boğumlanan ve tek ünlü değerinde olan çift ünlülere ikiz ünlü denir. Yalın veya eklerle genişletilmiş kelimelerin iç seslerindeki /y/, /v/, /ğ/, /h/ ünsüzlerinin eriyip kaybolmaları dolayısıyla yan yana gelen ünlüler tek nefes baskısı altında birleşerek ikiz ünlüleri oluştururlar.⁸ İkiz ünlüler; eşit ikiz ünlüler, yükselen ikiz ünlüler ve alçalan ikiz ünlüler olmak üzere üçe ayrılır. Derlenen metinlerde iki örnekte alçalan ikiz ünlü tespit edilmiştir:

deil “değil” M16/18, şuūt “şuhut” M3/26.

⁷ Tuncay BÖLER, *age.*, s. 85.

⁸ Zeynep Korkmaz, *age.* s.85

2.1.2 Ünlü Uyumları

Ünlü uyumu sözcükteki ünlülerin ses bakımından birbirine benzemesidir. Türkçede ünlüler sözcük içinde belirli bir uyum içinde sıralanırlar.⁹

2.1.2.1. Kalınlık - İncelik Uyumu

Kalın sıradaki ünlüler ile başlayan sözlere kalın sıralı ekler, ince sıradaki ünlüler ile başlayan sözlere de ince sıralı ekler getirilir. Böylece hem kök hem de türemiş sözler, kalın veya ince sıradan birine ait hale gelirler.¹⁰

2.1.2.1.1. Eklerde ve Bazı Kelimelerde Kalınlık İncelik Uyumu

Ölçünlü Türkiye Türkçesindeki -ken zarf-fiil eki, -ki aitlik eki, -gil eki, -ilr edatı ve i- fiili kalınlık-incelik uyumuna aykırıyken Serban beldesi ağzında kısmen uyuma girmiştir.

-ken Zarf-Fiil Eki

-ken zarf-fiil eki ölçünlü Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna aykırı bir ektir. Serban beldesi ağzında bu ek çoğunlukla uyuma girmiştir. -ken zarf-fiil ekinin -kene, -kan, kana şekilleri de kullanılmaktadır.

bişerken “pişerken” M2/37, giderken “giderken” M7/53, sürerkene “sürerken” M17/25, güccükkene “küçükken” M22/4 giderken “giderken” M24/20, durukan “dururken” M3/38, alırken “alırken” M9/39, çocukkan “çocukken” M13/24, olukan “olurken” m17/20, ufākan “ufakken” M26/15, gaynadırkana “kaynatırken” M27/29.

-ki Aitlik Eki

-ki aitlik eki ölçünlü Türkiye Türkçesinde sadece ince ünlülü şekliyle kullanılır. Metinlerde uyuma girip girmediğini anlayabileceğimiz sadece bir kelime tespit ettik: çapıtdağını “çapıttakini” M10/21.

⁹ Tuncay BÖLER, *age.*, Kesit Yay., Ankara, 2021, S. 85.

¹⁰ Günay KARAAĞAÇ, Türkçenin Dil Bilgisi, Akçağ Yay., Ankara, 2016, S. 149.

şinidiki “şimdiki” M4/12, hindiki “şimdiki” M8/24, evelki “evvelki” M8/26, ēvdeki “evdeki” M13/4 çapıtdagını “çaputtakini” M10/21.

-gil Eki

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde uyuma aykırı olan bu ek Serban beldesi ağzında da uyuma girmemiştir.

ablamgildeydi “ablamgildeydi” M9/51, bubannemgilin “babaannemgilin” M11/19, gaynatamgile “kaynatamgile” M29/19.

-ile Edatı

Serban beldesi ağzında -ile edatı çoğu kelimede artık ekleşmiştir. Tam ekleşmemiş hâliyle de görülmektedir. Ekleşmemiş hâliyle de uyuma girmiştir. Serban beldesi ağzında vasıta hâli eki olarak -ıla, -ılan, -nAn şekilleri de kullanılmaktadır.

adamılan “adam ile” M8/3, amcanılan “amcan ile” M10/5, elimilen “elim ile” M18/15, bağıla “bağ ile” M18/6.

-leyin eki

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde sadece -leyin şekliyle bulunan ek belde ağzında hem uyuma girmiş hâliyle hem de uyuma aykırı şekliyle görülmektedir.

sabahleyin “sabahleyin” M3/25, sabahleyin “sabahleyin” M24/7, sabāla “sabahleyin” M10/19, sabālan “sabahleyin” M26/5.

i- Fiili

i- fiilinin ekleşmemiş hâli belde ağzında çoğu kelimede uyuma girmiştir.

varıdı “vardı” M1/3, yoğıdu “yoktu” M1/18, çoğıdu “çoktu” M6/17, sineğimiş “sinekmiş” M23/12 zorımuş “zormuş” M5/9, yoğısa “yoksa” M30/17 varısa “varsa” M4/51.

İki sözcükte uyuma aykırı şekliyle görülür:

galmıycise “kalmayacaksa” M3/25, yapcēyisek “yapacaksa” M21/7.

-yor Şimdiki Zaman Eki

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde -yor şimdiki zaman eki kalınlık-incelik uyumuna uymayan bir ektir. Serban beldesi ağızında da uyuma girmemiştir.

gerekiyor “gerekiyor” M4/15, çağırıyor “çağırıyor” M9/35, M11/9, çalışıyor “çalışıyorum” M11/15, yapıyor “yapıyorum” M12/5, seviyor “seviyorum” M12/8, ağlıyor “ağlıyorum” M14/5, biliyor “biliyorum” M18/13, yiyor “yiyorum” M18/20, bilmeyiyor “bilmiyorum” M22/1.

2.1.2.1.2. Sonradan Kalınlık-incelik Uyumu Bozulan Kelimelerde Kalınlık-İncelik Uyumu

Kardeş kelimesi Türkçenin önceki dönemlerinde kalınlık-incelik uyumuna uyarken sonraki dönemlerde uyum dışında kullanılmıştır. Serban beldesi ağızında kardeş kelimesi kalınlık-incelik uyumuna uygun şekilde kullanılmaktadır.

gardaşın “kardeşin” M7/58, gardaşlar “kardeşler” M9/57, gardaşız “kardeşiz” M10/15.

2.1.2.1.3. Alıntı Kelimelerde Kalınlık-İncelik Uyumu

2.1.2.1.3.1. Kalınlık-İncelik Uyumuna Giren Alıntı Kelimeler

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna uymayan şekilleriyle kullanılan bazı alıntı kelimeler belde ağızında ilerleyici ya da gerileyici benzeşme yoluyla uyuma girmiştir.

2.1.2.1.3.1.1. İlerleyici Benzeşme Yoluyla Uyuma Girmiş Alıntı Kelimeler

ataşın “ateş” M27/24 , ezeni “ezan” M2/24, bayçamızda “bahçemizde” M30/28, bahça “bahçe” M18/3.

2.1.2.1.3.1.2. Gerileyici Benzeşme Yoluyla Uyuma Girmiş Alıntı Kelimeler

dene “tane” M30/12, tene “tane” M12/3.

2.1.2.1.3.1.2. Kalınlık-İncelik Uyumuna Girmeyen Alıntı Kelimeler

Derlenen metinlerde kalınlık – incelik uyumuna girmeyen alıntı kelimeler şunlardır:

makine (<İtal. macchina) “makine” M16/23, faprikaya (<İtal. fabbrica) “fabrika” M3/6, ırâmedlik “rahmetli” M2/22, vefat (<Ar. vefat) M11/2, rüzgâr (<Far. rûzgar) M2/10, ábes (<Ar. ‘abes) “abes” M4/1, báreketli (<Ar. bereket) “bereketli” M4/22, hávesinen (<Ar. heves) “hevesle” M4/30, cahillik (<Ar. cehl) “cahillik” M13/20, reyonda (<Fr. Rayon) “reyon” M4/28, misafır (<Ar. musafir) “misafır” M6/5, adetimiz (<Ar. ‘âdet) “adetimiz” M1/23, merakla (<Ar. merak) “merakla” M3/28.

2.1.2.1.3. Kalınlık-İncelik Uyumunun Bozulması

2.1.2.1.3.1. “c, ç, ş, y” Ünsüzlerinin Sebep Olduğu Kalınlık-İncelik Uyumsuzluğu

Dudak, diş, diş eti ve ön damakta (g, k) hariç boğumlanan ünsüzler bazen kalın ünlüleri kendi boğumlanma bölgelerine doğru çekerek inceltirler. Bınlardan c, ç, ş, y ünsüzleri diğerlerine göre en fazla inceltme etkisine sahip ünsüzlerdir. Anadolu ağızlarının birçoğunda, bu ünsüzlerin sebep olduğu ünlü incelmelerine rastlanır.¹¹

sorcek “soracak” M1/1, buluneyo “bulunuyor” M4/58, yağleyoz “yağlıyoruz” M18/17, buydeyiñ “buğdayın” M2/8, gatacēsen “katacaksan” M2/33, gonakleyyo “konaklıyor” M3/25, gonaklıycek “konaklayacak” M3/25, āccik “azıcık” M5/22, anlatılcek “anlatılacak” M4/20.

2.1.2.2. Düzlük - Yuvarlaklık Uyumu

Bir kelimedede düz ünlüden sonra düz, yuvarlak ünlüden sonra yuvarlak dar veya düz geniş ünlüler getirilir.

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan bazı kelimeler belde ağızında uyuma girmiştir.

gabıkları “kabukları” M30/38, savırıyoz “savuruyoruz” M9/19, yavıklıyı “yavukluyu” M1/2.

¹¹ Leyla Karahan, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK Yay., Ankara, 2017, s. 123.

2.1.3 Ünlü Değişmeleri

Ünlü değişmesi, ünlülerin ünlülere veya ünsüzlerin ünlülere yaptığı etki sonucunda bir ünlünün nitelik değiştirmesi olayıdır.¹²

Ünlü değişimlerini şu alt başlıklara ayırabiliriz:

2.1.3.1 Kalın Ünlülerin İncelmesi

/a/ > /â/ Değişmeleri

mal_{olm}ayan “malı olmayan” M1/6, mutfak_daydım “mutfaktaydım” M3/16 olus_{ak} “olursak” M4/9, dol_{ay}ı “dolayı” M4/50, zam_{an} “zaman” M4/52, çocuk_{ları} “çocukları” M4/53, mez_{arı} “mezarı” M7/64, oc_{ığ}ına “ocağına” M9/45, â_{nn}en “annen” M13/7, yaş_{ınd}ayın “yaşındayım” M14/2, uğr_{ış}dık “uğraştık” M14/3, olc_{ak} “olacak” M15/3, duzl_{ay}acağiz “tuzlayacağız” M15/3, gol_{ay}laşdı “kolaylaştı” M19/16, çalış_maynan “çalışmayla” M30/3.

/a/ > /e/ Değişmeleri

/a/ > /e/ değişimleri belde ağzında ilerleyici benzeşme veya inceltici ünsüzlerin etkisiyle olmuştur.

ezen “ezan” M2/24, buydeyi “buğdayı” M2/12, diyerbakır “Diyarbakır” M24/13, gonaklıycek “konaklayacak” M3/25, sorcek “soracak” M1/1.

/u/ > /ü/ Değişmeleri

Bu ses değişimleri bir örnekte /y/ sesinin inceltici etkisinden dolayı görülmüştür.

üyümüş “uyumuş” M17/27.

/u/ > /i/ Değişmeleri

fasilye “fasulye” M10/22, fasillemizi “fasulyemizi” M18/10.

¹² Zeynep Korkmaz, *age.*, s.159.

2.1.3.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

/e/ > /a/ değişimleri

barabar “beraber” M7/8, ataşın “ateşin” M27/24.

/i/ > /ı/ değişimleri

asīyya “Asiye” M1/19.

/i/ > /u/ değişimleri

cığara “sigara” M26/15.

2.1.3.3. Geniş Ünlülerin Daralması

/a/ > /ä/ değişimleri

sorcāk “soracak” M1/11, arpāy “arpayı” M2/12, aşşāğ “aşağı” M3/36, olcāk “olacak” M4/47, tarlāy “tarlayı” M8/13, haşgāş “haşhaş” M16/11.

/a/ > /ı/ değişimleri

baklavı “baklava” M15/1, mutfakdıydım “mutfaktaydım” M3/16, yaylıya “yaylaya” M10/8.

/e/ > /i/ değişimleri

diyil “değil” M6/4, yini “yeni” M13/27, patatis “patates” M2/15, domatis “domates” M12/6, çencirede “tencerede” M17/10.

/o/ > /u/ değişimleri

motur “motor” M30/3, doktura “doktora” M8/15, yuğuruz “yoğururuz” M14/11.

2.1.3.4. Dar ünlülerin Genişlemesi

/i/ > /e/ değişimleri

heç “hiç” M25/4.

/u/ > /ö/ değişimleri

böyün “bugün” M2/21

/u/ > /o/ değişimleri

şoraya “şuraya” M1/32, şorda “şurada” M3/33, şonu “şunu” M5/57, şo “şu” M26/2.

2.1.3.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

/a/ > /o/ değişimleri

Bu değişim belde ağızında /b/ dudak ünsüzünün etkisiyle sadece “baba” kelimesinde tespit edilmiştir.

bobam “babam” M25/8, boba “baba” M4/4, bobama “babama” M26/15.

2.1.3.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

/u/ > /ı/ değişimleri

savırıyoz “savuruyoruz” M9/19, çapıt “çaput” M10/18, çamırdan “çamurdan” M16/28, gabık “kabuk” M22/17.

2.1.4. Ünlü Düşmesi

Sözcüklerin ön, iç ve son seslerinde bulunan ünlülerin genellikle vurgularının azalması ya da vurgusuz duruma gelmeleri nedeniyle düşmesine ünlü düşmesi denir.¹³

2.1.4.1. Ön Seste Ünlü Düşmesi

Belde ağızında ön seste ünlü düşmesi tespit edilememiştir.

2.1.4.2. İç Seste Ünlü Düşmesi

-a- > ø

burda “burada” M2/5, orda “orada” M8/13, burlarda “buralarda” M11/15.

-ı- > ø

¹³ Tuncay BÖLER, *age.*, Kesit Yay., Ankara, 2021, s. 113.

dışarda “dışarıda” M4/41, yokarda “yukarıda” M9/40, yanna “yanına” M22/15,.

Belde ağzında “ısıcak” kelimesi başındaki /ı/ sesi korunmuş, orta hecedeki /ı/ sesi düşmüştür.

ıscāk “sıcak” M30/35

“yalnız” kelimesinin asli şekli korunmuştur.

yalıñız “yalnız” M16/9.

-i- > ø

dakka) “dakika” M16/23, ünüverstesine “üniversitesine” M4/5.

-u- > ø

büyrün “buyurun” M7/24, oynardık “oynardık” M15/13.

2.1.4.3. Son Seste Ünlü Düşmesi

Ulama neticesinde gerçekleşen bu olaya bir örnekte rastlanmıştır.

bir āvt_önüş “bir hafta önce” M1/5.

2.1.5 Ünlü Türemesi

Birtakım nedenlere bağlı olarak sözcüklere getirilen ifade etmek üzere kullanılan terime ünlü türemesi denir. Türeme, sözcüklerin bünyesinde yer almayan, sonradan sözcüğe dâhil olan sesleri ifade eder. Ön, iç ve son seste gerçekleşebilir.¹⁴

2.1.5.1. Ön Seste Ünlü Türemesi

Türkçe kelimelerde \ğ\, \l\ \m\ \n\ \r\ \ş\ ve \z\ sesleri ön seste bulunmaz. Belde ağzında bu seslerle başlayan çoğu kelimedede ön seste ünlü türemesi gerçekleşmiştir.

iliyene “leğen” M10/19, ırāmedlik “rahmetlik” M2/22, ileşbērlık “rençberlik” M28/8, işeynen “şey ile” M2/8, işey “şey” M13/21.

Belde ağzında sıcak kelimesi (<ısıcak) aslını korumaktadır:

ıscak “sıcak” M30/35, ıscāğınan “sıcaklığıyla” M10/16.

¹⁴ Tuncay BÖLER, *age.*, Kesit Yay., Ankara, 2021, S. 104.

2.1.5.2. İç Seste Ünlü Türemesi

Belde ağzında bu olay genellikle alıntı sözcüklerde görülmektedir.

/i/ Türemesi

diren “tren” M5/30, filim “film” M9/43.

/ı/ Türemesi

fırsada “Fransa’da” M5/17.

Belde ağzında yalnız (<yalınız) kelimesi aslını korumaktadır:

yalınız “yalnız” M16/9.

/u/ Türemesi

soğura “sonra” M20/5.

2.2. ÜNSÜZLER

2.2.1. Ölçünlü Türkiye Türkçesinde Bulunmayan Ünsüzler

Serban beldesi ağzında b, c, ç, d, f, g, ğ h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z ünsüzlerinin yanında ölçünlü Türkiye Türkçesinde bulunmayan /ŋ/, /P/, /S/, /T/ ünsüzleri tespit edilmiştir.

ŋ : Nazal damak ünsüzü olan bu ses belde ağzında kök ve eklerde görülür.

Kelime kökünde:

soğuna “sonuna” M1/2, öñüş “önce” M1/5, diñerse “dinerse” M2/10, beklenir “beklenir” M5/1, goñşu “komşu” M5/22, soñu “sonu” M9/58, soñra “sonra” M10/18, aman “aman” M3/36, öñüne “önüne” M14/9, yalnız “yalnız” M16/9, diñeltdiler “dineltmek” M17/17, saña “sana” M23/19.

İlgi ekinde:

nisanıñ yirmi beşi “nisanın yirmibeşi” M4/25, olanıñ bi genç gıza sevdası “oğlanın bir gençkıza sevdası” M4/28, yatağı yorganı adamıñ “adamın yatağı yorganı” M5/6, elimiziñ emeginlen “elimizin emeğiyle” M10/5, anamıñ evindeki “annemin evindeki” M13/26, onuñ nedeniyle “onun nedeniyle” M4/7.

Vasıta ekinde:

öküzüneñ “öküzle” M4/14, mücadelemizineñ “mücadelemizle” M4/47.

P : /p/ - /b/ arası bir sestir.

saP “sap” M2/7, esvāP “esvab” M2/38, alıP “alıp” M3/7, galP “kalp” M13/39, çaPıtı “çaput” M16/20, yāPtım “yaptım” M16/28, yaPrakdan “yapraktan” M21/11, Peynir “peynir” M22/9, gidiP “gidip” M27/3.

S: /s/ - /z/ arası bir ses olan bu ünsüz belde ağızda genellikler kelime sonunda tespit edilmiştir.

yaparıS “yaparız” M27/7, yediriS “yediririz” M27/7, deriS “deriz” M27/27, yaparıS “yaparız” M29/16.

T: /t/ - /d/ arası bir sestir.

evēT “evet” M1/3, hayaTları “hayatları” M2/40, yapTık “yaptık” M4/5, okuTmadılā “okutmadılar” M13/20, öğreTmenlē “öğretmenler” M13/20, üsTlerini “üstlerini” M13/28, uğraşTık “uğraştık” M14/6, süTlüler “sütlüler” M15/11, mēmeT “Mehmet” M18/21, Tabak “tabak” M22/10, rāmeTlik “rahmetlik” M30/10.

2.2.2. Ünsüz Benzeşmeleri

Bir sesin başka bir sesi boğumlanma noktası bakımından kendisine benzetmesine benzeşme denir. Benzeşmede bir sesin başka bir sese kendi özelliğini aktarması söz konusudur. Benzeşme genellikle söyleyişi kolaylaştırma eğilimi nedeniyle ortaya çıkar.¹⁵ Belde ağızda yaygın görülen bir ses olayıdır.

2.2.2.1. Komşu Ünsüzler Arasında İlerleyici benzeşme

Önce gelen sesin sonra gelen sesi kendisine benzetmesine ilerleyici benzetme denir.

Tam benzeşme

Bir bütün özellikleri bakımından başka bir sese benzemesine tam benzeşme denir.¹⁶

¹⁵ Tuncay BÖLER, *age.*, s. 218.

¹⁶ Tuncay BÖLER, *age.*, s. 219.

nl > nn

şennîk “şenlik” M1/5, günnük “günlük” M1/6, bunnarı “bunları” M4/8, annatılmaz “anlatılmaz” M4/28, annat “anlat” M4/45, annataş “anlatayım” M7/3,.

ly > ll

fasillemizi “fasulyemizi” M18/11.

sl > ss

assında “aslında” M4/28.

2.2.2.2. Uzak Ünsüzler Arasında İlerleyici Benzeşme

Sonra gelen sesin önceki sesi kendisine benzetmesine gerileyici benzetme denir.

2.2.2.3. Komşu Ünsüzler Arasında Gerileyici Benzeşme

Tam Benzeşme

ğn > nn

innē “iğne” M7/46.

zs > ss

esmesse “esmezse” M2/12, yapmâsseş “yapmasan” M4/34, bakmassan “bakmazsan” M21/9.

Yarım Benzeşme

md > nd

şindi “şimdi” M1/24.

2.2.2.4. Uzak Ünsüzler Arası Gerileyici Benzeşme

2.2.3. Ünsüz Değişmeleri

Bir kelimedeki ünsüzün yerini kendisine benzeyen başka bir ünsüzün yerine bırakmasına ünsüz değişmeleri denir.

2.2.3.1. Tonlulaşma

Tonsuz, diğer bir deyimle titreşimsiz ünsüzlerin yerini tonlu bir ünsüze bırakması olayına tonlulaşma denir.

2.2.3.1.1. Ön Seste Tonlulaşma

t -> d-

duzunu “tuzunu” M2/32, daşları “taşları” M16/28, dakılan “takılan” M4/51, dakcan “takacaksın” M17/19, dutuyodu “tutuyordu” M10/25, depemde “tepemde” M17/24, depiyoduk “tepiyorduk” M2/7, datlı “tatlı” M1/3, daban “taban” M1/1.

ķ- > ğ-

güccükkene “küçükken” M22/4, ğaçā “kaçar” M23/11, ğaçında “kaçında” M25/1, ğoyun “koyun” M2/6, ğakmak “kalkmak” M7/7.

s- > z-

zobaların “sobaların” M3/23, zebze “sebze” M21/10.

2.2.3.1.2. İç Seste Tonlulaşma

-p- > -b-

dibine “dibine” M8/23.

-ç- > -c-

āğacı “ağacı” M10/30, sacın “saçın” M14/11, gücük “küçük” M23/12.

-k- > -g-

ēsgileri “eskileri” M1/2, eligobdere “helikoptere” M24/12, agdarma “aktarma” M2/9, başga “başka” M4/40.

-f- > -v-

çivte “çifte” M30/9, bir āvta “bir hafta” M1/2, havtada “haftada” M2/15.

-t- > -d-

hayadlarımız “hayatlarımız” M2/38, işde “işte” M2/7, yoğurdunla “yoğurduyla” M21/23, südüne “sütüne” M10/16, guruduruz “kuruturuz” M10/22, unudamadım “unutamadım” M8/4.

2.2.3.1.3. Son Seste Tonlulaşma

-p > -b

heb “hep” M4/18.

-ç > -c

Bu olay belde ağzında ulama neticesinde aşağıdaki örnekte gerçekleşmiştir.

genc_ölanın “ genç oğlanın”M4/29.

-k > -g

çekirdeg “çekirdek” M1/23, fısdıg “fıstık” M1/23, yog “yok” M4/13.

Ulama neticesinde yatag_atardık “yatak atardık” M1/15 kelimesinde görülmüştür.

-t > -d

dörd “dört” M5/17.

2.2.3.2. Tonsuzlaşma

Bir kelimedede bulunan tonlu ünlünün yerini tonsuz bir ünsüze bırakması olayına tonsuzlaşma denir.

2.2.3.2.1. Ön Seste Tonsuzlaşma

b- > p-

püsküt “bisküvi” M19/13.

ç- > c-

cizgi “çizgi” M30/10, cünkü “çünkü” M4/9.

z- > s-

sāten “zaten” M7/2.

2.2.3.2.2. İç Seste Tonsuzlaşma

-b-> -p-

faprikaya “fabrikaya” M3/7.

-z-> -s-

esmesse “esmezse” M2/12.

2.2.3.3. Sızıcılışma

Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli sebeplerle sızıcı ünsüzlere dönüşmesine sızıcılışma denir.¹⁷

2.2.3.3.1. Ön Seste Sızıcılışma

Ön seste sızıcılışma örneğine rastlanmamıştır.

2.2.3.3.2. İç Seste Sızıcılışma

-ç- > -ş-

genşliğim “gençliğim” M13/40, geşdi “geçti” M2/9, āşmā “açma” M7/16, gāşmā “gaçma” M7/17.

2.2.3.3.3. Son Seste Sızıcılışma

-ç > -ş

üş “üç” M3/19.

-k > -ğ

Ulama yapılan kelimelerin sonundaki /k/ sesi sızıcılışmış ve yerini /ğ/ sesine bırakmıştır.

çoğ udu “çoktu” M24/9, yoğ udu “yoktu” M3/31.

2.2.3.4. Akıcılışma

Patlamalı seslerin yerini akıcı seslere bırakması olayına akıcılışma denir.

/ğ/ > /y/

eyer “eğer” M2/4, deyil “değil” M17/19, deynek “değnek” M21/16.

2.2.3.4.1. Süreksizleşme

/f/, /ğ/, /h/, /j/, /s/, /ş/, /v/, /z/ sürekli ünsüzlerin yerini /b/, /p/, /c/, /ç/, /d/, /t/, /g/, /k/ süreksiz ünsüzlerine bırakması olayına süreksizleşme denir.

2.2.3.4.1.1 Ön Seste Süreksizleşme

j- > c-

¹⁷ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.135.

candarmalā “jandarmalar” M24/15.

s- > c-

cığara “sigara” M26/15.

2.2.3.5. Diğer Ünsüz Değişimleri

2.2.3.5.1. Sızıcı Ünsüzler Arası Değişimler

/ş/ > /h/

hinci “şimdi” M10/32.

2.2.3.5.2. Akıcı Ünsüzler Arası Değişimler

/r/ > /l/

ileşberliklê “rençber” M1/7.

/m/ > /n/

şindi “şimdi” M3/25, hindi “şimdi” M8/27.

/l/ > /n/

türküynen “türküyle” M1/8, işeynen “şeyle” M2/9, elbiseynen “elbiseyle” M20/8.

2.2.4. Ünsüz Düşmesi

Bir kelimenin kök veya ekteki ünsüzünün düşmesine veya kaybolması olayına ünsüz düşmesi denir.

2.2.4.1. Ön Seste Ünsüz Düşmesi

/h/ Ünsüzünün Düşmesi

eligobdere “helikopter” M24/12, bir_āvta “bir hafta” M1/2.

2.2.4.2. İç Seste Ünsüz Düşmesi

/f/ Ünsüzünün Düşmesi

yūka “yufka” M18/15, çit “çift” M17/17, çit sürerler “çift sürmek” M8/10.

/ğ/ Ünsüzünün Düşmesi

ōlan “oğlan” M5/48, būdıydan “buğdaydan” M4/52, dōdūmu “doğduğumu” M29/2, dōru “doğru” M3/23, āzına “ağzına” M9/28.

/h/ Ünsüzünün Düşmesi

māmed “Mehmet” M4/10, rāmetlik “rahmetli” M13/33, tēşir “teşhir” M1/7, tēşisi “teşhis” M17/12, mēşur “meşhur” M30/24, tārayı “tahra” M1/8, tārnayı “tarhana” M16/22.

/k/ Ünsüzünün Düşmesi

Belde ağzında kelime içi /k/ sesi genellikle -AcAk gelecek zaman ekinin etkisiyle düşmüş yahut yerini/y/ sesine bırakmıştır.

gatecēsen “katacaksan” M2/32.

/l/ Ünsüzünün Düşmesi

gaktı “kalktı” M1/13, atmış “altmış” M20/1.

/n/ Ünsüzünün Düşmesi

ileşbērlık “rençber” M28/8, îşallah “inşallah” M3/41.

/r/ Ünsüzünün Düşmesi

almıyōlā “almıyorlar” M6/3, çıkāmāyyo “çıkarmıyor” M24/4, durukan “dururken” M3/38, olukan “olurken” M17/20.

/t/ Ünsüzünün Düşmesi

abdesimi “abdestimi” M29/22, çiftçiliklikle “çiftçilikle” M3/4.

/y/ Ünsüzünün Düşmesi

böle “böyle” M4/1, şōle M4/23, gari “gayri” M18/17.

/z/ Ünsüzünün Düşmesi

āccik “azıcık” M1/12.

2.2.4.3. Son Seste Ünsüz Düşmesi

/l/ Ünsüzünün Düşmesi

nası “ne+asıl” M1/29.

/n/ Ünsüzünün Düşmesi

zāti “zaten” M19/31.

/r/ Ünsüzün Düşmesi

Belde ağzının en karakteristik özelliği kelime sonu /r/ ünsüzünün düşmesidir. Bu olaya tezlik fiilinde, şimdiki zaman ekinde, çokluk ekinde ve geniş zaman ekinde daha sık rastlanır. /r/ ünsüzü düşerken genellikle önceki ünlünün uzadığı tespit edilmiştir.

almıyōlā “almıyorlar” M6/13, oluyōdu “oluyordu” M11/21, gidiyō “gidiyor” M16/18, okuyō “okuyor” M25/17, içiyōz “içiyoruz” M27/11, deyyōlā “diyorlar” M29/20, kaçakçılā “kaçakçılar” M30/36, goruculā “korucular” M1/8, davullā “davullar” M10/24, bi “bir” M10/25, oturu “oturur” M1/30, götürü “götürür” M6/5.

/y/ Ünsüzün Düşmesi

şē “şey” M1/31.

2.2.5. Ünsüz Türemesi

Bir kelimede, o kelimenin aslında bulunmayan bir ünsüzün sonradan türemesine denir.

2.2.5.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi

Belde ağzında örneğine rastlanmamıştır.

2.2.5.2. İç Seste Ünsüz Türemesi

/y/ Ünsüzünün Türemesi

Alıntı iki kelimede rastlanmıştır.

mayış “maaş” M6/13, aylede “ailede” M1/28.

2.2.5.3. Son Seste Ünsüz Türemesi

/k/ Ünsüzünün Türemesi

Belde ağzında şey kelimesinin /y/ ünsüzünün düşüp yerini /k/ sesinin aldığına rastlanmıştır.

işek “şey” M9/25, işeklē “şeyle” M2/17.

2.2.6. Ünsüz Uyumu

Boğumlanma noktalarıyla ilgili olan bu uyumda ünsüzlerin titreşim bakımından birbirine uygunluğu söz konusudur. Türkçede titreşimli ünsüzler titreşimlilerle, titreşimsiz ünsüzler titreşimsizlerle yan yana bulunabilir.¹⁸

Belde ağzında bulunma hâli eki ve ayrılma hâli eki genellikle uyum dışıdır.

şuūtdan “Şuhut’tan” M3/25, çaPıtda “çaputta”M21/8.

Belde ağzında görülen geçmiş zaman eki genellikle uyum dışıdır.

sarkıtdı “sarkıttı” M7/41, yatdım “yattım” M9/56, okutdum “okuttum” M28/2, “götürdü” götdü M1/19, büyüdü “büyüttü” M4/14, gütdüm “güttüm” M22/7.

Belde ağzında -dlk sıfat-fiil eki genellikle uyum dışıdır.

gaynatdımızınan “kaynattığımızla” M11/15.

Belde ağzında ettirgenlik eki -tlr genellikle uyum dışıdır.

aratdırıyō “arattırıyor” M23/12, göstetdirīydi “göstettirirdi” M26/16.

Bazı kelime köklerinde ünsüz uyumsuzluğuna rastlanmıştır.

işde “işte” M8/1, ēsgileri “eskileri” M1/7, başka “başka” M16/13.

2.2.7. Ünsüz İkizleşmesi

Ünsüz ikizleşmesi kelimedeki ünsüzlerden birinin tekrarlanması olayıdır.

-cc-

āccik “azıcık” M1/12, eccik “azıcık” M9/33, güccükkene “küçükken” M22/4.

-nn-

yanna “yana” M22/15.

-şş-

döşşek “döşek” M1/15, eşşekle “eşekle” M3/25, aşşādan “aşağıdan” M9/39.

¹⁸ Tuncay BÖLER, *age.*, Kesit Yay., Ankara, 2021, S. 95.

2.2.8. Ünsüz Tekleşmesi

Sözcükteki ikili ünsüzlerden birinin düşmesine ünsüz tekleşmesi denir. Ünsüz tekleşmesi esasen bir çeşit ünsüz düşmesi olayıdır.¹⁹ Belde ağzında sık rastlanan bir ses olayı değildir.

-vv-> -v-

evelki “evvelki” M16/7.

2.2.9. Göçüşme

Kelime içindeki komşu veya uzak seslerin yer değiştirmesi olayıdır. Ünsüzlerin birbiriyle kaynaşmasından doğan telaffuz zorlukları giderme amacına dayanan bu olay, daha çok /r/ ve /l/ akıcı ünsüzlerinin bulunduğu kelimelerde ve ağızlarda görülür.²⁰ Belde ağzında bir örneğine rastlanmıştır.

-rp-> -pr-

kipriğin “kirpik” M7/57.

2.2.10. Hece Yutulması

Bir sözcükteki hecelerden birinin terk edilmesidir. Ses bakımından birbirine benzer veya eşit seslerden oluşmuş iki heceden birinin zamanla eriyip kaybolması olayıdır.²¹

kaldırız “kaldırırz” M10/17, veriz “veririz” M1/27, yetiştiriz “yetiştiririz” M10/22, vallā “vallahi” M29/15.

2.2.12. Hece Kaynaşması

Bir kelimedede yan yana bulunan iki veya daha çok hecedeki seslerin yahut da yan yana bulunan iki kelimededen birincinin son sesi ile ikincinin ön sesinin birleşip kaynaşması ve dolayısıyla hece sayısının azalması olayıdır.²²

¹⁹ Tuncay BÖLER, *age.*, Kesit Yay., Ankara, 2021, S. 176.

²⁰ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.74.

²¹ Günay Karaağaç, *age.* TDK Yay. , Ankara , 2022.

²² Zeynep Korkmaz, *age.*, s.79.

bi dā “bir daha” M13/20, nētcen “ne edeceksin” M10/3, getdim “getirdim” M14/6, goyyāz “koyuyoruz” M13/4, yapmīcaz “yapmayacağız” M29/21, savırcēz “savuracağız” M2/10, bakıcēz “bakacağız” M3/34.

3. ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. Kelime Yapımı

3.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

İsimden isim yapma ekleri isim kök ve gövdelerinden isim yapmak için kullanılan yapım ekleridir.²³

+AdAk

hârd+adak “hartadak” (yansıma sözcük) M8/9.

+An

öl+an “oğlan” M5/48.

+cAnA

pis+cene “pisce” M22/4, hafif+cene “hafifce” M21/22, gara+cana “karaca” M12/8

+cİ

gırkım+cı “kırkımcı” M8/8, çalgı+cılā “çalgıcılar” M10/25, yardım+cı “yardımcı” M11/25, demir+ci “demirci” M2/22.

+cİk, +cUk

yumuşa+cık “yumuşacık” M12/13, e+cik “azıcık” M8/7, ince+cik “incecik” M27/28,

+dAş

gar+daş “kardeş” M7/65, arka+daşlar “arkadaş” M30/10.

+gil

ablam+gildehydi “ablamgildehydi” M4/51, bubannem+gilin “babaannem+gilin” M11/19.

+GA

baş+ga “başka” M11/28.

+(I)r

²³ Muharrem Ergin, *age.*, s. 154.

tık+ır tık+ır (yansıma sözcük) M6/3.

+(I)ncI

bir+inci “birinci” M7/1, yetmiş+inci “yetmişinci” M3/13, beş+inci “beşinci” M11/1.

+k

gab+ık “kabuk” M22/17.

+kek

er+kek “erkek” M27/12

+l

yeş+il “yeşil” M7/3.

+la

yay+lada “yaylada” M11/19.

+lAyIn

Birden fazla ekin birleşmesi neticesinde oluşmuştur. Zaman ifade etmek için kullanılır.

sabah+leyin “sabaleyin” M3/25.

+II, +IU

Birliktelik ve sahiplik ifade eder.

tınastepe+līdi “Tınastepeliydi” M4/21, devam+lı “devamlı” M16/29, saçak+lı “saçaklı” M5/41, şingirdak+lı “şingirdaklı” M5/54, sağlık+lı “sağlıklı” M12/2, sarımsak+lı “sarımsaklı” M19/7, yōğurd+lu “yoğurtlu” M2/9.

+IIk, +IUk

Yer, topluluk ve alet isimler türetir.

ileşber+liklē “reçberlikler” M1/7, hasda+lık “hastalık” M2/35, gurban+lık “kurbanlık” M4/26, şerbed+lik “şerbetlik”, M5/8, gırk+lık “kırklık” M8/9, ay+lık “aylık” M10/10, hayvancı+lık “hayvancılık” M11/6, gış+lık “kışlık” M12/11, M13/20, yıl+lık “yıllık” M19/27.

+man

goca+man “kocaman” M19/10

+sİz, +sUz

Olumsuzluk ve yokluk bildiren kelimeler türetir.

ē+tsiz “etsiz” M1/18, şans+sızlık “şansızlık” M4/3, tālih+tsiz “talihsiz” M4/6, yağ+tsiz “yağsız” M8/16, rāt+tsiz “rahatsız” M26/16, duz+suz “tuzsuz” M8/16.

3.1.2. Fiilden İsim Yapım Eki

Fiilden isim yapım ekleri fiil kök ve gövdelerinden isim üretir.

-Ak

yat-ak “yatak” M6/5, gon-aklıycek “konaklayacak” M3/25, bıç-aklı “bıçaklı” M5/40.

-An

düz-en “düzen” M4/13, düv-en “düven” M9/17, tanıy-an “tanıyan” M6/10.

-AnAk

gel-enek “gelenek” M25/18, gör-enek “görenek” M25/18, dey-nek < teğenek “değnek” M22/16.

-ay

ol-ayı “olayı” M19/23.

-baç

saklam-baç “saklambaç” M30/13.

-ka

yu-ka “yufka” M18/19.

-gİ

gal-gı “çalgı” M26/13, yey-gi “yiyecek” M13/4.

-gın

sarar-gınları “sararmışları” M28/15, yān-gınlık “yangınlık” M1/11.

-ucu

dondur-uculā “dondurucular” M2/17, dondur-ucuya “dondurucuya” M12/11.

-K

döşse-k “döşek” M16/18, soğu-k “soğuk” M10/18.

-(I/U)m

ek-implēr dik-implēr “ekimler dikimler” M17/11, döl-üm “dönüm” M10/6, yar-ım “yarım” M12/6.

-mA

yol-ma “ekin” M1/2, döşe-menin “döşemenin” M10/30, dik-mesini “fıdanını” M18/6.

-men

öğreT-menlē “öğretmenler” M13/19.

-sI

gey-sisi “giyisisi” M16/21, yat-sı “yatsı” M13/30.

3.1.3. İsimden Fiil Yapım Eki

İsimden fiil yapım ekleri isim kök ve gövdelerinden fiil üretir.

+A-

oyn+a-rdık “oynardık” M22/13, yaş+a-dık “yaşadık” M9/3.

+el-

din+el-ttiler “dinelttiler” M13/22.

+er-

ev+er-dik “everdik” M18/3.

+lA-

yol+la-dı “yolladı” M17/3, su+la-rdık “sulardık” M10/3, baş+la-dım “başladım” M3/20, topladık “topladık” M17/5.

+le-n-

ēv+len-eli “evleneli” M18/1, niyet+len-iyoz “niyetleniyoruz” M9/28.

+lA-ş-

bayram+laş-ırız “bayramlaşırız” M15/11, yer+leş-tirivemişlē “yerleştirivermişler” M15/7.

3.1.4. Fiilden Fiil Yapım Eki

Filden fiil yapım ekleri fiil kök ve gövdelerinden fiil üretir.

-(I/U)l-

aç-ıldı “açıldı” M6/8, çırp-ıldı “çırpıldı” M30/35, vur-uldu “vuruldu” M13/30, dut-uldu “tutuldu” M13/11, gör-ülcék “görülecek” M2/21, büz-üldü “büzüldü” M7/4.

-(I/U)n-

bil-inmez “bilinmez” M19/8, tak-ındım “takındım” M9/57, bul-uneyo “bulunuyor” M4/58.

-(I)ş-

çarp-ışırđı “çarşırdı” M5/30, bār-ışırđı “bağrışırđı” M5/31.

-t-

gur-uduruz “kuruturuz” M10/22, ok-utdum “okuttum” M28/2, çağır-tmadım “çağırtmadım” M9/48, ıl-ıdırsın “ılıtırsın” M21/8, uza-dırlardı “uzatırlardı” M3/11.

-der-

dön-dermeye “döndürmeye” M2/9.

-dİr-, -dur-

Oldurma ve yaptırma ekidir.

gey-dirme “giydirmе” M1/13, ye-dirīyo “yediriyor” M5/57, çek-dirilēdi “çektirirlerdi” M8/12, gal-dırmışlar “kaldırmışlar” M9/43, yetiş-diriz “yetiştiririz” M10/22, sağ-dırdılar “sağdırdılar” M11/29, bas-dırcez “bastıracağız” M15/3, yak-dırmēyo “yaktırmıyor” M18/21, dol-duruydu “doldururdu” M10/15.

-mA-

Fillerden olumsuzluk bildiren fiiller üreten ektir.

yañ-mayan “yanmayan” M1/14, dur-mayorum “durmuyorum” M4/41, yapa-mayoz “yapmıyoruz” M4/47, al-mayalım “almayalım” M9/55, göster-meyen “göstermeyen” M4/23, git-meyon “gitmiyorum” M8/13, göt-meyo “götürmüyor” M13/36.

3.2. İsimler

3.2.1. İsim Çekim Ekleri

3.2.1.1. Hâl Ekleri

3.2.1.1.1. Yalın Hâl

Serban beldesi ağzında ismin yalın hâli ölçünlü Türkiye Türkçesindeki gibi eksiz durumdadır.

bid “bit” M1/1, ak “ak” 2/31, şindi “şimdi” M8/7, daş “taş” M10/5, kendi “kendi” M4/49, büber “biber” M2/35, badılcan “patlıcan” M15/9.

3.2.1.1.2. Yükleme Hâli Eki

+I, +U

Geçişli fiil taşıyan bir cümlede fiilin doğrudan doğruya etkilediği ismin içinde bulunduğu hâli gösteren ektir.²⁴

şurda beklerdi **tāra+(y)**ı “şurada tarlayı beklerdi” M1/8, **bunlar+ı** bilemen “bunları bilemem” M2/4, boba **meslīn+i** elimize aldık “baba mesleğini elimize aldık” M4/4, **ābdestim+i** alıyon “abtestimi alıyorum” M5/23, **ōmz+u** saçaklı gelin “omzu saçaklı gelin” M5/41, **oday+ı** süpür “odayı süpür” M6/3, **süd+ü** dökērsin “sütü dökērsin” M10/12, **peynir+i** alırız “peyniri alırız” M10/21, **pulluğ+u** tutardı “pulluğu tutardı” M30/10.

²⁴ Zeynep Korkmaz, *age*. s.175.

3.2.1.1.3. Yönelme Hâli Eki

+(y)A

Kelime gruplarında ve cümlede adı fiile yönelme ve yaklaşma işlevi ile bağlayan durumdur.²⁵

orman+a giderdik “ormana giderdik” M1/3, **faprika+(y)a** götürüp “fabrikaya götürüp” M3/7, **yoluṇ+a** düşē, gidē “yoluna düşer gider” M7/8, **edirne+(y)e** yollyıvedim “Edirne’ye yollayıverdim” M7/29, **çeşme+(y)e** götürüdük “çeşmeye götürürdük” M10/3.

3.2.1.1.4. Bulunma Hâli Eki

+dA

Fiilin bildirdiği oluş ve kılışın yerini ve içinde bulunduğu durumu gösteren isim hâli eki.²⁶

tarla+da iş var “tarlada iş var” M2/21, **tarlalar+daydık** mesela “tarladaydık mesela” M3/5, köy **odaların+da** toplanırdı “köy odalarında toplanırdı” M3/22, serban **kasabasının+da** ikamat etmekteyin “Serban kasabasında ikâmet etmekteyim” M4/3, sen **ora+da** ben **bura+da** “sen orada ben burada” M5/10, oğlum vā **fıransa+da** “oğlum var Fransa’da” M5/17, **düğünlē+de** her şey yapılırdı “düğünlerde her şey yapılırdı” M29/6.

3.2.1.1.5. Ayrılma Hâli Eki

+dan

Kelime gruplarında ve cümlede fiilin gösterdiği oluş ve kılışın kendisinden uzaklaştığını göstermek için kullanılan ve isimlere eklenen ek.²⁷

kepāzelik **paça+dan** ēnıyodu “kepazelik paçadan iniyordu” M1/10, **gocam+dan** eziyed görmeden “kocamdan eziyet görmeden” M5/21, ekmek götürü **ev+den** “ekmek götürür evden” M6/5, **üsdün+den** yēmē “üstünden yeme” M7/18, **önün+den** dene alırdık “önünden buğday alırdık” M8/11, **dağ+dan** gider odun getirırdık “dağdan gider odun getirirdik” M10/3, **dā lar+dan** git odun getir “dağlardan git odun getir” M30/6.

²⁵ Zeynep Korkmaz “ *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*” Ankara, TDK yay. 2009. s. 24.

²⁶ Zeynep Korkmaz, *age.* s.29.

²⁷ Zeynep Korkmaz, *age.* s.37.

3.2.1.1.6. İlgî Hâli Eki

+nIn, +nUn, +In, +Un, +İn, +Un

Eklendiği isim ile başka bir isim arasında, asıl görevi itibariyle ilgi bağı kuran ektir.²⁸

araba+nın üsdüne “arabanın üstüne” M2/7, **hayvanlar+ın** yeygisini “hayvanların yiyeceğini” M3/8, **böl+ün** aşçısı “bölüğün aşçısı” M3/16, **ikimiz+in** sevisi “ikimizin sevgisi” M5/2, **oda+nın** bacası “odanın bacası” M6/2, **dağlar+ın** depelerinde “dağların tepelerinde” M7/3, **elimiz+in** emeğiyinlen “elimizin emeğiyle” M10/4, **hayva+nın** güdümüne “hayvanın güdümüne” M24/4.

3.2.1.1.7. Vaita Hâli Eki

Serban beldesi ağzında vasıta hâli eki daha çok +nAn, +nAñ şekliyle kullanılmıştır. +(y)lA şekliyle örnekleri de mevcuttur.

damadı+nañ “damatla” M1/2, **galburu+nan** “kalburla” M2/12, **hayatı+(y)la** “hayatıyla” M3/19, **kamarı+(y)nan** “kamerayla” M4/1, **garı+(y)nan** “kadınla” M7/7, **on+lan** “onunla” M7/7, **mal+(ı)nan** “mallla” M8/1, **gağnı+(y)nan** “kağnıyla” M10/2, **yolmalar+(ı)nan** “yolmalarla” M14/3, **hayvancılık+la** “hayvancılıkla” M24/2.

3.2.1.1.8. Eşitlik Hâli Eki

+cA

İsmi fiilin kendisi gibi kendisine benzer bir şekilde cereyan ettiğini göstermek için eşitlik hâlini alır.²⁹

gözel+ce “güzelce” M6/3, **eyi+ce** “iyice” M27/28, **an+ca** “ancak” M13/41.

3.2.1.1.9. Yön Gösterme Eki

+ArI, +rA

İsmin, fiilin gösterdiği oluş veya kılışın kendi yönünde yapıldığını göstermek için girdiği hâl.³⁰

²⁸ Zeynep Korkmaz, *age.* s.86.

²⁹ Muharrem Ergin, *age.*, s.239.

³⁰ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 173.

son+ra “sonra” M25/5, **yok+arı** “yukarı” M20/4, **üz+erine** “üzerine” M3/11, **dış+arı** “dışarı” M19/30

3.2.1.2 Aitlik Eki

+kİ, +gİ

İsimlerden zamir ve sıfat olarak kullanılan isimler yapan, içinde bulunma, bağlılık ve aitlik görevleri taşıyan ektir.³¹

şinidi+ki “şimdiki” M4/12, **hindi+ki** “şimdiki” M8/24, **evel+ki** “evvelki” M8/26, **ēvde+ki** “evdeki” M13/4 **çapıtda+gını** “çaputtakini” M10/21.

3.2.1.3 İyelik Ekleri

I. Teklik Şahıs İyelik Eki -m, (I)m, (u)m

yoğurd+um “yoğurdum” M5/31, **urgan+ım** “organım” M5/35, **çocuklar+ım** “çocuklarım” M25/3, **bey+im** “beyim” M25/6, **oğl+um** “oğlum” M25/7, **gafa+m** “kafam” M9/41.

II. Teklik Şahıs İyelik Eki -(ı)ñ, -(u)n

akl+ıña “aklına” M4/51, **gırvat+ıñı** “kravatını” M5/32, **çocuğ+un** “çocuğun” M6/16, **suy+un** “suyun” M7/23.

III. Teklik Şahıs İyelik Eki -sı, -su

gafa+sına “kafasına” M1/2, **yumarta+sını** “yumurtasını” M10/9, **guru+su** “kurusu” M27/5, **gasaba+sından** “kasabasından” M27/1, **araba+sı** “arabası” M24/18.

I. Çokluk Şahıs İyelik Eki -mız

davullar+ımız “davullarımız” M1/5, **ittiyac+ımız** “ihtiyacımız” M3/8, **arāzi+miz** “arazimiz” M18/4, **hayvanlar+ımız** “hayvanlarımız” M23/3, **bızağılar+ımız** “buzağılarımız” M23/9.

III. Çokluk Şahıs İyelik Eki -IArI

³¹ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 6.

gabık+ları “kabukları” M30/38, **emir+leri** “emirleri” M3/14, **el+lerini** “ellerini” M3/23, **el+leriyle** “elleriyle” M11/22.

3.2.1.3.1 İyelik Eki Yığılması

Hep+i+si “hepsi” M1/6, birisi “birisi” M5/37.

3.2.1.4. Çokluk Eki

ileşberlik+lē “rençberlikler” M1/7, **herşek+ler** “her şeyler” M1/9, **beygir+ler** “beygirler” M2/5, **öküz+lē** “öküzler” M2/5, **gün+ler** “günler” M2/9, **bayram+lar** “bayramlar” M3/22, **mani+lē** “maniler” M5/45, **ehteyar+lā** “ihtiyarlar” M6/3, **terörüs+lē** “teröristler” M24/9, **bun+lā** “bunlar” M29/9.

3.2.1.5. Soru Eki

tamam mı “tamam mı” M7/1, **gırlarda mı** “kırlarda mı” M30/9.

3.3. Zamirler

Zamirler nesneleri temsil veya işaret suretiyle karşılayan kelimelerdir.³²

Zamirler ismin yerini tutarlar ve isim gibi kullanılırlar.

3.3.1. Kişi Zamirleri

	TEKLİK			ÇOKLUK		
HÂL EKLERİ	I.	II.	III.	I.	II.	III.
Yalın Hâli	ben M3/12	sen M7/55	o M17/8	biz M21/21	siz M11/30	onlar M4/33
Yükleme Hâli	Beni M5/48	Seni M9/55	Onu M30/27	Bizi M3/11	Sizi M17/8	Onları M18/14

³² Muharrem Ergin, *age.*, s.262.

Yönelme Hâli	bana M4/42 başa M7/15	Saşa M5/33 Sana M23/5	Oşa M11/25 Ona M9/57 Hoşa M4/10	Bize M4/53	Size M3/32	onlara M10/28
Bulunma Hâli	Bende M9/32	—	—	Bizde M4/18	—	—
Ayrılma Hâli	Benden M26/2	Senden M9/46	Ondan M30/34	Bizden M4/12	—	Onlardan M17/9
İlgi Hâli	Benim M4/49	Senin M4/2	Onun M3/33	Bizim M16/13	—	Onların M27/4
Vasıta Hâli	—	—	Onlan M7/7	—	—	Onlarla M11/19

3.3.2. İşaret Zamirleri

	TEKLİK			ÇOKLUK		
HÂL EKLERİ	I.	II.	III.	I.	II.	III.
Yalnız Hâli	—	Şu M4/13	—	Bunlar M28/16	—	Onlar M16/8

Yükleme Hâli	Bunu M30/25	—	Onu M10/20	bunları M30/16 bunnarı M4/8	—	Onları M8/19
Yönelme Hâli	Buğa M4/45,	Şuğa M22/18	Oğa M10/15	Bunlara M26/3	—	Onlara M9/35
Bulunma Hâli	—	—	Onda M27/5	—	—	—
Ayrılma Hâli	Bundan M19/11	—	Ondan M13/4	—	—	Onlardan M21/19
İlgi Hâli	Bunun M4/33	—	Onun M4/16	Bunların M30/29	—	—
Vasıta Hâli	—	—	Onlan M3/12	Bunlarla M11/6	—	Onlarınan M20/9

3.3.3. Dönüştürülük Zamiri

Söz içinde yapılan işin yapana döndüğünü anlatan ve şahıs kavramını pekiştirerek belirten *kendi* zamiri. Bu zamir iyelik ekleri alarak bütün şahısları karşılar.³³

³³ Zeynep Korkmaz, *age.*, s. 48.

kendini “kendini” M3/37, kendisi “kendisi” M4/21, kendime “kendime” M9/43, kendi “kendi” M16/23, kendimiz “kendimiz” M18/21, kendim “kendim” M26/9, kendine “kendine” M29/14.

3.3.4. Belirsizlik Zamirleri

birisi “birisi” M5/17, bazıları “bazıları” M3/29, başkası “başkası” M4/48, herkes “herkes” M3/22, çoğu “çoğu” M19/22, kimi “kimi” M30/37.

3.3.5. Soru Zamirleri

kim göecek “kim göecek” M7/9 , **hanki** birini anlateyim “hangi birini anlatayım” M3/15.

3.4. Zarflar

Zarflar sıfatların veya başka zarfların manasını değiştirmekte kullanılmakla beraber asıl kullanış sahaları fiillerdir, en çok fiillerle birlikte kullanıldıkları görülür. Bu bakımdan zarflara fiillerin sıfatları diyebiliriz.³⁴

3.4.1. Durum Zarfları

benim için zor oldu “benim için zor oldu” M11/11.

3.4.2. Zaman Zarfları

sabahdan getiriz “sabahtan getiririz” M14/4, **sabaha gadā** üçe gadā odada oturuyduk “sabah üçe kadar odada otururduk” M6/18, **akşam sabah** sağız “ akşam sabah sağız” M21/7, gara **yatsıda** çıkardım “gara yatsıda çıkardım” M13/28, **şindi** almıyölā adamlar “şimdi almıyor adamlar” M6/13, **yarın** sinanpaşaya veya başka bi köye gidicek “yarın Sinanpaşa’ya veya başka bir köye gidecek adam” M3/24, **gışın** bi şey yapmıcaz “gışın bir şey yapmayacağız” M29/21.

3.4.3. Yer-Yön Zarflar

yokarı çıkıyā deneler hadī “deneler yukarıya çıkıyor hadi” M2/13, **ileri** edīyoz bāççeler edīyoz “ ileriri ediyoruz bahçeler ediyoruz” M27/9, yatsi ezeni okunurgane çıkıveridim **aşağıdan** “ yatsı ezanı okunurken çıkıverdim aşağıdan” M13/28, hemen **içeriye** gaçarlar gelirler “hemen içeriye kaçar gelirler” M23/12. üç kilometre **dışarda** duruyom “üç kilometre dışarda duruyorum M4/41.

³⁴ Muharrem Ergin, age., s. 259.

3.4.4 Miktar Zarfları

biraz uyuşmuş “biraz uyuşmuş” M3/36, dini konularda filan **çok** anlatırdı dini konularda falan çok anlatırdı” M3/35, ben **çok** süründüm “ben çok süründüm” M7/3, gaynatdımızınan **pek** olmuyo “kaynattığımızdan pek olmuyor” M11/15, böyle usda şey **fazla** bulamıyoduk “böyle usta fazla bulamıyorduk” M9/11.

3.4.5. Soru Zarfları

neden döversin mezarı “neden döversin mezarı” M7/59, çocuklüm **nasıl** geçti “çocukluğum nasıl geçti” M11/17, gabiri **niye** döğüyor “kabri niye dövüyor” M7/54, çocukluğumu **nası** hatılâyan guzum “çocukluğumu nasıl hatırlayım kuzum” M13/11.

3.5. Sıfatlar

Sıfatlar nesneleri vasıflandırma ve belirtme suretiyle karşılayan kelimelerdir.³⁵

3.5.1. Niteleme Sıfatları

çok **güzel** günlerdi “çok güzel günlerdi” M4/54, şimdi batdı **eski** şeyler “şimdi battı eski şeyler” M16/8, **gücük** bi sineğimiş “küçük bir sinekmiş” M23/12, **böyük** sâncak **böyük** insanlar için “büyük salıncaklar büyük insanlar için” M19/19, **gara** davullâ “kara davullar” M9/24.

3.5.2. Belirtme Sıfatları

3.5.2.1. İşaret Sıfatları

o gara patozları “o kara patozları” M8/12, **şo** mustâ amcañ “şu mustafa amcan” M1/33, iki dâ bulsam **şu** çocuğa “iki daha bulsam şu çocuğa” M5/25, **bu** ovanın her yerini “bu ovanın her yerini” M15/4, temmusda da ener **o** haşgâş “temmuzda ine o haşhaş” M16/10.

3.5.2.2 Sayı Sıfatları

3.5.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

iki yımırta “iki yumurta” M27/29, **üş** dene oğlum vâ “üç tane oğlum var” M5/17, kırk dakka “kırk dakika” M24/17, **om beş** teneke “on beş teneke” M4/52, **yidi** sene “yedi sene” M7/76, **sekiz on** dene “sekiz on dene” M30/31.

³⁵ Muharrem Ergin, age., s. 244.

3.5.2.2.2. Üleştirme Sayı Sıfatları

getir̄irdi **birer** dene urgan “getirirdi birer tane urgan” M10/31.

3.5.2.2.3. Sıra Sayı Sıfatları

yetmişinci tugayda “yetmişinci tugayda” M3/13, **ikinci** adım “ikinci adım” M7/1, **beşinci** sınıfı “beşinci sınıfı” M11/17, **birinci** adım “birinci adım” M7/1, **üçüncüsü** gün “üçüncüsü gün” M20/7, **dokuzuncu** ay “dokuzuncu ay” M16/4.

3.5.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatları

yarım dölüm “yarım dönüm” M12/6.

3.5.2.3. Belirsizlik Sıfatları

her tarafı anı “her tarafı anı” M3/15, **başga** yerler başka yerler” M16/13, **filan** yere “filan yere” M7/8, **bazı** illerde “bazı illerde” M19/7, **öbür** adamın ēvine “öbür adamın evine” M10/25, **bütün** büyük küçük “bütün büyük küçük” M3/22.

3.5.2.4. Soru Sıfatları

kaç dene senin çocuğun “kaç tane senin çoğun” M6/16, **anki** dağda “hangi dağda” M3/31.

3.6. Edatlar

Edatlar manaları olmayan, sadece gramer vazifeleri bulunan kelimelerdir. Tek başlarına manaları yoktur. Hiçbir nesne veya hareketi karşılamazlar. Fakat manalı kelimelerle birlikte kullanılarak onları desteklemek suretiyle bir gramer vazifesi görürler.³⁶

3.6.1. Bağlama Edatları

3.6.1.1. Sıralama Edatları

Serban beldesi ağzında -ile edatı çoğu kelimeye artık ekleşmiştir. Tam ekleşmemiş hâliyle de görülmektedir. Ekleşmemiş hâliyle de uyuma girmiştir. Serban beldesi ağzında vasıta hâli eki olarak -ılA, -ılAn, -nAñ şekilleri de kullanılmaktadır.

³⁶ Muharrem Ergin, age., s.348.

öküzünen eşşē inen çit sürdünü bilirim “öküzle eşekle çift sürdüğünü bilirim” M4/14, bağ ıla bahçeyle “bağla bahçeyle” M18/4, türküynen şarkıynan köye girerdik “türküküyle şarkıyla” M1/8.

3.6.1.2. Denkleştirme Edatları

sinanpaşaya veya başka bi köye gidicek” sinanpaşaya veya başka bir köye gidicek” M4/25, iliyene goruz veya tepsie goruz “leğene koyarız veya tepsie koyarız” M4/22.

3.6.1.3. Karşılaştırma Edatları

hem yaşını gorun dondurucuya şokladırız hem gurudurun “hem yaşını koyarım dondurucuya şaklatırız hem kuruturum” M12/11, hām zāvķ alırsıñ hām tat alırsın “hem zevk alırsın hem tat alırsın” M4/29, kimi çok paraya fazla satıyōdu, kimi devlete götürüp veriyōdu “kimi fazla paraya satıyordo kimi devlete götürüp veriyordu” M30/37, ya bāyça sulancāk ya bāyça çapılancāk “ya bahçe sulanacak ya bahçe çapalanacak” M2/21.

3.6.1.4. Cümle Başı ve Cümle Sonu Edatları

emme o zaman öle değıl idi “ama o zaman öyle değıldi” M2/17, hatta birinde ben merdivenden de düşdüm “hatta birinde ben merdivenden de düştüm” M19/10, ama hindi herkes günahını sevabını örendi “ama şimdi herkes günahını sevabını öğrendi” M27/26, tabi gerçek doğumunu gerçekden de bilmiyon “tabi gerçek doğumunu gerçekten de bilmiyorum” M4/36, cünkü ayakkabı çeşidini ben sayamıyōñ oğlumun “cünkü ayakkabı çeşidini sayamıyorum ben oğlumun” M4/9, yani o datlar yok “yani o tatlar yok” M3/26 cēyrān bilen yoğ udu “cereyan bile yoktu” M13/13.

3.6.1.5. Çekim Edatları

Bunlar işletme eki vazifesi gören edatlardır. İsimlerden sonra gelerek onların çeşitli zarf hallerini yaparlar.³⁷

allah rāzı olsun nurda yatsın ondan üçün “Allah razı olun nurda yatsın onun için” M30/24, işde mayın basmasından dolıyı “işte bayın basmasından dolayı” M4/21, almayalım seni deye soruyo “almayalım seni diye soruyor” M9/55, . kadın olduğı için sokulamazdı “kadın olduğı için sokulamazdı” M1/8, doksan sēkize gadar goyun

³⁷ Muharrem Ergin, age., s.365.

güddüm “doksan sekize kadar koyun güttüm” M4/5, **sabācek** süzülür o “sabaha kadar süzülür o” M10/18, **āṣamacék** esvāP yurduk “akşama kadar esvap yıkardık” M2/39.

“keri, kēri, kērik, kērim”

Belde ağzında yaygın kullanılan “keri, kēri, kē” edatları sonra anlamında kullanılan bir çekim edatıdır. Genellikle ayrılma hâli eki *-Dan* ile kullanılır.

ondan **kēri** gışın toplanırdık “ondan keri kışın toplanırdık” M6/4, dırmıḡı da çekdikden **kēri** gelīyon “tırmıḡı da çektikten keri geliyor” M9/15, ondan **kēri** taşı basdırcez üsdüne “ondan keri bastıracağız taşı üstüne” M15/2, ondan **kērik** aldılā dōşedilē “ondan kerik aldılar dōşediler” M15/7, goduktan **kērim** onu Tekrar dūrūyoz “koyduktan kerim onu tekrar dūrūyoz” M18/17, sapını verdikten **keri** ayır samanına al “sapını verdikten keri ayır samanına al” M9/26, ondan **keri** ecik usukdu hayvanlā “ondan keri azıcık usuktu hayvanlar” M15/4.

3.7. Ünlemler

Ünlemler, söz içinde konuşanın acıma, beğenme, sevinç, korku, çaresizlik, şaşkınlık, üzüntü, dua, hayret, pişmanlık, kıskançlık, özlem gibi çok çeşitli duygu ve heyecanlarını etkili ve kısa bir şekilde anlatmaya; karşısındakilere seslenmeye, çağırmaya, cevap vermeye, göstermeye, sormaya, onları onaylamaya, redde veya tabiattaki sesleri taklit yolu ile kelimeler türetmeye yarayan bir söz türüdür.³⁸

3.7.1. Asıl Ünlemler

Heyecan, sevinç, üzüntü, öfke gibi duygu durumlarını ifade eden ünlemlerdir.

vaḡ gitdi rüzgar bekle “vaḡ gitti rüzgâr bekle” M2/11, **amanın** taa uzaklara bayçe etdik “amanın taa uzaklara bahçe ettik” M17/20, **vaaḡ** çok canım “vaaḡ çok canım” M17/20, **aman gülüm** göllere gētmış “aman gülüm göllere gitmiş” M17/26.

3.7.2. Seslenme Ünlemleri

Hitap için kullanılan ünlemlerdir.

³⁸ Zeynep Korkmaz, *age.*, s.1140.

hadi bi sokul “hadi bir sokul” M1/8, **a gülüm** haşaş ekdim “a gülüm haşaş ekdim” M17/24, **yārim** doğum tarihim ėlli yedi “yavrum doğum tarihim elli yedi ” M28/1.

3.7.3. Sorma Ünlemleri

Soru amacıyla kullanılan soru bildiren ünlemlerdir.

aklına **nē** gēldiyse “aklına ne geldiye” M1/6, **nē** olur bi eviz ekmek “ne olur bi eviz ekmek” M2/18.

3.7.4. Gösteme Ünlemleri

Birini veya bir şeyi göstermek, işaret etmek amacıyla kullanılan ünlemlerdir.

işde bu zor şartlarda “işte bu zor şartlarda” M4/42, **işde** böyle uğraşırdık mücadele “işte böyle uğraşırdık mücadele” M10/3.

3.7.5. Cevap Ünlemleri

Onaylama ve karşı çıkma amacıyla kullanılan ünlemlerdir.

eved anlatalım gözelim “evet anlatalım güzelim” M1/8, **heh** ekmek de yaparım “heh ekmek de yaparım” M12/12, **tabi tabi** kimin çeyizi çok kimin çeyizi az deye “tabi tabi kimin çeyizi çok kimin çeyizi az” M21/18, **yok yok** cāyil “yok yok cāyil” M29/2.

3.7. Fiiller

3.7.1 Şahıs Ekleri

Şahıs ekleri çekimli fiillerde hareketi yapan veya olan şahsı ifade eden eklerdir.³⁹

3.7.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

I. Teklik Şahıs (-Im, -Um, -In, -Un,-n)

Zamir kökenli şahıs ekleri geniş zaman, öğrenilen geçmiş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zaman çekimlerinde kullanılır. Derlenen metinlerden alınan bazı örneklerde I. teklik şahıs eki için -In, -Un,-n şekillerinin kullanıldığı tespiit edilmiştir.

bil-irim “bilirim M4/14, **döğ-erim** “döverim” M7/64, **al-ırım** “alırım” M18/19, **bayıl-mışım** abyılmışım” M9/41, **de-mişim** “demişim” M22/11, **gal-mışın** “kalmışım”

³⁹ Muharrem Ergin, *age.*, s. 282.

M17/27, **ek-cēn** “ekeceğim” M21/10, **nēt-cēn** “ne edeceğim” M10/5, **arā-yom** “arıyorum” M3/24, **çıkı-yom** “çıkıyorum” M9/16.

II. Teklik Şahıs (-sIn, -sun, -n)

dōv-ersin “döversin” M7/59, **dök-ērsin** “dökersin” M8/16, **ayır-ırsın** “ayırırısın” M14/12, **gır-cēn** “kıracaksın” M17/32, **bul-can** “bulacaksın” M17/19, **yapī-yosun** “yapıyorsun” M11/8.

III. Teklik Şahıs

Serban beldesi ağzında üçüncü teklik şahıs eki ölçünlü Türkiye Türkçesinde olduğu gibi eksizdir.

yakar “yakar” M6/5, gider “gider” M3/26, oturu “oturur” M1/6, uyuşmuş “uyuşmuş” M3/36, gitmiş “gitmiş” M3/36, gonaşcek “konuşacak” M3/33, görcek “görececek” M7/9, yunccek “yıkacak” M13/30, aratdırıyō “arattırıyor” M23/12, okuyō “okuyor” M26/17.

I. Çokluk Şahıs (-Iz, -Uz)

ek-eriz “ekeriz” M1/26, **usan-ırız** “usanırız” M1/28, **galdır-ız** “kaldırırız” M10/17, **böyü-müşüz** “büyümüşüz” M19/3, **bakı-cēz** “bakacağız” M3/34, **galdır-cez** “kaldıracağız” M15/2, **otur-uyoruz** “oturuyoruz” M3/32, **eki-yoruz** “ekiyoruz” M11/9, **alı-yoruz** “alıyoruz” M11/13.

II. Çokluk Şahıs (-iniz, -siniz, -suñuz,)

görmez-siniz “görmezsiniz” M3/33, **tērlemiş-iniz** “terlemişsiniz” M17/6, **olūsñuz** “olursunuz” M4/53.

III. Çokluk Şahıs (-IAr)

yap-arlar “yaparlar” M1/22, **doyur-urlar** “doyururlar” M3/25, **dök-müşler** “dökmüşler” M9/42, **gel-cekler** “gelecekler” M27/4, **yapı-yōlar** “yapıyorlar” M16/24, **götüddürü-yōlā** “götüttürüyorlar” M26/16.

3.7.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

İyelik kökenli şahıs ekleri görülen geçmiş zaman ve şart çekiminde kullanılan eklerdir.

I. Teklik Şahıs (-m)

git-dim “gittim” M3/3, **sāğ-dım** “sağdım” M10/5, **get-dim** “gittim” M14/6, **go-dum** “koydum” M5/20, **bul-sam** “bulsam” M25, **anlatıvir-sem** “anlatıversem” M1/7, **öl-sem** “ölsem” M7/9, **yer-sem** “yersem” M30/2

II. Teklik Şahıs (-n, -n)

gēl-din “geldin” M7/23, **dēr-din** “derdin” M22/15, **bak-dın** “baktın” M27/2, **sorar-saṇ** “sorarsan” M17/7, **gidēr-seṇ** “gidersen” M7/25.

III. Teklik Şahıs

gel-di “geldi” M4/6, **yap-dı** “yaptı” M8/27, **get-di** “gitti” M17/20, **göt-dü** “götürdü” M1/19, **go-du** “koydu” M17/12, **ol-sa** “olsa” M4/1, **yenilir-se** “yenilirse” M1/32.

I. Çokluk Şahıs (-k)

çek-dik “çektik” M25/3, **git-dik** “gittik” M14/12, **dur-duk** “durduk” M11/19, **et-dik** “ettik” M17/20, **dön-sek** “dönsek” M4/46, **yetişir-sek** “yetiştirsek” M4/47, **yapcēyi-sek** “yapacaksak” M21/7, **vercēy-sek** “vereceksek” M1/27.

II. Çokluk Şahıs (-ṇIz)

baksa-ṇız “baksanız” M19/31, **gaparsa-ṇız** “kaparsanız” M24/14, **sayarsa-ṇız** “sayarsanız” M4/3, **görse-ṇız** “görseniz” M19/31.

III. Çokluk Şahıs (-lAr)

de-dilēr “dediler” M9/46, **döşe-dilē** “döşediler” M15/7, **get-medilē** “getirmediler” M17/18, **çıkā-dılā** “çıkardılar” M10/34, **gır-dılā** “kırdılar” M20/17, **bak-salar** “baksalar” M7/54, **ver-seler** “verseler” M3/39

3.7.2. Şekil ve Zaman Ekleri

3.7.2.1. Geniş Zaman

Belde ağızında geniş zaman eki ölçünlü Türkiye Türkçesindeki gibi *-r -Ar* şeklinde kullanılır.

I. Teklik Şahıs (-r, -Ar)

bil-irim “bilirim” M4/14, **döğ-erim** “döverim” M7/64, **al-ırım** “alırım” M18/19, **çek-erin** “çekerim” M29/22, **ed-erin** “ederim” M22/20, **get-irin** “getiririm” M18/20.

Olumsuzuz

gör-men “görmem” M3/33, **bil-men** “bilmem” M15/14, **git-men** “gitmem” M23/15.

II. Teklik Şahıs (-r-sIn,)

döv-ersin “döversin” M7/59, **dök-ērsin** “dökersin” M8/16, **ayır-ırsın** “ayırırısın” M14/12, **sür-ērsin** “sürersin” M20/16.

Olumsuzuz

gal-mazsın “kalmazsın” M4/25, **bol-amazsın** “bulamazsın” M6/4.

III. Teklik Şahıs (-Ar-ā, ē, ø)

Bazı örneklerde /-r/ sesinin düştüğü tespit edilmiştir.

yak-ar “yakar” M6/5, **gid-er** “gider” M3/26, **otu-ru** “oturur” M1/6, **gak-ā** “kalkar” M1/35, **gid-ē** “gider” M7/8.

Olumsuzuz

bid-mez “bitmez” M4/45, **gör-mez** “görmez” M7/9, **de-mez** “demez” M16/13, **ol-maz** “olmaz” M1/25.

I. Çokluk Şahıs (-Ar-Iz,-r-Iz)

ek-eriz “ekeriz” M1/26, **usan-ırız** “usanırız” M1/28, **gal-dırız** “kaldırırız” M10/17, **ye-riz** “yeriz” M12/13, **yap-arız** “yaparız” M23/28.

Olumsuzuz

de-meyiz “demeyiz” M18/13.

II. Çokluk Şahıs

Derlenen metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

Olumsuzuz

gör-mezsınız “görmezsınız” M3/33.

III. Çokluk Şahıs (-Ar-lAr)

yap-arlar “yaparlar” M1/22, **doyur-urlar** “doyururlar” M3/25, **gor-lardı** “koyarlardı” M6/17, **der-ler** “derler” M6/3.

3.7.2.2. Görülen Geçmiş Zaman

Belde ağızında görülen geçmiş zaman eki ünsüz uyumuna girmemiş şekliyle kullanılmaktadır.

I. Teklik Şahıs

(-dI-m, -du-m)

yān-dım “yandım” M1/11, **git-dim** “gittim” M3/3, **sāğ-dım** “sağdım” M10/5, **get-dim** “gittim” M14/6, **go-dum** “koydum” M5/20, **oku-dum** “okudum” M9/5.

Olumsuzuz

git-medim “gitmedim” M3/3 **ye-medim** “yemedim” M8/4, **göt-medim** “götürmedim” M8/15, **gey-medim** “giymedim” M25/13.

II. Teklik Şahıs (-dI-n)

gēl-din “geldin” M7/23, **dēr-din** “derdin” M22/15, **bak-dın** “baktın” M27/2.

III. Teklik Şahıs (-dI, -dU)

gel-di “geldi” M4/6, **yap-dı** “yaptı” M8/27, **get-di** “gitti” M17/20, **göt-dü** “götürdü” M1/19, **go-du** “koydu” M17/12.

Olumsuzuz

al-madı “almadı” M3/39, **gal-madı** “kalmadı” M4/20, **gonuş-madı** “konuşmadı” M13/11, **et-medi** “etmedi” M3/39.

I. Çokluk Şahıs (-dik, -duk)

çek-dik “çektik” M25/3, **git-dik** “gittik” M14/12, **dur-duk** “durduk” M11/19, **et-dik** “ettik” M17/20.

Olumsuzuz

yaşa-madık “yaşamadık” M16/9, **gal-madık** “kalmadık” M18/2, **gō-medik** “görmedik” M24/9.

II. Çokluk Şahıs

Derlenen metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

III. Çokluk Şahıs (-dI-lAr, -du-lAr)

de-dilēr “dediler” M9/46, **döşe-dilē** “döşediler” M15/7, **çıkā-dılā** “çıkardılar” M10/34, **gır-dılā** “kırdılar” M20/17, **dut-dular** “tuttular” M9/45.

Olumsuzuz

okuT-madılā “okutmadılar” M13/19, **al-madılar** “almadılar” M20/17, **get-medilē** “getirmediler” M17/18, **et-medilē** “etmediler” M23/11.

3.7.2.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman

I. Teklik Şahıs (-mIş-Im, -mIş-In)

bayıl-mışım “bayılmışım” M9/41, **de-mişim** “demişim” M22/11.

Birkaç kelimedede I. Teklik şahıs için *-n* kullanıldığı tespit edilmiştir.

gel-mişin “gelmişim” M4/37, **gırklıy-mışın** “kırklıymışım” M23/7, **gal-mışın** “kalmışım” M17/27.

II. Teklik Şahıs

Derlenen metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

III. Teklik Şahıs (-miş, -mUş)

uyuş-muş “uyuşmuş” M3/36, **git-miş** “gitmiş” M3/36, **ēs-miş** “esmiş” M7/68, **üşü-müş** “üşümüş” M3/36.

Olumsuzuz

çık-mamış “çıkamamış” M9/46.

I. Çokluk Şahıs (-müş-üz)

böyü-müşüz “büyümüşüz” M19/3.

II. Çokluk Şahıs (-miş-iniz)

tërle-mişiniz “terlemişsiniz” M17/6.

III. Çokluk Şahıs (-mış-lar, -müş-ler)

galdır-mışlar “kaldırmışlar” M9/43, **dök-müşler** “dökmüşler” M9/42.

Olumsuz

bul-(a)mamışlā “bulamamışlar” M24/15.

3.7.2.4. Gelecek Zaman

I. Teklik Şahıs (-ca-m, -ce-n)

Belde ağzında bazı kelimelerde I. Teklik şahıs eki için *-n* kullanıldığı tespit edilmiştir.

çal-cam “çalacağım” M13/35, **eki-cēn** “ekeceğim” M9/9, **ek-cēn** “ekeceğim” M21/10, **nēt-cēn** “ne edeceğim” M10/5, **söylī-cen** “söyleyeceğim” M3/12.

II. Teklik Şahıs (-cA-n)

çapālāy-cān “çapalayacaksın” M17/32, **gır-cēn** “kıracaksın” M17/32, **bul-can** “bulacaksın” M17/19.

III. Teklik Şahıs (-cek)

gonuş-cek “konuşacak” M3/33, **gōr-cek** “görecek” M7/9, **yun-cek** “yıkanacak” M13/30, **yedir-cek** “yedirecek” M23/23.

I. Çokluk Şahıs (-ceyiz, -cez, cēz)

sağ-ceyiz “sağacağız” M15/2, **savır-cēz** “savuracağız” M2/10, **bakı-cēz** “bakacağız” M3/34, **galdır-cez** “kaldıracağız” M15/2.

Olumsuz

yap-mīcaz “yapmayacağız” M29/21.

II. Çokluk Şahıs

Derlenen metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

III. Çokluk Şahıs (-cek-ler)

gel-cekler “gelecekler” M27/4

3.7.2.5. Şimdiki Zaman

Belde ağzında şimdiki zaman ekinin *-r* sesi genellikle düşmüştür.

I. Teklik Şahıs (-yo-n, - yo-m)

Belde ağzında bazı kelimelerde I. Teklik şahıs ekinin *-n* şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

arā-yom “arıyorum” M3/24, **hatırlāy-yom** “hatırlıyorum” M4/19, **çıkı-yom** “çıkiyorum” M9/16, **diki-yom** “dikiyorum” M20/3, **verī-yom** “veriyorum” M26/3, **uğraşı-yon** “uğraşıyorum” M8/1, **dēy-yon** “diyorum” M13/36, **ekīy-yon** “ekiyorum” M22/19.

Olumsuz

bil-meyon “bilmiyorum” M1/11, **eke-mēyon** “ekmiyorum” M5/25, **gel-mēyon** “gelmiyorum” M9/44.

II. Teklik Şahıs (-yo-sun)

yapī-yosun “yapıyorsun” M11/8.

Olumsuz

git-meyon “gitmiyordun” M8/13, **süzdüre-miyosun** “süzdüremiyorsun” M11/15.

III. Teklik Şahıs (-yō)

gidi-yō “gidiyor” M16/18, **aratdırı-yō** “arattırıyor” M23/12, **oku-yō** “okuyor” M26/17.

Olumsuz

bil-meyo “bilmiyor” M4/36, **git-meyo** “gitmiyor” M7/76.

I. Çokluk Şahıs(-yor-uz, yo-z)

oturu-yoruz “oturuyoruz” M3/32, **eki-yoruz** “ekiyoruz” M11/9, **alı-yoruz** “alıyoruz” M11/13, **satı-yoruz** “satıyoruz” M11/13, **uğraşı-yoruz** “uğraşıyoruz” M27/3, **bakī-yoz** “bakıyoruz” M27/3.

Olumsuz

yap-mıyoz “yapmıyoruz” M11/14,

III. Çokluk Şahıs (-yō-lar, -yō-lā)

yapı-yōlar “yapıyorlar” M16/24, **götüddürü-yōlā** “götüttürüyorlar” M26/16, **dey-yōlā** “diyorlar” M29/19.

Olumsuz

al-mıyōlā “almıyorlar” M6/13

3.7.3. Tasarlama Kipleri

3.7.3.1. Emir Kipi

I. Teklik Şahıs (-eyin)

getir-eyin “getireyim” M3/10, **bil-eyin** “bileyin” M8/16.

II. Teklik Şahıs (ø)

git “git” M6/3, **bekle** “bekle” M2/11, **yörü** “yürü” M2/24, **çağır** “çağır” M4/10, **sür sürgüle** “sür sürgüle” M9/26,

III. Teklik Şahıs

Derlenen metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

Olumsuz (-mAsIn)

gō-mesin “görmesin” M17/28, **çık-masın** “çıkmasın” M30/9.

I. Çokluk Şahıs (-AlIm)

anlat-alım “anlatalım” M1/8, **sor-alım** “soralım” M7/54, **düşün-elim** “düşünelim” M4/23, **gid-elim** “gidelim” M7/8, **ed-elim** “edelim” M8/4.

Olumsuz

al-mayalım “almayalım” M9/55.

II. Çokluk Şahıs (-n, -n)

sayı-n “sayın” M4/3, **gidi-n** “gidin” M9/44.

Olumsuz

et-meñ “etmen” M4/53, **ye-meñ** “yemen” M4/53.

III. Çokluk Şahıs

Derlenen metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

3.7.3.2. Şart Kipi

I. Teklik Şahıs (-sA-m)

bul-sam “bulsam” M25, **anlatıvir-sem** “anlatıversem” M1/7, **öl-sem** “ölsem” M7/9, **yer-sem** “yersedem” M30/25.

II. Teklik Şahıs (-sA-n)

sorar-sañ “sorarsan” M17/7, **gidēr-señ** “gidersen” M7/25.

Olumsuz

bak-massan “bakmazsan” M21/9, **yat-mıcasan** “yatmayacaksan” M9/55, **guydura-massan** “koyduramazsan” M22/16,

III. Teklik Şahıs (-sA)

ol-sa “olsa” M4/1, **yenilir-se** “yenilirse” M1/32.

Olumsuz

yap-massa “yapmazsa” M18/18.

I. Çokluk Şahıs (-se-k)

dön-sek “dönsek” M4/46.

II. Çokluk Şahıs (-sA-nİz)

bak-saңыз “baksanız” M19/31, **gapar-saңыз** “kaparsanız” M24/14, **sayar-saңыз** “sayarsanız” M4/3, **gör-seңыз** “görseniz” M19/31.

III. Çokluk Şahıs (-sA-lAr)

bak-salar “baksalar” M7/54, **ver-seler** “verseler” M3/39.

3.7.3.3. İstek Kipi

Derlenen metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

3.7.3.4. Gereklilik Kipi

Belde ağzında gereklilik çekimi -mAk isim-fiil ekine lazım kelimesinin getirilmesiyle yapılmaktadır.

yap-māk lazım “yapmak lazım” M4/33, **düşün-mem lāzım** “düşünmem lazım” M23/17.

3.7.4. Ek Fiil

3.7.4.1. Ek Fiilin Geniş Zamanı

I. Teklik Şahıs (-In, -un)

seksen **sekizliy-in** “seksen sekizliyim” M4/36, **yaşımdây-in** “yaşımdayım” M5/16, **buralıy-in** “buralıyım” M11/1, **doğumluy-un** “doğumluyum” M4/3, **elli dokuzluy-un** “elli dokuzluyum” M15/2.

II. Teklik Şahıs (-sin, -sun)

gulu-sun “kulusun” M3/14, **mecbur-sun** “mecbursun” M3/14, kaç **hane-sin** “kaç hanesin” M6/16.

III. Teklik Şahıs (-dır)

buğdey-dır “buğdaydır” M3/5, **gara-dır** “karadır” M7/56, **sürmeli-dir** “sürmelidir” M7/62, **sene-dir** “senedir” M8/2, **çapa-dır** “çapadır” M9/35, **değil-dir** “değildir” M19/19, **bitişik-dir** “bitişiktir” M19/30, **var-dır** “vardır” M27/13.

I. Çokluk Şahıs (-Iz)

zorundıy-ız “zorundayız” M4/11, **şanslıy-ız** “şanslıyız” M4/38, **hanımıy-ız** “hanımıyız” M27/3, **kişiy-iz** “kişiyiz” M29/22.

II. Çokluk Şahıs

Derlenen metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

III. Çokluk Şahıs

Derlenen metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

3.7.4.2. Ek Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı

I. Teklik Şahıs (-dI-m, -du-m)

mutfakdıy-dım “mutfaktaydım” M3/16, **yaşımdıy-dım** “yaşımdayım” M14/14, **bölüyündey-dim** “bölüğündeydim” M26/10, ben **çocuğu-dum** “ben çocuktum” M20/6.

III. Teklik Şahıs (-dı, -dU)

bol u-dü “boldu” M1/2, **köy ü-dü** “köydü” M1/2, **yoğ u-du** “yoktu” M1/18, **harıkıy-dı** “harikaydı” M3/22, **hocıy-dı** “hocaydı” M3/32, **yaşındıy-dı** “yaşındaydı” M11/4, **gızıy-dı** “kızıydı” M16/29, **doluy-du** “doluydu” M2/5.

I. Çokluk Şahıs (-dI-k, -du-k)

mutluy-duk “mutluyduk” M30/15, **iyiy-dik** “iyiydik” M8/4, M8/4, **dağlādáy-dık** “dağlardaydık” M29/15.

3.7.4.3. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanı

I. Teklik Şahıs (mış-ın)

gırlıy-mışın “kırklıymışım” M23/7

II. Teklik Şahıs (mış-sın)

gızı-mışın “kızmışsın” M5/55

III. Teklik Şahıs (-mİş, -mUş)

şifāy-mış “şifaymış” M2/37, **var ı-mış** “varmış” M8/9, **evveliy-miş** “evveliymiş” M16/12, **sineğ i-miş** “sinekmiş” M23/12, **zor u-muş** “zormuş” M5/9, **tüyüy-müş** “tüyüymüş” M4/27.

3.7.4.4. Ek Fiilin Şartı

(-sa)

var ı-sa “varsa” M4/51, **yoğ u-sa** “yoksa” M30/17, **guruy-sa** “kuruysa” M16/5, **nèy-se** “neyse” M2/32.

3.7.5. Fiillerin Birleşik Çekimi

3.7.5.1. Hikâye

3.7.5.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi

(-Ar-dık, -Ur-dUk)

ol-urduk “olurduk” M1/23, **gurud-urduk** “kuruturduk” M28/9, **yör-ürdük** “yürürdük” M4/52, **süpür-ürdük** “süpürürdük” M28/7, **ser-erdik** “sererdik” M1/15, **dök-erdik** “dökerdik” M2/31, **oyın-ardık** “oynardık” M25/16.

Belde ağzında bazı örneklerde geniş zamanın /r/ sesi düşmüştür.

ver-İdik “verirdik” M10/8, **getir-İdik** “getirirdik” M28/7, **savır-İdik** “savururduk” M8/12, **bas-ādık** “basardık” M10/14.

3.7.5.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

(-yö-du, -yo-du)

Belde ağzında şimdiki zaman ekinin /r/ sesinin düştüğü tespit edilmiştir.

oluy-ödu “oluyordu” M11/21, **uğraşı-yöduk** “uğraşıyorduk” M18/6, **ekme-yödum** “ekemiyordum” M25/4, **cizi-yöduk** “çiziyorduk” M30/33, **ēnī-yodu** “iniyordu” M1/10, **güdüy-yodu** “güdüyordu” M2/6, **düşü-yodu** “düşüyordu” M3/6, **olmā-yoduk** “olmuyorduk” M8/14, **çalışı-yodu** “çalışıyordu” M9/8.

3.7.5.2. Rivayet

3.7.5.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti

(-er-miş, -ur-muş, -ir-miş)

dokun-ur umuş “dokunurmuş” M4/53, **sür-erler imiş** “sürerlermiş” M8/10, **yen-er imiş** “yenirmiş” M16/12, **gid-er imiş** “gidermiş” M24/20.

3.7.5.2.2. Gelecek Zamanın Rivayeti

(-cē-miş)

ver-cēmiş “verecekmiş” M24/16.

3.7.5.2.3. Şimdiki Zamanın Rivayeti

(-yo-muş)

gidi-yomuş “gidiyormuş” M9/49.

3.7.5.3. Şart

3.7.5.3.1. Geniş Zamanın Şartı

(-ēr-se, -ir-se)

yenil-ir-se “yenilirse” M1/32, gid-ērsen “gidersen” M7/55, veriver-ir-se “veriverirse” M15/9, geti-risen “getirirsen” M26/16.

3.7.5.3.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

(dī-sA)

aldısa “aldıysa” M23/20, verdiyse “verdiyse” M2/24, pişirdiysen “pişirdiysen” M8/16.

3.7.5.3.3. Gelecek Zamanın Şartı

(-cē-se, -ce-se)

yapcēyisek “yapacaksak” M21/7, galceyse “gelecekse” M3/25.

3.7.5.4. Katmerli Çekim

Derlenen metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

3.7.6. Fiilimsiler

3.7.6.1. Fiilimsi Ekleri

3.7.6.1.1. İsim-Fiil Ekleri

-mA

dikmesini “fıdanını” M18/6, okuma yazmam “okumam yazmam” M26/1.

-Iş

yatışımız “yatışımız” M23/7.

-mak

çıkarmak “çıkarmak” M9/7, bakmak “bakmak” M15/36, çıkmak “çıkmak” M19/30, atmak “atmak” M3/6.

3.7.6.1.2. Sıfat-Fiil Ekleri

-An

yañan “yanan” M1/14, gelen giden “gelen giden” M27/24, olan işlere “olan işlere” M10/2, yapanlar “yapanlar” M16/24, başından geçenleri “başından geçenleri” M3/29.

-AsI

geberesice “geberesice” M2/22.

-Ar

gaynar suyu “kaynar suyu” M2/31.

-AcAk

gelceği “geleceği” M1/17, yĭcĭni “yiyeceğini” M4/52, içicĭm suyu “içceğim suyu” M9/14.

-dik, -dUk

didĭğinde “dediğinde” M4/25, yediğimiz “yediğimiz” M8/16, bişirdiğin “pişirdiğin” M11/15, sĕvdiğin “sevdğin” M16/14, dutduğu “tuttuğun” M10/17, olduğundan “olduğundan” M23/11, ötdüğü “öttüğü” M7/31.

3.7.6.1.3. Zarf-Fiil Ekleri

-A

gele gide “gele gide” M9/21.

-I

deyiversin “deyiversin” M7/8, uğraşıverdi “uğraşıverdi” M11/12, deyiveren “deyivereyim” M14/3, ünleyiverin “ünleyiverin” M17/4, veriverilĕdi “veriverirlerdi” M20/12.

-Ip

çıkıp “çıkıp” M2/7, ayırıp “ayırıp” M3/8, geçinip “geçinip” M4/27, alıp “alıp” M9/14, kazanıp “kazanıp” M13/41, yağlayıp “yağlayıp” M18/17.

-ArAk

olarak “olarak” M3/15, yatarak “yatarak” M9/47, ısıdarak “ısıtarak” M11/25, çalışarak “çalışarak” M19/5, gelerek “gelerek” M4/30, severek “severek” M4/34.

-IncA, -UncA

böyüyünce “büyüyünce” M9/33, yaşlanınca “yaşlanınca” M18/19, deyince “diyince” M9/30, enince “inince” M9/41, bitince “bitince” M19/23, durunca “durunca” M11/28, olunca “olunca” M30/21.

-AlI

ēvleneli “evleneli” M13/23, gelin olalı “gelin olalı” M23/17.

-mAdAn

olmadan “olmadan” M22/11, gitmeden “gitmeden” M3/18, görmeden “görmeden” M7/21, düşürmeden “düşürmeden” M21/14.

-kAn, -kAnA

Belde ağzında -ken zarf-fiil ekinin -kene, -kan, kana şekilleri de kullanılmaktadır.

bişerken “pişerken” M2/37, giderken “giderken” M7/53, sürerkene “sürerken” M17/25, giderken “giderken” M24/20, durukan “dururken” M3/38, alırken “alırken” M9/39, olukan “olurken” M17/20, gaynadırkana “kaynatırken” M27/29.

SONUÇ

Serban beldesi ağızında yaptığımız incelemeler neticesinde ses ve şekil bilgisi açısından ölçünlü Türkiye Türkçesinden farklılık gösteren özellikler şunlardır:

Serban beldesi ağızında ölçünlü Türkiye Türkçesinde bulunan a, e, ı, i, o, ö, u, ü ünlülerinin yanında çeşitli fonetik hadiseler neticesinde oluşan ā, ē, ī, ī, ō, ō, ū, ū, á, à, è, â, ă sesleri tespit edilmiştir.

Beldede /è/ ünlüsü genelde ilk hecede görülse de bazı kelimelerde diğer hecelerde de görülmektedir.

nè “ne” M1/5, kèçi “keçi” M2/6, dèmek “demek” M2/37, dèdi “dedi” M3/32, yèdiğin “yediğin” M4/53, ezilcèk “ezilecek” M5/3, meşèyi “meşeyi” M6/17.

Bazı kelimelerde kaynaşma neticesinde ünlülerin uzadığı tespit edilmiştir.

dā “daha” M1/12, sāncak “salıncak” M1/23, mustā “Mustafa” M1/33, gā “gari” M2/10, dā “daha” M3/21, mesā “mesela” M3/25.

Serban beldesi ağızında genellikle /r/ ve /y/ seslerinin düşmesi sonucu uzun ünlüler oluşur.

bakā “bakar” M1/6, gağnılā “kağnılar” M2/12, öküzlē “öküzler” M2/5, dikmişlē “dikmişler” M3/35.

Belde ağızında genellikle /ğ/ ve /n/ sesinin düşmesiyle /ō/ ünlüsü oluşmuştur.

dōru “doğru” M3/18, ōlanıŋ “oğlanın” M4/28, sōra “sonra” M4/55.

Belde ağızında /ă/ kısa ünlüsü tespit edilmiştir.

sāten “zaten” M7/5, măfetdi “mahfetti” M10/34.

Türkçe kelimelerde \ğ\, \l\ \m\ \n\ \r\ \ş\ ve \z\ ünsüzleri ön seste bulunmaz. Belde ağızında bu ünsüzlerle başlayan çoğu kelimede ön seste ünlü türemesi gerçekleşmiştir.

iliyene “leğen” M10/19, ırāmedlik “rahmetlik” M2/22, ileşbērlik “rençberlik” M28/8, işeynen “şey ile” M2/8, işey “şey” M13/21.

Ölçünlü Türkiye Türkçesindeki bazı ekler ve edatlar kalınlık-incelik uyumuna aykırıyken Serban beldesi ağzında kısmen uyuma girmiştir.

-ken zarf-fiil eki ölçünlü Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna aykırı bir ektir. Serban beldesi ağzında bu ekler çoğunlukla uyuma girmiştir. -ken zarf-fiil ekinin -kene, -kan, kana şekilleri de kullanılmaktadır. bişerken “pişerken” M2/37, giderken “giderken” M7/53, sürerkene “sürerken” M17/25, ufākan “ufakken” M26/15, gaynadırkana “kaynatırken”.

-ki aitlik eki ölçünlü Türkiye Türkçesinde sadece ince ünlülü şekliyle kullanılır. Metinlerde uyuma giren sadece bir kelime tespit ettik: çapıtdagını “çapıttakini” M10/21.

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde uyuma aykırı -gi/eki Serban beldesi ağzında da uyuma girmemiştir.

ablamgildeydi “ablamgildeydi” M9/51, bubannemgilin “babaannemgilin” M11/19.

Serban beldesi ağzında -ile edatı çoğu kelimedede artık ekleşmiştir. Tam ekleşmemiş hâliyle de görülmektedir. Ekleşmemiş hâliyle de uyuma girmiştir. Serban beldesi ağzında vasıta hâli eki olarak -ıla, -ıla, -nAn şekilleri de kullanılmaktadır.

adam_ılan “adam ile” M8/3, amcan_ılan “amcan ile” M10/5, çatışmāyña “çatışmayla” M4/18.

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde sadece -leyin şekliyle bulunan ek belde ağzında hem uyuma girmiş hâliyle hem de uyuma aykırı şekliyle görülmektedir.

sabahleyin “sabahleyin” M3/25, sabahleyin “sabahleyin” M24/7, sabāla “sabahleyin” M10/19, sabālan “sabahleyin” M26/5.

i- fiilinin ekleşmemiş hâli belde ağzında çoğu kelimedede uyuma girmiştir.

var_ıdı “vardı” M1/3, yoğ_ıdu “yoktu” M1/18, çoğ_ıdu “çoktu” M6/17.

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde -yor şimdiki zaman eki kalınlık-incelik uyumuna uymayan bir ektir. Serban beldesi ağzında da uyuma girmemiştir.

gerekiyor “gerekiyor” M4/15, çağırıyor “çağırıyor” M9/35.

Ölçünlü Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna uymayan şekilleriyle kullanılan bazı alıntı kelimeler belde ağzında ilerleyici ya da gerileyici benzeşme yoluyla uyuma girmiştir.

ataşın “ateş” M27/24 , ezeni “ezan” M2/24, barabar “beraber” M28/6.

Serban beldesi ağzında b, c, ç, d, f, g, ğ h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z ünsüzlerinin yanında ölçünlü Türkiye Türkçesinde bulunmayan /ŋ/, /P/, /S/, /T/ ünsüzleri tespit edilmiştir.

Belde ağzında t -> d- tonlulaşması sık görülür: duzunu “tuzunu” M2/32, daşları “taşları” M16/28, dakılan”takılan” M4/51, dakcan “takacaksın” M17/19, dene “tane” M1/8.

Belde ağzında /h/ ünsüzünün düşmesi özellikle alıntı kelimelerde sık görülür: mamed “Mehmet” M4/10, rāmetlik “rahmetli” M13/33, tēşir “teşhir”.

Belde ağzında en sık görülen ünsüz düşmesi /r/ sesinin düşmesidir. Bu olay sıklıkla son seste görülür ve arkada kalan ünlüyü uzatır. Bu ünsüzlerin yanında /h/, /k/ ve /v/ ünsüzlerinin de düşmesiyle oluşan uzun ünlüler de tespit edilmiştir:

almıyölā “almıyorlar” M6/3, çıkāmāyyo “çıkarmıyor” M24/4, bāçe “bahçe” M5/24, yārum “yavrum” M2/23, āşam “akşam” M2/23.

Belde ağzında bulunma hâli eki, ayrılma hâli eki, görülen geçmiş zaman eki, -dık sıfat-fiil eki, -dİr ettirgenlik eki genellikle uyum dışıdır.

şuūtdan “Şuhut’tan” M3/25, çaPıtda “çaputta” M21/8, sarkıtdı “sarkıttı” M7/41, gaynatdīmızınan “kaynattığımızla” M11/15, aratdırıyō “arattırıyor” M23/12.

Bazı kelime köklerinde ünsüz uyumsuzluğuna rastlanmıştır: işde “işte” M8/1, ēsgileri “eskileri” M1/7, başga “başka” M16/13.

Belde ağzında ilgi hâli ekinde /ŋ/ ünsüzü de kullanılmaktadır: ikimizin sevisi “ikimizin sevgisi” M5/2, elimizin emeğiyle “elimizin emeğiyle” M10/4.

İkinci teklik şahıs iyelik ekindeki /ŋ/ ünsüzü kullanılmaktadır: aklıña “aklına” M4/51, gıravatıñı “kravat” M5/32.

Serban beldesi ağzında vasıta hâli eki daha çok +nAn, +nAŋ şekliyle kullanılmıştır. +(y)lA şekliyle örnekleri de mevcuttur: damadıña “damatla” M1/2, galburunan “kalburla” M2/12, hayatıyla “hayatıyla” M3/19.

Belde ağzında birinci teklik şahıs ekinin bazı örneklerde -In, -Un, -n şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir: galmışın “kalmışım” M17/27, ekcēn “ekeceğim” M21/10, nētcēn “ne edeceğim” M10/5.

Bugün Türkiye Türkçesinde işlek olmayan -cAnA ve -AdAk ekine rastlanmıştır: gözalcene “güzalcene” M2/31, hārdadak (yansıma kelime) M8/9.

Belde ağzında yaygın kullanılan “keri, kēri, kē” çekim edatları tespit edilmiştir. Bu edatlar sonra anlamında kullanılan çekim edatlarıdır. Genellikle ayrılma hâli eki -Dan ile kullanılır: ondan kēri gışın toplanırdık “ondan sonra kışın toplanırdık” M6/4, dırmıĝı da çekdikden kēri gelīyon “tırmıĝı da çektikten sonra geliyorsun” M9/15, ondan kēri taşı basdırcez üsdüne “ondan sonra bastıracağız taşı üstüne” M15/2.

Belde ağzında birinci teklik şahıs emir eki -AyIn şeklinde kullanılmaktadır: getireyin “getireyim” M3/10, bileyin “bileyin” M8/16.

Belde ağzında gereklilik çekimi -mAk isim-fiil ekine lazım kelimesinin getirilmesiyle yapılmaktadır: yapmāk lazım “yapmak lazım” M4/33, düşünmem lāzım “düşünmem lazım” M23/17.

METİNLER

-M1-

Kaynak Kişi	Hesna Taban
Yaşı	60
Öğrenim Durumu	ilkokul
Konu	Düğünler, eski oyunlar

(1) adım hesnā daban (2) ēsgileri sorcek olusēñ ēskilerde yolma bol_ūdū, bid bol_ūdū kepāzelig bol_ūdū, kızlar yavıklıyı görmezdī, bir_āvta dūnümüz olurdu, bir_āvta soñuna dāmadınañ gız birbirini gece görürdü. böyne de efendi köy_ūdū. daha ne añnatèn. (3) evēT, gelin gēldiminen çerez_ātardı gafasına dāmad sokulmazdı böyne bi datlı köyümüz var_ıdı. (4) bir_āvt_önüş gına yakılırdı perşembe gün. bi perşembeye gelin_ēnērdi, geyim gēces_olurdū. gına gēces_olurdū. davullarımız bol_olurdu. (5) şennīk şamatā her bi şe olurdu dadlı gözelim daha nè añnadīn saña ben

-Burada günlük işleriniz nasıl olur, mesela günlük ne yaparsınız?

(6) burda günñük biz sabahdan kakarız mal_olan mala bakā, mal_olmāyan oturu ceviziñ_altına çēñe çalā, hepsi böyne. (7) eveli ileşberliklē kepāzelīdi hindi ileşberiklē filen ēfendilik herkeç. he dā da ēsgileri de mi añnatayn, ēsgiler_añnatın, camī anlatıvirsem tēşir oluruz.

- Anlat anlat, istediğini anlat.

(8) eved anlatalım gözelim. eveli ormana giderdik yedi dene garı olurduk. yedi garı meşeleri sarardık, önñümüze gatardık, türküyne şarkıynan köye girerdik. iki dene gorucu şurda beklerdi tārayı goruculā. gadın olduğu için sokulamazdı hadi bi sokul dedi mi tārayı gösteridik kaçardı. (9) eveli odun getiriydik hindi ēfendilik oldu

herşekler. (10) oturmak, gakmak, mohobbed eveli nêrde bulüyön kepâzelik paçadan ênîyodu. (11) he sorcâk olûsêñ yêdi yaşında da sarıya yândım ben, he sekiz değıl idim sarınıñ nê olduğunu bilmeyon sarıya varcân, sarıya varcân yêdi yaşında yândım yāngınlık bolıdu. (12) evêd canım dâ ne aňlatan saña áccik de honlâ aňladsın

-Düğünler nasıl olur, çeyiz hazırlıkları nasıl olur?

(13) çeyiz hazırlıkları, eveli başlık parası varıdı, geydirme varıdı oğlan ēvi toplanı gelirlerıdı. yani kırk ēlli kişı şekē getiriydi, lokum adetimiz varıdı hindi çok şükür onlâ gaktı ēfendiliğe bindi. (14) kızları oğlanın ēlinden dutıyo, başlıgımız gıdti, eved. yañan varıyo, yañmayan galıyo hindi yañınlığa bindi iş. (15) bir hāvta çeyiz sererdik sâli gün çeyizimiz olurdu, perşembe gına yakılırdı, sererdik sâli çeyizimiz olüdu. döşşek gağrı olüdu, erkeklē döşşeginen dolunardı. bi dene yatag atardık kız ēvine gelirdi kız ēvinde toplanırlâ, para atârlâ dıñ dıñ dıñ ondan ke oğlan ēvinde yemek yêrlē, çarşamba gün de geyimli gecemiz olurdu. perşembe gün gelin ēnerdi çok güzel düğün olurdu. hindiki düğünlē düğün deyil.

-Buranın yöresel yemekleri var mı mesela, siz de yapar mısınız?

(16) yaparız yöresel yemeğı olmaz olü mu. (17) düyün zamanı dāmadların gelceğı gün et dolması, südlü datlı aklına nê gēldiyse fasılla yemeğı edē, kız evi erkek evi dāmad evi gelir yêr içêr yemek filan bol olur bizim ha. (18) düyünde eveli burgur pilavı olurdu böyne piriş miriş yoğıdu, burgur pilavını gadınlâ dökerdi ētli ētsiz yedirī, dāmād dolañır davuluñan eşekden dolandır.

-Bayram adetlerini anlatır mısınız?

(19) bayram ādeti bayramda kız nişanlı oldu mu, asıyya abaña tam yüz ēlli kişı şekē götdü. (20) oğlan evi baklağı şekē götürü, kız evi de hazırlanır orda yêr içêr. hindi gāyi serbes. (21) gızınañ dāmād top oynā, açık alaña gidêrler. (22) kümbêd, barīç.

orlārda top oynarlar, mangal yaparlar yani kēndi gafasına nē geldi onu ederlē. (23) sāncaklara binerlēr kūmbedde sāncak vardır gelin kızları götürülē. bi tōrba fısdıg bi tōrba çekirdeg bi tōrba çıtır oğlan evi alı gidē kız evi gıtırdatı

-Su kabağı nasıl yetiştirilir ?

(24) şindi bāyçaları etdik, bak gındır gibi. dōrd köken su gabağı atdik onlār çıkar, sulanır taze taze hōyne dōkēr. (25) bizim burda olmāycık deye bi şē olmaz. (26) bal gabağı ekeriz, kūmpil ekeriz, ay çiçeği ekeriz, misir ekeriz, bōrölce ekeriz ekmēycek nohod ekeriz, mercimē her şeyi ekeriz her şek olur he her şē olur. (27) būberi gıra gıra usanırız, zamanı geldi mi veriz suyu, (28) būberi gıra gıra usanırız. ha satmamız yok āylede yemeğe

-Eskiden oyunlar oynar mıydınız?

(29) nası bōyne cizgili gıdıgıyrak oynardık, mısıfa amcañ ēlinde deynek gibi çomak oynardık. (30) hindi kimse kimsenin yanına varamāyyo. (31) çomaklār oynardık, gelin geline oturu gakārdı, gıdıgıyrak oynardık yāni her bi şē yapārdık.

-Gıdıgıyrak nasıl oynanır?

(32) gıdıgıyrak mı yedi dene garı olurduk şoraya cizgiyi cizeriz elimizde gıdıgıyrak, bi atarıs, kim yenilirse onu dikeriz orıya. (33) çōngu oynardık şo mustā amcañ deynek gibi elinde. (34) şonun garının evin önleri dar ıdı boyāne sürerdi aņası şakıdık şakıdık orda da bi gıdıgıyrak oynardık. (35) hāmile gāmile dēye bi şek yok, toplandı mı bi yerde oturu gakā yērdik ōyne edērdik canım

-M2-

Kaynak Kişi	şerife Yaman
Yaşı	72
Öğrenim Durumu	İlkokul
Konu	

-Buyrun

(1) Adım soyadım şerife yaman.

-Doğum tarihiniz?

(2) doğum tarihim ėlli he.

-Peki burada mı doğup büyüdüünüz?

(3) eved burda.

-Ne zaman evlendiniz,çocukluğunuz nasıl geçti, öyle bir hayat hikayenizi anlatır mısınız?

(4) ah yāvrum ben bunları bilemen ki guzum buları çocuklūmu filan eyer bilemeyyon.

-Burada ne işle meşgulsünüz?

5) burda mı burda önceden ilēşberıdık beygirler varıdı ondan keyyi öküzlē hayvan doluydu. (6) goyun varıdı bu deden kēçi filan güdüyyodu. ondan keyyi inekler sağılıyyodu, goyunlardan peynir ediyyoduk.

-Peki sizin göreviniz neydi bunlarda?

(7) bizim görevimiz işde gırlara gidıyyoduk, dırmık çekıyyoduk ondan kēyi arabanın üsdüne çıkıp saP depıyyoduk, ondan kēyi böyne düylene binip düyen sürüyyoduk.

-Düven nasıl sürülür?

(8) düyen var ya sapı böyne saçardık sapı, beygirlerin terbiyesini de elimize alırdık dön allahım dön buydeyiñ üsdünde dön ta uykum gelesicek, uykun gelescek dönüyon. (9) ondan kēyi agdarma olüyo, o beygirleri goyuvēyon agdarıyon böyne işeynen o neynen dirgennen böyne agdarıyon ondan kēyi gine başlēyon döndermeye beygirlerinden dön allahım dön uykun gelescek yāvrum öyne bi zor günler geşdi çok zor. (10) nēyse bu deneler gakıyo, savrılıyo, tınasdan hadi bi yel hadi rüzgâr hadi rüzgâr, oturuyoñ üsdüne hadi yel rüzgâr geliyoñmu savırcēz gā uğraşıyo. (11) rüzgar çıkarsa böyne atıyon yabaynan, diñerse durıyo bōle vağ gitdi rüzgâr bekle bubam bekle ta rüzgâr gelecek bekle beklēyyon. (12) eyer yel eserse savuruyon guzum, yel esmesse ertesi güne galıyyo ertesi gün de savrılıyo gāyi galburunan elēyyon galbırınan, böyne çalkāyyon o işeyi gāyi deneyi arpáyı buydeyi ondan kēyi çalkadıkdan kēyi çuvalāyyon, çuvaları atıyon gağnının üsdüne, gağnılā varıdı eveli böyne motur filan nerde yok, (13) ya arábaya atıyon üsdüne de binıyon, eve getirıyon sırtına yükleniyon ta yokarı çıkıyā deneler hadı. (14) hiş bu deneler çıkar mı burıya baş olü mu.

-Ne yapardınız onlardan?

(15) onlardan ekmek un olurdu, un olurdu [...] (16) ondan kēyi yārum bi çencire patatis, bi çuval un, fırına. (17) emme o zaman ôle değıl idi havtada ekmek olüyodu havtada ekmek. nêrde bôle dolaplar yoğ udu işeklē derin donduruculā filan havtada edīyon ekmeğı bitīyo bi dā havtaya. (18) evde om beş kişi adam vā nê olur nê olur bi eviz ekmek .(19) yāni bōyne hayatlarımız geşdi. (20) gazanı vurūyduk yārum şurıya avluya, āmed deden dutā bi gaktırīydı ayağınnan geberesice. (21) bak gazan gaynar ayağınan dutar da bi gaktırīydı bōyün bu iş görülcēk, bōyün falan tarlaya gidilcek, falan tarlada iş var tırpan birçilcek, dırmık çekilcek, ya bāyça sulancāk ya bāyça çapılancāk ôyne derdi. (22) aay derdik bōyne eltim var ıdı bōyök eltim vefat etdi irāmedlik, demirci gazanı yine devirdi bu geberesice gebersin işallah dērdik. bi şek dēl gorkārdık bi de gorkārdık [...] (23) yārum āşam oldu mu çencireyi görduk ocığa, gece başımızı yurduk gece baş yunā mı, nere bōyne toz harman tozu, kağnıların tozu, geberīydik (24) ondan kēyi sabah ezeni gak gine yörü yörü bi gazan südlü çorba. (25) yarısı çalılının içine gidīyā, ocakda pişīyo aygaz filan yok. (26) çalıyı sokārdık bōyne çalının dumanı gidīyo, gidīyo gazenleri de gidīyo külleri. (27) vallā goca çinko bi devirīydik yāvrim bôle içim. (28) ôyne tabāk filan yok, ayrı ayrı tas da yok (29) om beş kişi o gazandan yērdik o çinko tasdan hepimis bōyne şakır şakır heh. (30) ertesi gün gine yōğurdlu dolma, ak dolma sarımsaklı bi gazan yē bubam yē

-Ak dolma nasıl yapılır?

(31) ak dolma yārum göceden, bak o çekilmiş göce, onu gözelcene gaynar suyu dökerdik. (32) fışır fışır coşçēk su, yağını duzunu gatardık göcenin içine. (33) büber gatecēsen büber nēyse mādünüs gatecēsen bōyne dilmiş, ondan sultan ninen gatādı içine, nane onu bi gözel bōyne gaynar suyu döküP de gapārdık gapağı. (34) şişerdi bōyne şişerdi şişerdi şişdikden kēyi bōyne yoğurūyduk gāyi yuğurdukdan kēyi dökerdik bōyne dolma, dolma elimizde elimizde böye dökerdik ondan keyi om beş kişi bi gazan bi dolma gurusu bi devirīydik bi tepsi, üsdüne on kilo yoğurt yē bobam

yè. (35) emme ne hasdalık var_ıdı ne dizimiz sancıyyodu ne gollarımız ağrıyyodu. (36) nêden hep doğal, doğal yerdik hep. (37) bi de çalının külü içine giderdi ocakda bişerken demek o da şifāymış yārum. (38) e deyceğim hayadlarımız bizim bōyle geşdi guzum bōyne gazanı vurūyduk āşamacêk esvāP yurduk. (39) gollarımız bōyne acırdı, sürter daşdan daşdan. (40) işey annādmēyyo mu ninen bak ninen de bilir bu hayaTları

-M3-

Kaynak Kişi	Adem Toy
Yaşı	68
Öğrenim Durumu	İlkokul
Konu	hayat hikayesi, köy odaları, bayramlar

(1) bin doğuz_üz ēlli dōrt adem toy. hasan toydan olma, ayşe toydan doğma. (2) çocukluk hayatım şindiye gadar burda geşdi. (3) hiç bi şehre gitmedim, askerliğe gitdim bi tahsilim ilkokul. (4) işde çişçiliklikle uğrışdık inşātçılıkla uğrışdık, hayatımızı bōyle gazandık, bu hāle geldik.

-Hayvancılıkla da uğraştınız mı?

(5) hayvancılık da vardı içinde, arāzi tarlalardaydık mesela. arpadır buğdeydir ne gerekiyorsa o şartlarda onu yaptık.

-Tarla ekmenin incelikleri nelerdir, sizin üstünüze düşen neydi?

(6) işçiliği düşūyodu. tohum saşma, tarlıyı işlemek düşūyodu, tohumunu atmak düşūyodu, zamānı geldinde hasadını yapmak düşūyodu, görevlerim buydu. (7) buydeyi alıP çuvallayıP veya traktöre yükleyiP, faprikaya götürüp, una çevirīyoduk.

(8) ittiyācımız olanı ayırıp, ittiyaç fazlasını paraya çeviriyoduk, öyle geçimimiz. (9) hayvanların yeygisini hazırelēyyoduk. İşde öle geçimimizi sağladık gitdik.

-Düven sürdünüz mü?

(10) o zaman ben küçükdüm, surdüm. ėvde var getireyin istersen çekebilisin.

-Nasıl sürülür düven?

(11) yav iki tane hayvana bağlarlardı bi dane uzun bi ağaç uzadırlardı, bağlarlardı hayvana dön babam dön. üzerine bindirilerdi bizi elimizde bi deynek, vur dön vur aççama gadā. (12) tekrar o ovaladıktan sonra toparlardık rüzgâr çıktığı zaman savurulardı, şöyle kürek gibi bi yaba var ıdı onlan rüzgârda denesini samanını bi tarafa ayırmaya. öyle bi o günleri arāyoz şindi, o günler yok.

-Askerliği nerede yaptınız?

(13) askerliğim acemi birliğim aydın söke, ordan siirte gitdim yetmişinci tugayda yaptım. (14) askerlik görevimiz emir gulusun verdikleri emirleri mecbursun getirmiye

-Hatırladığınız askerlik anınız ver mı?

(15) vallā şindi askerlik her tarafı anı hanki birini anlatayım (16) mutfakdaydım ben, şey alayın aşçısı olarak, bölün aşçısı olarak da alaya bağlıydık mutfakdaydım. (17) on yedi bin kişiye yemek yapıyoduk biz, altı yedi kişiydik buharlı gazanlarla işde askerliğimizi o şekilde bitirdik gēldik. (18) askere gitmeden önce on altı yaşında ėvlendim dünümü dōru dürüs hatırlamāyon, küçükdüm yāni. (19) ondan sonra üş dört sene sonra askere gitdik askerlīmizi yaptık, iş hayatıyla devam ettik.

-Tahsiliniz var mı?

(20) ilk okula başladım yedi yaşımda, yedi yaşımdı o zaman yedi yaşımda başladım. birinci sınıfta iki sene galdım. (21) tekrar ikiye geçdim ikiye direkt geçdim üşde bi iki sene dā galdım. yani dokuz seneye tamamladım yüksek tahsilimizi ilk okulda yaptık.

-Eskiden bayramlar nasıl geçiyordu?

(22) bayramlar o bayramlar çok harikıydı ya böyle köy odaları, gâveler pek çokdu bütün büyük küçük köy odalarında toplanırdı, bayram sabahları herkes evinden allah ne verdiyse pişirişe getiriydi odaya bütün odanın hanenin comâti odada çoluk çocuk yemek yerdik. (23) büyüklerin ellerini öperdik, hizmet ederdik odada su getiriydik, su dağıtırdık, odun çıkarıydık, zobaların külünü attırırlardı bize. (24) sonra odunluk varıdı bizim o şeye o sekiye dōru minderlere dōru, çıkın odunlığa oturun, der bizi azarlarlardı. (25) mecbur gidicek bi yerin yok, ēve gitsen ēv de öyle yani. öyle bi iyi o günler gelmez ben arāyom o günleri.

-Odaların asıl işlevi neydi?

(26) misafirane misafirane mesâ şimdi her yerde araba var adam geliyo bi sâdde işini görüp gidiyo ama o zamanlar adam hayvanla geliyor afedersin eşşekle beygirle şuūtdan geliyo mecbur burıya gelip misafirāneye gelip mecbur gonaklıycek e yarın sinanpaşaya veya başka bi köye gidicek burda gonakleyyo. (27) gelen misafire yemek yedirirler, ittiyacını bütün garşırlar, gidiciği yere kaş gün galceyse galır veya galmıycise sabahleyin garnını doyururlar, gider gidiciği yere. (28) yani o datlar yok

-Odaların eğitim yönünden bir katkısı var mıydı?

(29) eğitim yönünden işde büyüklere saygı.

-Hikayeler anlatılır mıydı?

(30) savaşa filan girenler şeyler, birinci dünya savaşı mı olüyodu o savaşa giren gaziler anlatırlardı, tabi biz de dinlerdik böyle merakla, yani böyle. (31) bazıları başından geçenleri anlatırdı, çobanlığını anlatırdı, çifçiliğini anlatırdı, yani ne geldiyse başından geçenler onu biz de dinlerdik. (32) galkardık su isteyen olur su veriydik, çay demledirlerdi, çay dağıtırdık yani hizmet ederdik misafirānede.

-Bizimle paylaşabileceğiniz bir anınız var mı?

(33) [...] adamdı hiş bi geliri yoğ ıdu, gağnısı var ıdı, bi çit öküzü var ıdı, anki dağda, o zaman gağnıyla ulaşım, anki dağda yol bozuk köprü bozuk giderdi gece

gündüz hayır işle uğraşırdı. (34) bi de böyle derin hocıydı ki böyle odada oturuyoruz bakın dedi gonşular dedi ben size bi şey söylēcen dedi. (35) yakın bi zamanda ben görmen onu da belki dedi belki sizler de görmezsiniz dedi burda oturcēz dedi ankarada dedi adam şorda gonuşcek dedi biz burdan bakıcız onun gonuşmasına dedi rāmedlik. (36) onun gonuşmasına bakıcēz dedi. (37) o dini konularda filan çok anlatırdı. (38) burda savaş zamanında burda tūnelde nōbete dikmişlē. e gar bi metre bu sefer de üşümüş heralde biraz uyuşmuş, tüfek ēlinden gaymış gitmiş dereye aşşāğı (39) bi uyanıyo tüfek yok. kendini intār etmeye gakmış ben iyānet eddim nōbetime deye. (40) tüfek de yok onu aldılar sanıyo, durukan tüfeğin ucunu görüyo izinden, gidiyo alıyo. (41) gazilik mayışı çıkdı, adam gabul etmedi, bak ittiyacı var halde, ittiyacı oldū halde gazilik mayışını almadı. (42) ben dedi duttūm nōbetin dedi on dakkasını dedi bu dünyayı verseler vermen dedi. (43) öyle bi adam yani gördük de izledik de dinledik de. (44) valla öyle adamlara çok ittiyacımız var. kabiri cennet olsun İşallah

-M4-

Kaynak Kişi	Hüseyin Gedik
Yaşı	44
Öğrenim Durumu	İlkokul
Konu	hayat hikayesi

(1) şimdi kamara olsa da kamarıynan böyle mikrofon ōle gonuşuruz ama böyle nè bilen ya ābes geldi. (2) senin dediğin gibi gonuşam ben arif ariften olma şerīfeden doğma hüseyin gedik. (3) bin dokuz ūz yetmiş sekiz ağustos yirm_iki doğumluyun. serban kasabasında ikamat etmektēyin, serban kasabasında ilköğretimimi bitirdim ort_ okula nè yazık ki okıyamadım, şanssızlık de gadersizlik de nēye sayarsanız sayıñ artık. (4) ondan sonra seksen dokuzda ilkokulu bitirdikten sonra yallah bismillah dēdik boba

meslîni elimize aldık. (5) goyun güdmeye başladık. doksan sêkize gadar goyun güddüm ondan sonra askerlik geldi çatdı asker öcığına düşdük, askerlîmizi bitirdik geldik, iki biñ yılında da iki biñ mart on dokuzda da evlilik yapTık hayaT ünüverstesine başladık, işte öyle devam edİya hâlâ hayatımız.(6) iki biñ ön dörde gadar pardon iki biñ sêkize gadar hayatımız güzeldi, başımıza bi tâlihsiz gazâ geldi. (7) onuñ nedeniyile de iki biñ on dördte gader mahkumu olarak ceza evine düşdük. (8) hâ bunnarı bõle kısa ve özet assında anlatılmaz, bunnarı ben yaşadım.(9) çocukluğuma geri döncek olusák çocukluğumda ben şimdi oğlumu kıskanıyoñ cünkü ayakkabı çeşidini ben sayamıyoñ oğlumuñ. (10) biz böyüdüğümüzde bizim çocuklümüzda gara lastik dē bi ayakkabı var_ıdı içinde astar yokdu, çorabımız yoğ_ıdu, bizi de posta güvercini gibi işde git mâmed amcanı çağır, bilmen hoña çağır, dā burdamıñ falan dēye sıkıştırırlādı. (11) biz de goşmak zorundıyız, goşarkene ayakkabı ayāğımızdan tērs dönerdi. heh. (12) ondan sōra işde çocuklümüz bayā rezil geşdi, yokluk içinde geşdi, şinidiki çocuklā bizden şanslılā biz biraz erken geldik dünyayā. (13) o zamanları cāp telefonu şu bu yoğ_ıdu, fāsbu mēsbug yog, gara düzen. (14) öküzüneñ eşşē_inen çit sürdünü bilirim bubamın, bizi o şekilde böyütdü. (15) köydē assında köyde yaşamak çok güzel bi şey ama varlığın ondan sōna çok çalışmāñ gerekiyor köyde ama o zāman iyi olūyo ama çalışmaz da köyde durusāñ boş geşmiş olūyo ömrün. (16) bobam rāmetlîn hiş unudman bi sözünü, ölüm çok çalış nē galısa atadan galır, derdi onun sözünnen işde çalışmaya devām edİyo. (17) ondan sōna āskerlîmiz iyi geşdi demen hep şansızlıklā bizi takip etdi. doğuda tuncelide yaptım askerlîmi, işde bõle.

-Aklınıza gelen bir askerlik anınız var mı?

(18) vallā heb benim çatışmāynañ matışmāynañ geşdi õle gülme mülme olmaz bizde olmadı yāni hep oparasyona girdim. (19) canlı on yidi sefer iyi hatırlāyyom ēn_uzun bi çatışma oldu, on üş sāt falan oldu on üş sāt çatışma altında galdım. (20) e tabi o arada gayıplarımız oldu, yani assında bunlā anlatılcek şeyler dē_ıl de yani anı olarak acı galdı bizde sevinş galmadı. (21) işde mayın basmasından dolayı çok yakınım bi arkadaşım var_ıdı tınastepelîdi kendisi de sinanpāşā tınastepeli onu gaybetdik. işde bõle.

-Koyunculuğu anlatır mısınız bize?

(22) goyunculuk assında küçükbaş bence báreketli bi hayvan. (23) yani şöle düşünelim bi bankâya bi para yatırıp, üsdünden biraz biraz harcamma gibi yani yokluk göstermeyen bi hayvan küçükbaş, goyunculuk bilâssa. (24) işde köyümüzde dörd ay yüz yirmi gün sayılı gışımız vâ o gışı atlatdıktan sōna goyunculuk bence çok güzel bi şey, herkesin yapmasını tavsiye ederim. (25) çolūğu çocuğu aş gomaz goyunculuk. nisanın yirmi beşi didiğinde südü peyniri çıkā harşlıksız galmazsın. (26) işde gurbanlık olur onu satarıs borşlarımızı öderiz. (27) işde tüyüymüş, yünüymüş bu şekilde böyle geçinip gideriz. (28) ha goyunculuk annatılmaz yaşanır assında, goyunculuk bi genç olanın bi genç gıza sevdası gibidir. (29) yani tam eyer aşkınañ yaparsañ, sevdaynañ yaparsañ aynı bi genc_ulanın bi gıza sevdalanması gibi bōle sevdaynañ yaptığın zaman gerçekden hām zāvķ alırsın hām tat alırsın ya zorluk olmaz yani.(30) içinden gelerek hāvesinen yaptığın zāman zorluk olmaz. (31) bugün kim nōlursa olsun bi adam okumuşdur pilot olmuşdur gitcen oña sorcān mūhakkak zor yannı vardır. (32) okumuşdur gaymakam vali olmuşdur mūhakkak onun da bi zor yanları vardır ama goley tarafı da muhakkak vardır. (33) bunun da goley yanını bulmāk için severek yapmāk lazım.(34) bi insan meslīni severek yapmāsēñ olmaz. (35) bin dokuz_üz otuz sekiz doğumlu amcam var_ıdı kendisi öle derdi(36) tabi gerçek doğumunu gerçekden de bilmiyon, o da bilmeyo gerçek doğumunu ama otuz sekizliyin derdi. (37) atatürkün öldü zaman dünyaya gelmişin derdi. (38) annatındaonun çocukluğunu, yokluğunu biz bāya bāya şanslıyız assında ama biz şindiki çocuklarımıza bakışın biz şanssızız. (39) serban köyünde yaşamāk gerçekden ayrıcalık bi benim için. (40) ondan sōna eşim çocuklarım bunlar da başga bi ayrıcalık. (41) ondan sōna durdūm mēvki köy içinde durmayorum köyden üş kilometre dışarda duruyom. (42) sosyal yaşantımız sıfır bi benim deyil çocuklarımın da aynı işde bu zor şartlarda ekonomiye katgıda bulunmaya çalışıyoz. (43) goyunculūnañ durdūm mevki assında kümbēd mēvkisi dīl yaykın mēvkīsi. (44) cehennem deresi mevki. cehennem deresi ama guru çay gibi. yaykın mevki deye geçīyo (45) kümbēd üç_çüz metre gerimizde. annat annat assında hayatımız bidmez buña nè dēfder yetē nè kitāb yetē [...]

-Koyunculuk dışında ne ile uğraşıyorsunuz?

(46) goyunculuk dışında çiftçilik yapıyom, sulu tarım deyil guru tarımınañ uğraşıyon buğdey arpa gibi. (47) işde assında adamımız ōsa sulu tarıma da dönsek

patatis yetiştirsek, pancar yetitirsek daha iyi olcák da adamsızlıktan yapamayoz.(48) sadece goyunculūn tek yönü biz kendi mücadelemizineñ deyil bi başkası da ekmek yesin deye biz burda çalışanımız da var ama insanlar biraz namkör. (49) assında benim kendi görüşüm ben assında cāhilin ilkokulu zorunañ bitirmiş bi insanım, insanlar gibi namkör varlık yok desem yeri vardır yani dünyada en gaddar insan. (50) bugün bi köpēyi besleyon köpēk sādık ama insan sādık deyil mālesef ondan doláyı. (51) vallā dā senin aklıña dakılan sorular var_ısa sōle tabi sen bunu düzeldirsın de

-Bize bir anınızı anlatır mısınız?

(52) āskiden harmanı galdırdık harmanı galdırdıktan sōna būdıydan işde om beş teneke yirmi teneke bobānnem şey gaynadırdı bulgur gaynadırdı e tabi o zamán gadın nē yapsın kışlık yīcīni hazırladığı için bizim de aklımızın ermedinden eçine yörürdük, bilmem yemeye çalışırdık. (53) onu da çok yēdiğın zaman dokunur_umuş. bize gāvur çocukları fazla yemen, amanıñ hasda olūsunuz, etmen yavrularım falan bōle davranırdı gabri cennet olsun. (54) o günler çok güzel günlerdi benim çocuklūmda doksanlara, seksen beşlere veya seksenlerin, seksen ikilerin, seksenlerin tam başını hatırlamáyabilirim belki de ama o zāmanları kış ayında yaş meyve sēbze bulamazdık, yokdu. (55) bu iki binden sōra başladı yaş meyve sēbze domātes, bibēr, salatalık hatdā ve hatdā bobānnem şöyle derdi oğlum zehmāri dēye bir kış ayı vādır, zehmāride hıyar mı arēyon. (56) assında hēyar mı arēyon derlerdi, zehmāride hēyar olmaz derlerdi. (57) işde biz de şindi hēyardan geştik karpuz, gavun, üzüm dā nē bilem ben çilek erik her şey var. (58) dışarda gar oluyo ama reyonda hepsi buluneyo

-M5-

Kaynak Kişi	Ferdane Kurtulmuş
Yaşı	70
Öğrenim Durumu	İlkokul
Konu	hayat hikayesi, maniler

- (1) dām yolu beklenir mi de
 (2) ikimizin sevisi kāmıyona yüklenir mi de

- (3) yoğurdum vā ezilcék
 (4) ak tülbedden süzülcék
 (5) bēkledme ēvlencek gızı
 (6) çok mahallem gezilék de
 (7) iyi mi ha

- (8) şeker ēzdim şerbedlik
 (9) nè zor umuş gurbēdlik
 (10) sen orada ben burada
 (11) çekīyon hasiredlik de

- (12) tiren gēlīyo hasda ederdi
 (13) pırasayı başka edērdi

(14) şu olanın yörüyüşü

(15) beni hada ederdi

-Bize hayatından bahsedebilir misin?

(16) doğum tarihim yétmiş yaşımdayın, adım ferdane soyadım kurtulmuş.

(17) elli beş sene oldum evleneli, üç dene oğlum vā firansada tāmam mı dörd gelinim vā almanyada birisi, üçü firansada. (18) ağılycīm gelī, ibrahimim hasda ya benim ölüm kânser firansada yazık allah [...] versin ya. (19)

-Nasıl geçti evliliğiniz?

(20) çok güzel. hiş bi tukād yimeden hiş eziyed gōmeden hīç. (21) yirmi dörd sene bi yasdığa baş godum hiş bi gocamdan eziyed görmeden. çok severdi

-Burda ne işle meşgulsünüz?

(22) burda mı ben hasdtayın yārum galp hastasıyın ben. (23) āşamâcêk oturuyon, namazımı gılıyon, ābdestimi alıyon, allaha şükür ediyon yārum. (24) böyün diyon işde gonu goñşu, gelinim bak āccik bāçe ekdim şurda. (25) ekemēyon gelinim ekivedi, şindi sulayıvedi, allah ırız olsun. (25) nè deyceğın dā bakalım bir iki dā bulsam şu çocuğa.

(26) ayakkabı geyerin

(27) üsdü beyaz olūsa de

(28) gaynanamı severin

(29)ölu güzel olūsa de

(30) iki diren çarpıştırdı

(31) acı acı bārıştırdı

(32) çıkar yarım gravatını

(33) saḡa gōmleklē yakışır de

(34) ne dīycen dā ya

(35) āskıda urganım vā de

(36) mindallı yōrganım vā

(37) o yār benim olusa

(38) kabēye gurbanım vā de

(39) yā ne dīyceğiz dā bākalım

(40) ēli bıçaklı gelin de

(41) ōmzu saçaklı gelin de

(42) zaynağa yakışır

(43) boklu bacaklı gelin de

(45) ne dīycen ne diyen daha yā lēn ben çok manilē bilirdim ya

(46) ānterimin yeşili

(47) bulamadım eşimi de

(48) beni alıcak ōlan

(49) gara gara düşüñür de

(50) dīycen mi

(51) anteriŋe peş olān de

(52) yār yanına eş olān de

(53) cığāra dutan ēllerine

(54) şingırdaklı māşa olān de

(55) gadın gızımışın sen gī ī bāçadan çıkdık bāri bāça dedik. (56) yēngen bāçe edivedi. (57) hā hā şu gıdā gırtık gıyıyı gelīyo emdirīyo goca köpeyi dövūyo şonu bunu yedirīyo yāzık [...]

(58) uzun hārmanıdın sāvrulamadın de

(59) gara gāpēydim gārolamadım de

(60) dādli dilleriŋe sēvdim

(61) e herif senden āyrılamadım de

-M6-

Kaynak Kişi	İbrahim Ünal
Yaşı	67
Öğrenim Durumu	İlkokul
Konu	Köy odaları

(1) 1953 doğumluyum serban doğumluyum adım ibrahim ünal. (2) sabahdan bōbam ırāhmedlik kaldırıydi beni ērkenden odadanın bacası tütüyo mu tütme yo mu. (3) git ölüm odayı süpür, temizle, gözelce zobayi yak ēhteyarlar bahtınlan gelir tıkr tıkr allah ömrünü vēsin derler, dō derlerdi baņa. (4) ehteyarlar geldimi oturuladı odāya gözelce ondan kēri gışın toplanırdık odāya yazın diyil yāni yazın bolamazsın gışın gelir misafir. (5) yakar odanın lambasını bu odada misafir var bu odanın hānesi kim ekmek götürü evden, tepsiyle yemek götürü, yatak yurgan yataklığı vadī, yüklüğü vadī yatağı yorganı orda biz ederiz yatcağı zaman yatağı yorganı adamın adam yatā. (6) ēskiden yol yolak yoğ udu ki daşlı tumbātli yollā eşseklerinen gelirlēdi galāyçıklā filan beygirler ğlen gelirlēdi. (7) gardan çıkamazdık dē bereket kar yağadı burlādan geçilmezdi bu sokaklardan filan. (8) sōnādan açıldı bu sokaklā, hā ondan kēri gışın toplanırladı oturuduk rāhmetlik nenem doksan beş mi öldü anamızı filan yatırmazdı, gakin avluları ēvleri süpürün eççeklē geççek deye. (9) ēčkiden ōledi gızım hatī hürmed bol udu. (10) şimdi hatī hürmed yok, anayı bobayı tanıyan yok şimdi galmadı bi şe. (11) hē yānmız bayramlarda mesela her hāne yemek götürü, börek götürüdü. (12) kim fakir kalan yimekleri fakire börekleri fakirin ēvine verēdi. (13) mesela o zaman anları şimdi herkes mayış alıyo yāni fakir adam yok şimdi almıyōlā adamlar. (14) yani böyle ömrümüzü geçirdik. (15) benim yaşıım ātmış yēdi ben şimdi her çeynen karçılaşdım garçılaçmadık bi çey yok yāni hē. (16) gışın tok pişirirler kaç dene senin çocuğun yanında iki üş dene, kaç hanesin üç hane, üçe bölörler mesela adam başı kaç para

yemek goyun keserlêdi. (17) para etmiyodu mal çoğ udu para etmiyodu goyun keserler meşeyi gorlardı ocâğa, yakarlardı, gazanı gorlardı, büyük gazannan kestîmiz goyunu pişirîdik. (18) pilav evvêden bulgur götürûdük, nohud dökêdik, çencireyi yêrdik içêdik sabaha gadâ üçe gadâ odada oturuyduk yani ondan kêyi gakâ gelî ēvimize yatâdik. yani bu gızım

-M7-

Kaynak Kişi	Nuri Gökmen
Yaşı	90
Öğrenim Durumu	İlkokul
Konu	Hayat hikayesi, maniler

(1) adım nuri soyadım gökmen tamam mı birinci adım nuri ikinci adım sintinli tamam mı birinci adım nuri soyadım gökmen. (2) nuri dedin mi beni benden başka nuri sāten köyde nuri yok ki bi dene benim torun vā o da fıransada başka nuri yok. (3) ne annatañ yeşil yāvrum ben çok süründüm nerlerde süründüm yüce dağların depelerinde, nohud derelerinde, ėfendime sōlüyüm tınaslāda, goyun güderdim, hayvan güderdim, sığır güderdim ėve gelir boynumu bükērdim nē yapāñ başka tamam mı

-Kaç yaşındasın?

(4) dokuzana giriyan gızım, huña bak ėllerim filan büzüldü gāri huña

-İyisin iyisin ya

(5) ne eyisi iyi mi olū bi adamın garısı olmadı mı öldümülen eyi mi olū. (6) dē eve git hadi kim vā köpekler var hadi kim. (7) garıyan yatmak gakmak değıl oturup da ekmek yemek oturup da onlan gonusmak, vakit geçirmek. (8) garı ben filan yere gidiyon hadi sen de gidersēñ barabar gidelim deyiversin o da yoluña düşē, gidē gelisin. (9) emme hadi ben ölsem kimse görmez vallā kim gōrcek.(10) başka demen.

- (11) gelin gēldi gapıma
- (12) altın dōldu güpüme
- (13) gelin hōş gēldin
- (14) oluma ėş gēldin

- (15) baṇa yōldāṣ gēldin
 (16) gelin dolabı āṣmā
 (17) anaṇ ēvine gāṣmā
 (18) yemēḡi üsdünden yēmē
 (19) sırrımızı ēllere dēmē
 (20) ēfir ēfir ēsnerim
 (21) gāfesde keklik beslerin
 (22) susadım su isderin
 (23) suyun āfiyed olsun
 (24) būyrun isderin
 (25) ırāfda gayıṣ
 (26) hōṣ gēldin benim gelin çavuş

- (27) bir almayı elleyivedim
 (28) pullayıvedim
 (29) edirneye yollyıvedim
 (30) edirnenin kekliḡi
 (31) dıngıl dıngıl ötdüḡü
 (32) böyük gızın zekdiḡi
 (33) küççük gızın bakdıḡı
 (34) zeke zeke giderin
 (35) dokzan deve güderin
 (36) me deveci deveni
 (37) ben selama giderin
 (38) selam bazar içindē
 (39) ayı gezēr içindē
 (40) ayı beni gorkutdū
 (41) gulaklārın sarkıtdı
 (42) çıkdım gavak başınā
 (43) ēndim düḡün aşınā
 (44) bir gaşık aş vērdiler

(45) çakdım gelin başına

(46) innē batdī

(47) ciğerimi yakdī

(48) tömbül guş

(49) arabayı goş

(50) arabanın tekeri

(51) istanbolun şekerı

(52) hāb hūb altın top

(53) iki dene sofı gidıyōrlar ımış yōlda giderken gabirin ētrafindan geşmişler yolda. (54) baksalar kı bi gız gabirin başını dōyūpduru sofı gārdāş de bene ēvkār bōrūdū ver su sazı da de soralım bu gadın de gabiri niye dōğūyor de. (55) len amāñ gardāş gidelim yolumuz ırak de, gidelim de sen beni burda bırak sen nere gidēseñ git. deyo alıyo sazı eline, vuruyo sazın teline.

(56) garalar geymişin garadır başın

(57) gudretten sürmelenmiş kipriğın gaşın

(58) bilmem bobañ mı öldü yoksa gardaşın

(59) ahı gözlüm neden dōversin mezarı deyo

(60) gız hemen garşılık verīyo

(61) garalar geydim garadır başım

(62) gudretten sürmelidir kipriğim gaşım

(63) nè bobam öldü ne de gardaşım

(64) yar aşgına dōğerim mezarı deyo

(65) gördüğ nü gardaş deyo bunun sevgilisi ölmüş de deyo gabirin ētrafını oña dōğūyo deyo. (66) ben bi keş gızın ardından nası galañ deyo soralım bakalım nè gadar olmuş öleli deyo.

(67) sām ēsmiş de yāprakları çürümüş

(68) yel ēsmiş de mertekleri gurumuş

(69) senin erin kaç yıl öldü öleli

- (70) ahı gözlüm neden dōversin mezârı deyo
 (71) hemēn gız garşılık verīyo
 (72) sām ēsmiş de yāprakları çürüdü
 (73) yel ēsdi de mertekleri gurudu
 (74) benim yarım yēdi yıl ōldu ōleli
 (75) yar aşgına dōğerim mezârı deyo

(76) gördüğ nü gardaş bunun sēvgilisi yidi sene olmuş ōleli deyo gabirin ētrafından gitmeyo ben keş gızın ardından nası galan deyo. (77) tamam mı hadi bakalım.

-M8-

Kaynak Kişi	Şerife Gedik
Yaşı	63
Öğrenim Durumu	İlkokul
Konu	Hayat hikayesi, koyunculuk

(1) adım şerife gedik ēlli sekiz doğumluyun. çocukluğumdan bēri ufak malınan uğraşıyon. (2) işimizin incelikleri işde şindi bu adama geleli kırküş senedir de bu adamılan goyunculuk ediyoz. (3) kırküş senedir yetmiş yediden bēri işde böyle mücādele edīyyoz. (4) yetmedi şöyne edelim böyne edelim. arif dedenilen çok iyiydik samimiydik, beni hiş incitmedi, tokadını yemedim ne bilen dā iki sene ōdu unudamadım iyiidik çoluk çolmak böyle bu şeylere gēldik. (5) burıyı āldık sāten hep elimizinen hiş bizim hiş malımız mülkümüz yoğudu çalışa çalışa bu hāle gēldik.

-Koyun kırkımını nasıl yaparsınız?

(6) kırkımı önceden makaslarınan ellerinen gırkıyoları şindi tabi teknocoli ilêrdi. (7) makına âldık bi dene, magına hindi on bin lira ucuzu da vâ o ecik gürül gürül sês çıkariyo şeyli vâ höyne o pek sês çıkarmıyo on bin lira onlan gırkıyolar şindi. (8) höyne böyne yatırılardı iki üş dene dört beş dene gırkımcı böyne mākās toparlaradı êlleri, êlleri vilân gabarırdı. (9) daha öncelêden gırklık varımuş gırklıgınan höyne dutarlârımuş bi ucundan bâstırılar hârdadak goparılarımuş tüyleri ondan. (10) böyne daha öncelerini bilmen ben öküzlerinin çit sürerlerımiş, düvên sürerlerimiş ecik düvên sürdüm ben de fazla de il sōna patozlâ çıkdı. (11) patozların önünden dene alırdık bi gara patozlâ çıkdı o gara patozları yığarlâdı samanı yabâynan savurırlâdı. (12) sōna savurganlı patozlâ çıkdı önünden dene alırdık deneyi savırırdık, çuvallâdık, dırmık çekêrdik tarlada, höyne bi dene kelle galmıycık, dırmık çekdirilêdi bize. (13) sōna bi şey çıkdı bu döğêr biçêr çıkdı şindi ekiyon tarlayı hiş gitmeyon döğêr biçer alıyo geliyo önüne goyuveriyo ne gözel. (14) ne gözel de emme eveliden hasdalık da yoğıdu hiç hasda olmayoduk. hindi benim bi poşet hap vâ atıyon. (15) ondan sōna çocukları hiş doktura götmedim hindi torunları dokturdan gêtmeýon. (16) hadalık yoğıdu yediğimiz neyıdi haşaş yağı haşaş yağı böyne bol da değıl gaşığa dökêrsin ağaç gaşığa dıganda yakârsın pilav pişirdiysen pilavın üsdüne çızzadık döküyon ondan sōna ne bileyin yağsız duzsuz yeye yeye hasdalımız yoğıdu orgenik yerdik. (17) hindi pazara gidiyon nê bileyin nê var içinde yēyyoz yemesen de êvde bi şey galmadı. (18) eveli nêye böyle evde bi şey yoğıdu undan kêyi bulgurdan kêyi. yemek goyuydun sabâ da yemek bişiyodu çay asla çay yoğıdu asla çay yoğıdu. (19) sabâlan gakıyon ya pilav bişiyoy ya ya hamur aşı bişiyoy onları yeyon ya dolma bunları yēyyon gıra gidıyon. (20) hindi yok. çamaşırları yurduk böyne ne güzel zēvkli şimci de yūcan eğer gücüm olsa yūcen. (21) burda burıyı aldımız sene biz burıyı doksan beşde aldık burıyı aldımızda êv mev yoğıdu. (22) bi altında êv varıdı allah durılacak gibi değılıdi o evin içinde her nêyse arif deden üsdüne êv yaptı. (23) iki dene goyunu sağırdım o zaman gelin falan yok goyun sağırdım, çıkardın önden peyniri mayalardım, çıkardım orda bi guyu vâ aşşağıda doğru guyunun dibine bi gazan vurudum, ufak bi gazan o gazanda su gaynardı o guyudan çekerdim bakırnan dökêrdim üsdüne çamaşırlarımı yürdüm. (24) sufra mēndilleri, sufra mēndilleri vâ ya hindiki mēndillerden temizıdi höyne mis gibi mēndillerimi yıkardım, aşam üzeri de eve geliverıydim. (25) hemen bi dıganda yemek

yap, goy önlerine, çay pişirivē tamam. (26) evelki yemeklerin hindi ne dadı vā ne bi şeysi vā ne bilen.

-M9-

Kaynak Kişi	Ümmü Karaağaç
Yaşı	53
Öğrenim Durumu	İlkokul
Konu	Hayat hikayesi

(1) adım ümmü karaağaç bin dokuz üz ātmış yedili (2) ātmış üş yazīyo da fark etmez. (3) beş kardeşiz, dördüncü benim bi de benim küçüğüm işde böyle yaşadık. (4) kardeşlerimin hepsi ēvlendi gitti bi ben galdım evde. (5) üçe gadā böyne ilkokulu okudum üşden kēyi başladım böyne ēlime el işi konşulara dantel mantel yapmıya, yanı o gadā küçük yaşda ezilmeye başladım. (6) sora beşden çıkdım, beşe gadar okudum. (7) sora ortokul lise ünüversite yok bizde gafa var da okul yok. (8) sorna ābim gaza geçirdi babam demiryolunda çalışıyodu ben varım evde annem ğlen küçük kardeşim de dā küçük bi şek yapamıyodu. (9) sora tırpan bişmeye başladım ben. (10) on yaşında ikokuldan çıkdım, on yaşında tırpan biçīyon. (11) sora binamız eskiydi yeni yeni bina yapmak için böyne usda şey fazla bulamīyoduk. kendimiz binanın temellerini kaz, harşlarını yap, demirlerini döşe, sula. (12) evde su yok çeşmeden su getir, sula. (13) sōra bi binaya git bi gıra git gırdan da böyne bi şek yok. (14) var ğsa ekilen sırtımna tırpanı alıp, elime içicīm suyu böyle uzak hayli bi iki kilometre gadar yörüyelek gidiyon, tırpan biçīyon, dönūyon, arkada bi de dırmık çekīyon, dırmığı da çekdikden kēri gelīyon. (15) cumartesi pazā da babam demiryolundan gelīyo, motur dutūyoz koca moturu parayla. (16) cumartesi pazarda şey çıkıyom moturun üsdüne çıkıyom sap çiyneymom motura atıyoz, ovaya getiriyoz. (17) ovada da böyne denesini çıkarmak için bi şek filan yok patoz yok herhangi bir şey yok iki öküz bi de düven onlan dön allah dön. (18) sapları gırdan gettimiz saçıyoz dönder allah dönder, gariştir, dönder o

denesi çıkıyo topluyoz. (19) rüzgâr geldi mi bi savırıyoz samanını saptan ayırıyoz şeysini denesini sapından. (20) samanı hu yanna gidīyo denesi hurda galīyo. (21) galdıkdan kēyi sōra bi tabi sadece bizim değil bu deneler böyle on bir kişiyen ortak ortak elin tarlasını yapıyoz. (22) sōra tarla sahibine çağırīyoz o deneyi üleşīyoz bi teneke oña bi teneke bize bi teneke oña bōle edīyoz. (23) getirīyoz samanı da eve getirīyoz inekler yesin deye böyle. (24) yani köyde ilk ilk ve son ben tırpan bıştim. (25) sürekli tırpan bi işek yap öküzlerle onu sapanla tarları sür sürgüle getir götür. (26) sōra patoz çıktı patoza sap ver bōle sapını verdikten keri ayır samanına al ordan gine savurma. (27) sōra o bitdi üfüttürmenli geldi denesi ayrı samanı ayrı biraz da onlan etdik. (28) ramazanda filan tırpan birçiyoz [...]oldūnu bilemēyon patoza sap verīyoz. sabah olcāk hadin bi ekmek yin, ekmek simsiyah ovada nè yidīni bilemēyon ālīyon āzına bi şeyler sap saman gakīyon sap saman bōle yēyon su içēyon şeyde gece iki de üşde ovada niyetleniyoz çünkü sıra vermiyolar. (29) sıraynan on beş güne yirmi güne atīyōlā. (30) eveli de böyle kuraklık değildi tam on beş gün deyince bi yağmur başlıyo, bizim tekrar sıra gayboluyo, tekrar veremēyoz. (31) uzak da gele gide ekime gadar harmandan zorunan galkīyoz bōle. (32) ev işi evde su yok, bubam yok öyle gır işi hep bende anneminen. (33) ondan sōra ābēm oldu o da yardım edīyo sōra faruk oldu o da yardım etdi eccik böyüyünce sōra onlar evlendi. (34) o ora gitdi bu bura gitdi. (35) hâlâ ben çapadır çekīyom hâlâ bōle kim hasda kim sökel kim çağırıyor kim şey onlara goşdur allah goşdur, devam edīyom bōle. (36) sōra işde bi de sap sararken işek olduk. (37) konşunun açık arabasınnan sapı sardık. (38) tırmığı al tırmığı dēyo anam. (39) aşşādan tırmık verīyodu o tırmığı alırken ayak bi kaydı başımın üsdüne düşdüm. (40) başımın üsdüne düşdüm beni kurtarn deyom ayaklarım yokarda başım aşşāda bōle açık arabadan. (41) bu kancaları var bi de bēnzın deposu vār ōrları tık tık tık gafam bütün belim küt endi aşşāya enince tabi bilmeyom ben bayılmışım. (42) bana su dökmüşler, yok. (43) sōra kendime gelmişim tekrar beni galdırmışlar e ben dinelemēyom belim kırılmış bi dane dā yere düşmüş bayılmışım. (44) beni bırakın gidin bi āmblās ben gelmēyon gidin deyom, yok. (45) gelmeden tekrar dutdular, galdırdılar, açık arabaya oturdular zakkıdı zakkıdı gel bakam sālık ocāğına. (46) sālık ocāğına gēldim ümmü abla senden gan man bi şey çıkmamış he başında ganama filan olur belinde kırıklık olur sen şeye git dedilēr hasdaneye git dedilēr. (47) yüz on ikiyi çağırtdır yatarak gitdedilēr. (48) hâlâ yüz on ikiyi de çağırtmadım yatalak gitmedim. (49) komşu afyona

gidiyomuş beni de al dedim aldı. (50) tekrar yürüyom bõle belim kırık yürüyom. (51) sālık karnem ablamgildeydi afyonda almıya. (52) abamın torunu var teyze diye sarılıyo kaldıramam ki dedim. (53) ordan yürüye yürüye şeye dolmuşlara bindim dolmuşdan hasdanenin önüne endim tekrar beni bi çekdiler filim milim. (54) sōra doktor bi bakmış hâlâ ben yatmıyom bõle geziniyom. (55) yatmıcasan sen kötü kırığın var belinde yatmıcasan almayalım seni deye soruyo. (56) iki üş gün õle yatdım belimden ameliyat oldum õle başımda düşünce. (57) gözlerimde zēten iki sene sōra da gözlük takındım, bõle babam öldü yirmi beş sene olūyo hâlâ ağla ağla onun yokluğu sōra gardaşlar gitdi anne hasda yatalak ona bakıyom ona bakıyom [...] (58) işde üş gat ev yaptık işde tamam öyle durūyoz köyde. bu gadar herhalde de mi kısa kesdim gī

-M10-

Kaynak Kişi	Hanife Ünal
Yaşı	55
Öğrenim Durumu	İlkokul
Konu	Hayat hikayesi, yeme-içme, günlük işler

(1) adım soyadım hanife ünal boba adım adı hasan soydan ümmü soydan annemin adı. (2) evēli bõle işde gırlan uğraşırdık, yolma yolārdık, çapa çapılārdık, gağnıynan sap getirīdik, düyēn sürerdik, olan işlere gidēdik. (3) dağdan gider odun getirīdik yakıcīmızı, hayvanlarımızı sağar samanlādık, sulardık, çeşmeye götürūdük köy çeşmelērne işde böyle uğraşırdık mücadele. nētcen yāvrum çoluğa çocuğa böyle yardım ederdik. (4) şinci bu adamılan ēvlendim mıstıfa ünallan gine aynı. (5) bu evi yaptık kēndimiz ēlimiziñ ēmeğinen kēndimiz çalışdık. gum sāğdım gēldim, bu

mıstıfa amcan_ulan daş sârdım gēldim, harç gardık, daş vērdim, usdalara yemek hazırladım gēldim, öylen yemeğini yedirdim onlara bōle işde nētcēn he

-Bahçe eker miydiniz?

(6) bahçe ekērdik fişnelîmiz var_ıdı, üş dört dölüm bir dölüm ēlmalîmız var_ıdı, oraya giderdik. (7) bariçda ēlmalîmız vardı gine gayınatamın ōrda iki dölüm, barîc āldı orıyı. (8) böyle yaylıya çıkārdık yārum, işde goyun guzu saġardık, peynir edērdik, tereyaġı edērdik, eşe dosda daġıttırdık verîdik köy yeri burası. (9) tavuk ederdik, yumurtasını satārdık, geçim saġlardık. (10) ēskiden aylık yoġ_ıdu bubamın aylığı yoġ_ıdu, allaha şükür şinci var her şeyimiz. (11) yirmi beş dene torunum vār benim şinci beş dene çocuġum vā bōle işde.

-Tereyaġı nasıl yapılır buralarda?

(12) ne, tereyaġı makıneye südü dökērsin, makinede çekērsin süd bi yanna akā yağ bi yanna akā ondan keyi onu onu gece ayaza gorsun, gaşıġınan dönderisin, şinci mikserlē vā mikserinen döderiyolā. (13) onu ta yollāyısıya böyle gaşıġınan çarpardık iliyēnde. (14) ondan kēyi yīkarız beş altı kere yīkarız südü gidesiye onu tekrar gāyi yīkadık, bitdi, suyunu süzdük, duz ekērdik, duzlardık onu ondan sorna basardık govalara çinko govalā var_ıdı ēskiden onlara veya guzu tuluġuna e şeyine garına basādık garına işkēmbeye gışın. (15) peyniri basan tuluġa basādı basmıyan tenekede yērdi fiçıda fiçılā āġaç fiçılāmız var_ıdı bizim bōyük oņa dolduruydu ānnem biz de beş gardaşız çoġuduk.

-Peynir nasıl yapılır?

(16) peyniri sâġār gelisin ıscāġınan, hemen ecik mayayı bardāġı ılık suya dökērsin, südüne göre mesela on kilo süde guyma maya iki çay gaşıġı atıyoız, garıştırıyoız, örtüyoız. (17) dutduġu vakit galdırız bi böyle dileriz bi böyle çencirede akdarırız. suyu çıkā suyunu alırız, onun çapıda yayarız seliye suyunu alır dökeriz alır dökeriz üş kere garıdırız peyniri. (18) ondan soñra suyu bitdi mi çapıt seleye çapıt beze dökeriz onu gāyi bi ucunu bu yanna getiririz bi ucunu bu yanna, dörde bükēriz, bastırırız eyicene bastırdı mı bi daş üsdüne veya çencireynen su soġuk olsun dersen basdırırız, sabācek süzülür o. (19) sabāla dileriz o peyniri, duzlarız iliyene goruz veya

tepsiye goruz. (20) ertesi gün onu da fiçıya goruz, tenekeye gaba vidona, gine aynı ertesi gün öyle çalarız. (21) o peyniri alırız tepsideyni vidona goruz tekrar o tepsiye o çapıtdağını goruz duzlarız.

-Kışlık hazırlıklar yapar mısınız buralarda?

(22) gışın yaparız tomatıs guruduruz, bübēr guruduruz, fasilye guruduruz, dene fasilye ederiz, nohut ederiz her şey ederiz. bayçada nè var_ısa kēndimiz biz organik gübresiz yetiştiriz. (23) bezēlye ekeriz nè var_ısa işde hep ekeriz mısır ekeriz sıvaş edērlē.

- Düğününüzü hatırlıyor musunuz?

(24) düğünümü hatılāyyom, ēskiden bu gara davullā var_ıdı yārum davulunan düğünümüz oldu. (25) iki kişi dutuyodu onu da bi bizim ēve gelirdi o çalgıcılā bi öbür adamın ēvine gidērdi, fakırlık öyle işde .(26) perşembe gün düğün olurdu bizim üş gün olurdu. (27) perşembe gün gelin alma olurdu.

-Kına gecesi, nişan nasıl olurdu?

(28) nişan filan nerde ēskiden yārum. (29) gına gecesi olurdu saş kesimi dērdik işde gız evi yemek hazırlardı gelenlere erkek ēvinden, ikram ederlērdi onlara.

-Bayramlar nasıl geçerdı eskiden buralarda?

(30) bayramlar çok iyiydi eskiden buralarda sāncaklar gurulurdu, cıngırdak dērdik böyle āğacı yere çakarlādı bi de tekrar dōşemenin göbeğini delerlērdi oņa gorduk dōn bubam dōn iki kiři binerdi dōner durūydu. (31) ondan sonra sāncak urgan toplarlārdı gelin gızı olanlar getirīdi birer dene urgan altı yedi dene urgan atardık kirişe üş gün binilirdi, üş gün bayram ederdik. (32) hinci bayramlar bitdi. (33) gelin gızları eşe dosda götürūydük hinci kimse kimseyi görmēyo yārum emmisini dayısını bilmēyo çocuklā. (34) bu hasdalık zırla kāyi bi de günah sevap el öpma günah çıkādılā o da māfetdi milleti, eş dost gayıboldu kimse kimseyi tanımāyyo işde böyle.

-M11-

Kaynak Kişi	Selma Söğütlü
Yaşı	50
Öğrenim Durumu	İlkokul
Konu	Hayat hikayesi, günlük işler, hayvancılık

(1) yetmiş bir doğumluyun, doğma büyüme buralıyın işde. (2) bi zor ben on sekiz yaşında gelin oldum, yirmi yaşında anne oldum, ondan sonra eşim vefat etdi. (3) ondan sora birlikde çocuklarımızı büyüttük. (4) bir yaşındaydı çocuklarım babaları öldüğünde. (5) ondan sora beraber kayıinvalidemle birlikde uzun bi hayat bizi bekliyodu. (6) çitçilik hayvancılık bunlarla uğraşdık (7) benim ismim selma söğütlü de nüfusda ayhan söğütlü geçiyo öyle söyleyem artık.

-Bahçe işleri falan zor mu nasıl geçiyor ?

(8) zor değil sevene zēvkle yapıyosun ama tabi zorluğu da olcák o kadar her şeyin bi her işin bi zorluğu var.

-Neler ekip dikiyorsun?

(9) biber ekiyoruz, patatez ekiyoruz, fasilye, guru fasilye yeşil fasilye bu tür şeyler yapıyoruz.

-Hayvancılık da neler yapıyorsunuz?

(10) hayvancılık büyükbaş hayvancılık yapıyoruz.

-Zorlukları var mı?

(11) bizim için zor erkemiz olmadığı için bizim benim için zor oldu biraz tabi. (12) kayınvāldemle birlikde biraz uğraşdık, uğraşıverdi yani bize. (13) südünü alıyoruz

buzaların, alıyoruz satıyoruz e geçimimizi biz öyle sağladık yani benim aylığım olmadığı için biz bunlarla geçim sağladık.

-Peki böyle peynir falan yapıyor musunuz ?

(14) peynir yapıyoruz kēndimize dışa yapmıyoruz da kēndimizinkini alıyoruz. (15) südü biz ısıdarak ya da kēndi sağır sağmaz mayasını döküyoruz. (16) gaynatdımızınan pek olmuyo burlarda, bişirdiğin onlan olmuyo süd peyniri süzdüremiyosun yani direk çalıyor.

-Çocukluğunuzu hatırlıyor musunuz?

(17) valla ben çocuklūm nasıl geçti hatırlıyamıyom nası geçdi nası etdi genēlde ben afyonda durdum, annemler babam çalışdığı için orda okudum, afyonda okudum beşinci sınıfı çıkasıya ondan sōra burda köyde bubannem_jlen galdım ben. (18) sōra beni dutdular gelin edivediler. (19) çocukken yaylada durduk bubannemle birlikde goyunları var_ıdı bubannemgilin onlarla birlikde durdum.

-Nasıldı yaylada yaşam ?

(20) yaylada yaşam çok güzeldi, kalabaşlığ_ıdı o zaman şimdi kimse yok yaylılarda o zaman baya bi galabaşlığ_ıdı. (21) beş altı hane ēv oluyōdu, herkesin goyunu guzusu tavuğu köpeği her şeyi olüyodu. (22) çeşmesi dibinde, yeşillikde tereyağı yapıyolar_ıdı çeşmenin başında kadınlar döndüre döndüre elleriyle yani zēvklıydi öyle hatırlıyom çocuklūmda.

-Oyunlar oynar mıydınız hatırlıyor musunuz?

(23) pek oynamazdık pek çocuk olmuyodu orda ya bi iki kişi olursa oluyodu. (24) onlar da oğlan çocuklarına säten yanınan varamıyoduk kız çocuğu da bir bi dene falan yanımda olursa olüyodu. (25) ben bubānnemle oņa yardımcı olurdum ben. (26) ben çocukken beceriyodum o işleri sokardı bubānnem beni goyun sağmıya sokardı. (27) çaldıkları peynirlerin südlerin gapları gacakları onlan beraber yıkardım ben, yağ çekdikleri makinelerin şeylerini filan yıkardım, bubānnemle yardım ederdim ben. (28) valla başga hatırlamıyom bunu hatırlıyom bi de işde dağdan endikden sōra bubānnemgil keçi aldılar burda besaneden başgasının besanesinden orda ben de o

zaman yetişgin idim, sōra nişanlandım, iki sene nişanlı durunca bubānnem beni keçilere sokdu. (29) yani sen ilēşber gelini olcāksın diye inek de sağdırdılar keçi de sağdım yani bunları yaptım hep ben.

-M12-

Kaynak Kişi	Satı Karadağ
Yaşı	56
Öğrenim Durumu	İlkokul
Konu	Hayat hikayesi, günlük işler, bahçe işleri, kışlık hazırlıklar

(1) adım soyadım satı garadā, valla doğum tarihim bilmēyom ben unuddum, ben ēlli beş ēlli altı yaşlarında varım ēlli altı filan varım ben varımdır ēlli altı ēlli beş.

Hayatın nasıl geçti?

(2) hayatım çok güzel geçiyo, geçimim beyiminen çok sağlıklı iyi, bahçelernen uğraşıyoz. (3) iki tene çocūm vā bi oğlum bi kızım vā çocukarımı gelin ētdim ondan sōna hayatımı sürdürüyo. (4) oğlum almanyada, kızım yabana verdik, altı tane torunum vā, beyiminen burda bahçe işlerinde yaşıyyoz, çabālīyyoz, edīyyoz. (5) seviyom ben toprakda ēllerimin şey etmesini toprağınan oynamasını. bahça yapıyon dalımız döğërimiz, hayatımı sürdürüyo.

-Bahçeye neler ekersin?

(6) bahçeye büber, domatis, ondan sonra kelek, bostan, salatalık, patlıcan, fasilyā dölümünen yarım dölüm bi dölüm fasilye dene fasilye, çıkarın satarın bahçelerde fazla olusa satarın bahçede mahsülleri orgenik ha canım.

-Başka neler yaparsın?

(7) başka nê yaparın işde bu gadâ nêden.

-Düğününü hatırlıyor musun?

(8) düğün, düğünüm a gülüm düğünüm hatırlāyyon da fisdan geydirdiler garacana onlan gelin oldum, (9) nêden işde hayatımız aynı beyiminen vardīm yerde hayatımızı sürdürüyo.

-Hayvancılıkla da uğraşıyor musunuz?

(10) yok hayvacılīm yok hindi hayvanımız yok.

-Kışlık hazırlık yapar mısınız?

(11) gışlık hazırlık baççe işlerimden yaparın, gurulārmı yaparın, orgenik dolaba gorun, gurudurun, hem yaşını gorun dondurucuya şokladırız hem gurudurun, orgenik sos yaparın, salça yaparın, kēndimiz yeriz öyle satmam salçayı malçayı yeriz kēndimiz. çocuklāma gönderin, çocuklarım gelī izine, izine geldi mi onlara hazırlık ederin götürülē gurularını salçaları ileri geri hepsini götürülē.

-Ekmek de yapar mısın?

(12) heh ekmek de yaparım ekmē dā dün yaptım yorgunlūnu atadamadım a gülüm vallā. (13) patates pişirin iki gün ayakda kalırız ama ekmek orgenik yeriz patatislice yumuşacık ēt gibi a canım.

-Başka neler yaparsınız buralarda?

(14) valla hayvanımız yok tavuklarım vār on iki tane tavuklāmı ederim, bakarın, bazı beyim edē yemlerin sularını. (15) sevīyon tavukları hayvanları çok severin evēt.

-M13-

Kaynak Kişi	Ümmühan Kalkan
Yaşı	51
Öğrenim Durumu	İlkokul
Konu	Hayat hikayesi, bahçe işleri

(1) yaşıım ėlli bir yaşıındayın ondan kēyi adım soyadım ummuhan kalkan (2) ondan kēyim nē işininen köy yerinde nē işinen meşgul ol inekçiliğinen, malcılığınan, ondan kēyi malcılık yapıyâz, ondan kēyim köy yerinde nē olur gır bağ baççe.(3) bağınan baççeynen uğraşıyyâz.

-Hayvancılıkta sizin üzerinize düşen görevler neler?

(4) bizim üsdümüze düşen hayvancılıkda hayvanlā gıra gitti mi altlarını temizlēyyân, ēvdeki buzağılara saman su yeygi verīyyân, ondan kēyyim ineklē gırdan gēldi mi sağımını yapıyyâz, sağıyyâz, sücçüye goyyâz, canım ondan kēyim hayvancılık böyne işde.

-Bağla bahçeyle uğraşıyor musunuz?

(5) vallā bi iki üş senedir ekemēyom bağ baççe, uğraşıyyodum.

-Üstünüze düşen görevler neydi?

(6) üstümüze düşen ōnden böyne şey yoğ_u du biçerlē yoğ_u du harmana gideyedik, saP sarıyâdık, saP dırmıklāyyoduk, tırpanla birçēyedik, saPları samanları ondan kēyim patoz edīyēdi. (7) patoz var_ıdı o zaman, ánnen bilir, ovaya dōkēyedik ova ova orda saman patozlāyyādık amān gar yağmur yağardı bi de böyne ekin olurdu atlarla yeşil yetişmezdi. (8) bu yılda iklimler değışdi şeyle heh. (9) ondan keyim şindi gāyim bi şeyle çıkar dōğer biçerlē hazır denen alīyyâ, denen ambarna girīya. (10) saPı samanı da hemen ağzından balleci balle ēdīya, getiriyâz, goyyâz yerine, böyne.

-Çocukluğunuzu hatırlıyor musunuz?

(11) vallā çocukluğumu nası hatırlayan guzum çocuğudum annem var_ıdı annem genş yaşda felç oldu böyne dili dutuldu dili gonusmadı. (12) bi yanı dutmadı annemin kēndi annemin ondan kēyim çocuğudum böyne. (13) eveli hindi makinelē mi var_ıdı makine filan yoğ_ıdu, cēyrān bilen yoğ_ıdu, lamba yakıyādık gaz yağı deriz gaz guyyādık lambanın içine lamba yakıyādık. (14) ceyran nērden bulūyān ondan kēyim böyne çocuğum gazan deriz gazanı vurūydum çamaşır yıkardım, annemi yıkardım. (15) böyne ēvi sıvıycan diye evi sıvıyamadım boş akdı. (16) eveli badana dērdik hanife aba bilien mi bilisin sen badaneyi yah edemedim. (17) gāyime ablam vā benim böyüğüm oña ünledim gayim o sıvıyıvedi ēvi badanalāyıvedi ondan keyim ben de kilimini habasını yudum, serdik.(18) böyne çocukluğum, öyne geşdi nē bilen. (19) anneme bakdım öyne. (20) işde bi de okuTmadılā beni öğreTmenlē ēve gelirdi eveli yazmıya annem sekinin altına, cahillik nē gadar cahillik, hindiki aklım olāydı valla anamı manamı saymazdım bi dā okurdum. (21) cahillik zor öyne beni sekinin altına işey etdi, sokdu.

-Düğününüzü hatırlıyor musunuz?

(22) düğünümüzü hatırlāyyoz canım düğünümüz köy düğünü, güzel oldu, şenlikli oldu, o zaman böyne pek şeyler yoğ_ıdu, davulunan gara davulunan.(23) böyne ganada dinelttiler beni gelinliğinen salon malon yoğ_ıdu o zaman benim zamanımda kas_sene oldum dē otuz sene oldum ēvleneli, otuzu da geşmişimdir. (24) çocukkan höyne cücücük gelin etdiler beni vāğ om beş yaşında var_ıdım yoğ_ıdum çok küçük gelin etdiler.

-Evlendikten sonra hayatınızda değişiklikler oldu mu?

(25) hayatımda değışikliklē nē olcāk gayınnam gaynatam var_ıdı sakaT onlara bakdım. (26) burda aynı o anamıñ ēvindeki çile burda da başıma geşdi çile. (27) e yok makine yok, dā makinelē yini çıkdı. (28) bu böyne gazanı vurūydum tā gara yatsıda çıkardım, yatsi ezeni okunurgane çıkıveridim aşşağıdan. (28) gayınnamı yū, gaynatamı yū, üsTlerini yū, yerde ne var_ısa. (29) yaa günün bitdi mi ertes gün bi dane dā yū yaa. (30) gazan vuruldu mu her şey yuncək bitcek, yunā yıkardık. (31) çocuklarımı yıkardım, küçü_üdü o zaman çocuklarım gayınnamı gaynatamı yıkardım ondan kēyim e çıkārdım yatsi ezeni okunurdu, yorulurdum ēllerim garcırınırdı böyne.

(33) hem yū hem sık hem durla hem sē gayınnamda bi şeye bakıvemezdi rāmetlik oturu duruydu kēndim yapardım yani. (34) ondan kēyi gām güm güm gāyim giT giT gāyim çamaşır makıneleri çıkdı, televizyonlā çıkdı. (35) eveli radyolā varıdı amanın dērdim bi teyibim olsa hīş gapatmāycan, ayşama gadā çalcam, dērdim şimdi de gafam götmēyyē. (36) televiyona dayil bakmāyyān e git gel televizyona bakmak istēyyā aman dēyyon gafam götmeye deyon gapaT dēyyon geline amañ gızım dēyon valla gafam götmeyo gapaT deyon. (37) kendisi o zaman da gençlik böyne hiş gapatmıycan derdim teyibi böyne. (38) adam arabistana gitdi, arabistanda çalışdı, teyip de gētdi televizyonların en iyisini gētdi, çamaşır makinesi āldı rahata gavuştum da ben ömrüm bitdi. (39) şimdi de türlü hastalıklara gavradık galP vā tansiyon vā şekē vā hepisi var da var tēmsil böyne. (40) çok böyne yani işey geşti nēynīcen gençliğim yokluğunun varlığının ha varıdı ha yoğıdı ha etcēydi ha bitcēydi nerde buluyon böyne bol parayı. (41) eveli boğazını anca kazanıp gelīyādu yapanlar boğazını anca besleyyedi gıdı gıdına tēmsil, hindi her şey bol dert de bol, hasdalık da bol heh. (42) şindi bu doğan çocuklā şekere dutuluyo, galbe dutuluyo, güçük anasından doğan e şey galbe dutuluyo, o zaman nē bilen ben her şey dātlı gelidi hindi hiş bi şeylerin dadı yok. (43) hormon yani o zaman ne bişirsen ne etsen datlı gelirdi öyne işde dā nē deyen.

-M14-

Kaynak Kişi	Şayize Kocatürk
Yaşı	70
Öğrenim Durumu	Okuma- Yazma yok
Konu	Hayat hikayesi

(1) adım şayize soyadım gocatürk.

-Yaşınız ?

(2) yaşıım yētmış yaşındāyın, ēlli doğumluyun. (3) çapalarının mallarının yolmalarının böyne uğraşdık vakidimiz geşti, dağdan odun gētdik semerlerinden deyiveren.

-Küçüklükten itibaren neler yaptınız ?

(4) güççüklükden öysüzlükde böyüdüm, dil öysüz boynum gırık. ellē buba dedikçe benim canım acırdı. (5) ēvlendim dört dene çocuğum oldu daha buba deyenler oldu mu ağılayyon yavrucığazım.

-Ne işle meşgul oldunuz evlendikten sonra?

(6) çapıya getdim, goyun etdim, inek etdim, hamır yoğurduk ekmē etdik, köy yeri böyenenikle uğraşTık guzum.

-Hayvancılıkta sizin üzerinize düşen görev neydi?

(7) bakış işde, işde bokunu atıyyon, sığıra sürüyyon, sağıyyon, peynir edıyyon, süd edıyyon.

-Peyniri nasıl yaparsınız?

(8) ineği sağarız, mayayı dökeriz, garıştırız, örteriz, garıdırız onu çapıTa dökeriz, sabāna keseriz, peynir olur.

-İnekleri sığıra sürmek ne demek?

(9) yaylıma götürüz, sularız çeşmede, çobanın öñüne gatarız yayılır gelir.

-Peki böyle burda katmer falan yapıyor muydunuz ?

(10) yapıyoz gatmer de edıyoz somun ekmek de edıyoz.

-Katmer nasıl yapılır buralarda?

(11) hamuru yuğuruz, talbayı gorsun, oklağ, senid, haşası ederiz, yağlarız, yazarız, sacın üssüne atarız, pişē.

-Hiç haşhaş kırmaya falan gittiniz mi ?

(12) gitdik gitdik, ayfon çapaladık böyne sık olur çapâynan böyne etdik etdik böyne bunları ayırırsın böyne bunları böyne şu ayfonun saPını dikeriz dizgi dizērdik. (13) a yavrum bizim günümüz fakirlİnen geşti hindiki gibi sizlē gibi sefâynan geşmedi böyne.

-Evlendiğinizi hatırlıyor musunuz, düğününüzü?

(14) ufak evlendim bilemeyyon on beş yaşımdaydım.

-M15-

Kaynak Kişi	Adalet Şahin
Yaşı	61
Öğrenim Durumu	Okuma- Yazma yok
Konu	Günlük işler, hayvancılık

(1) adım soyadım adalet şahin.

-Doğum tarihin?

(2) doğum tarihim elli dokuzlu baya elli dokuzluyun. (3) ondan keri nè hayvan güdüyo ondan keri varceğiz, sağceyiz, sütü peyir çalceyiz, süzceyiz, çalceyiz onu galdırcez, çapıda dökceyiz, gözalcene suyunu ala ala ondan keri taşı basdırcez üsdüne peynir olcák sabâlâ duzlâyacağız.

-Hayvan gütmeye neler yaparsınız, sabahdan getirir misiniz zorlukları nelerdir?

(4) sabahdan getiriz bu ovanın her yerini dolâşdık tek tek tek tek dolâşmadığımız yer galmadı heh ondan keri ecik usukdu hayvanlâ biz de oturuyo gayi.

-Kaçta evlendin abla ?

(5) valla gülüm bilmeyom kaçını beşini gara cahilim okumuş değilin [...] harb oldu ya gıbrıs harbi o zaman oldum benim düğün.

- Peki düğününü hatırlıyon mu nasıl olduğunu.

(6) hatırlarım hatırlamām mı

-Hadi biraz bize anlat çeyiz götürmeni bir anlat, neler yaptılar sana bir anlat.

(7) valla çeyiz nası götçekler aldılar gitdiler o kız evi oğlan evine serdi gözelcene evi döşediler ondan kērik aldılā döşedilē. (8) ēv de bıdıdiik, bi ēvi iki kişi yerleřtirivemiřlē. bi dene garyola gomuşlar bi de saānlık tamam ēveli yok a nerdā.

- Bahçe ekip diker misin?

(9) ekerin bak iki kere gabağı ēkdim ondan kēri patatiz ekdim ondan keri biber ekicēn, badılcan fıdanı dikecēn, fasulyeler atıcēn yağmura bakıyoz allah yağmur veriverirse her şeyi gidiyo salatalıkları felan.

-Burda mesela günlük işleriniz nedir her gün gelir misiniz buraya getirir misiniz hayvanları?

(10) adamlāmız getiri, biz işleri oldumula böyne getiriveriyoz her zaman gelmeýoz.

-Burada bayramlar nasıl olur gelip gitme var mıdır ?

(11) bayramlāda eşimiz dosdumuz gelē ēvlerimize büyüklerin, bayramlaşırız, yemek goruz, çerāz goruz, çay pişiriz, süTlüler dökeriz, baklavı da ederiz açarız büyük gelenlere yediriz, tabi biz büyüğüz bizim ayaklāmıza geliyo ufaklā.

- Bir anınız var mı, anlatır mısınız?

(12) eveli valla çoluk çocuk çocuğunan çamur oynardık böyne tavalā yapādıık öyne bıdı bıdı ufak ufak ondan kimin tavası gözel olcāk seninki mi benimki mi ēlimiz_ilen çamurunan yapārdık. (13) bi de terekenin üsdüne gorduk onu fırınlayoz pişirceyiz deye güççük güççük ekmeğı edērdik, analāmızdan hamur çalā giderdik de bıdı bıdı ekmekler edērdik.

-Bildiğiniz mani, türkü, ninni var mı ?

(14) vallaha da türkü bilmen hiç türkü bilmen mani ataman attığım da bildimi de unudurun ha gızım.

-M16-

Kaynak Kişi	Selma Kuzu
Yaşı	50
Öğrenim Durumu	ilkokul
Konu	Bahçe işleleri, yeme içme, kışlık hazırlıklar

(1) adım selma soyadım kuzu yetmiş bir doğumluyum. (2) ev işleri bahçe işleriyle uğraşıyoruz, gışın ev işi yaz geldi mi evimizin önünde bahçe var bahçeyle uğraşıyoruz. (3) yani yazı bahçeyle geçiriyoruz senin anlieceyin gışın da evde kar yağıyor, kış oluyo öyle vakdimizi geçiriyoruz canım.

-Kışlık hazırlık yapar mısınız ?

(4) patetis ekeriz, sebze yaparız, sebze yaparız, patetis ekeriz, kışlık onu kışlık hazırlarız, şey güz ayı geldi mi mesela ekim ayı dokuzuncu ay eylül ayı geldi mi onu bahçeden olanı kışlık hazırlığı yaparız. (5) guruysa guru yaşsa yaş yani böyle canım.

-Peki burda düğünler nasıl olurdu eskiden çeyiz hazırlıkları nasıl olurdu?

(6) burda düğünler evvelki düğünler olmuyo şimdi. (7) evveliki evvelki düğünler mesela çeyiz asılırdın, ne bileyim yemek giderdi kız evine. (8) şimdi onlar yok döşek kânısı deriz mesela sandık yastık yorgan korlâr motora döşek kânısı derler onlar felan yok şimdi batdı eski şeyler.

-Siz hiç Afyon'dan çıktınız mı, başka yerlerde yaşadınız mı ?

(9) yaşamadık doğma büyüme burda, yalnız her yeri gezdim ben ankaraya gittim, izmire gittim, antalyaya gittim, yani bu şehirlere gittim gonyeye gittim.

-Haşhaş hasadını nasıl yaparsınız?

(10) haşhaş deriz biz ona onu biz sürerler yerini tarlayı motorla haşhaş şey ederler, ekelerler, çapa yaparlar çapa zamanı geldiminen. (11) mesela mart ayında çapasını yaparlar temmusda da ener o haşhaş ondan keyi gurur, onu kırarlar haşhaş böyle yaparlar.

-Peki haşhaştan neler yaparsınız?

(12) haşhaştan neler yaparız evveliymiş şimdi yenmiyo onun şeyi yağı eveli yağı yener_jmiş onun yemeklerde ama şimdi yenmēyo alıştık çiçek yağına. (13) haşhaştan bükme yaparız, gözleme yaparız, katmer yaparız, biz mantı deriz başga yerler bizim dediğimizi demez başga bi şey derler biz ona mantı deriz tepsiye koruz.

- Mantı nasıl yapılır?

(14) mantı mesela tepsiye küçük küçük beze ederiz, ona iş goyarız, sēvdiğin nē var_ısa mesela nohud, mercimek, ot onu gıyāız. (15) tepsiye dızeriz, fırına götürüz, bişiriz, haşgaşı yaparız o mantı dediğim gatmeri sen de bilirsın haşgaştan bunlar olur canım.

-Burda nişan merasimleri nasıl olur?

(16) burda nişan merasimi nası olur gızlā kōföre gider. (17) ēskiden yok kōfōr mōfōr yok. (18) ēskiden mesela garaşarzıma böyün benim gızı ver_ıyoz, söz çayı işçeyiz bi çay lokum işde o kadā ama şimdi öyle deil şimdi gız koföre gidiyō nē bileyim herkese kapı kapı çıkıyōn davet ed_ıyōn bugün nişanımız var dēyyōn düyün salonu dutuluyō şimdi böyle.

-Kınalar nasıl yapılırdı ?

(19) kınalar eveli nası yapılırdı canım kınalar eveli işey olurdu d_ı mi yakıP ābi mesā düğün salonu yok ēvlēde olurdu. (20) gına yancek deyelek gına yandığı gün evelki zaman benim bildiğim kadar tepsiye gelinin geyceklērini gorlardı ikindinlen kız evine gelinin çaPıtı giderdi. (21) geysisi gecesi de evde kına yakardı gelinin gafasına hindi kızlar gına felan yakdırmēyo ki öyle ya oğlan istemēyo ya gız istemēyo.

-Tarhana yapar mısınız burda ?

(22) yaparız biz tarhanayı un tarhanası yaparız ona sebze gatarız mesela domates, yeşil bibē, kırmızı bibē, soğan, sarımsak, nohuT gatarız unlan yoğurtlan bu sebzeleri yoğurdun hepsini alışdırız tārneyı böyle yaparız tarāneyı.

-Ekmeği çok meşhur buranın onu nasıl yaparsınız ?

(23) ekmē canım nası yaparız patatiz pişiriz fırın ekmeği dē mi patatiz pişiriz onu çekeriz makinede patetis makinesinde, fırına götürüz, fırında makineye dökeriz patetisini ununu makine kırk dakika yuğurtur ondan kēri biz çıkarız örteriz hamur gelir hamur geldikten kēyi onu kendi elin garerince bi elinin gareri vā onu dökērsin ekmek bu bizim.

-Siz peynir yapar mısınız burada?

(24) peynir yapıyōlar bizim yok da yapanlar yapıyo malı olan.

-Eskiden düğün adetleri nasıldı özel bir şeyler var mıydı?

(25) yokdu yokdu yokdu (26) işde dedīm gibi işde üş gün yemek verilerdi ēskiden kız ēvine yemek giderdi mesela oğlan ēvi kız ēvine yemek götürüydü herkesi de çağırıydın kalabalık kırk_elli kişiyen kız ēvine yemek gor gelirlērdi. (27) o çağırıldığı kişiler de ēvde yemek yediriydi ondan kēyi vakdi geldimilen ikindinden kēyrim o galabaşlıgınan kız ēvine oğlan tarafı yemek gor gelir eveT.

-Küçüklüğünüz de hangi oyunları oynardınız?

(28) küçüklüğümde ben çok çamur oynadım çamırdan ekmek yāPtım, büde yāpdım, işek taşdan fırın etdim, şöyle daşları dizdim teneke üsdüne, çamur çok oynardım. (29) iki üş tane de arkadaşım var_ıdı biri o ikisi antalyadan gelīyyolar_ıdı yaz günüydü biri devamlı gomsumuzun gızıydı üş dörd arkadaş_ıdık çamurdan ekmek yapardık, komşuculuk oynardık.

-Kasabaya özel oyunlar var mıydı?

(30) yok yok ēskilerden bi şey galmadı gülüm.

-Buraya ait bize aktarabileceğiniz masal, efsane, hikaye, mani, türkü vb. şeyler var mı?

(31) yok yok öyle bi şeyler. (32) çocuklūmda ben mesela düyün ēvlerine gidērdik ēskilē tef var tef olurdu sen bilmen dayın bilī tefinen o kadınlār yani bilir kişiler türkü söylerdin tef ile böyle vura vura onlar gaşıklarla oynarlardı.

-M17-

Kaynak Kişi	Fatma Duru
Yaşı	63
Öğrenim Durumu	ilkokul
Konu	Hayat hikayesi, düğün, bahçe işleri

(1) adım fatma duru elli yedi doğumluyun canım benim. (2) ondan kēri çocuklūmda çocukluğum hamide deyzen var_ıdı irāmedlik onlan pek eyi geçiniyoduk, bağ beklērdik gülüş çığırış bi tartışırđık bi gülēdik iyiydi hamide deyzen irāmetlik ondan kēyi öyle geşdi. (3) halil deden irāmedlik taa çayıçinden bizi bağa yolladı ikimizi netçeyiz dayı dedim bizim öñümüze çoluk çocuk geçē dedim kız çocūyuz dedim. (4) heş gorkman dedi hālil dayın vā horda ünleyiverin deyin dedi bize gitdik o bağa. (5) hōle hōle tomatileri topladık dızık dızığa geldik çayıçine. (6) ne olduñuz dedi tērlemişiniz dedi goğalayan mı oldu dedi. (7) valla seyīde seyīde gēldik dayı dedim nedeni sorarsañ dedim oğlan çocukları öñümüze geçē deyelek dedim irāmetliye güldü. (8) bi dā sizi yollaman dedi o öyle geşti gāyi gülüm ertes sene sāten nişanlandım gelin oldum dört sene dediyim gibi çocūmuz olmadı arka sıra oldu gāri maşşallah. (9) gayınna gayınata var_ıdı çok çekdim ben onlardan bin kere töbe. (10) nine var_ıdı, gayınnam var_ıdı, gayınatam var_ıdı, gāynım var_ıdı, gaynımın oğlu var_ıdı günüm dirliğim yoğ_ıdu gülüm. (11) ondan kēyi bi de bu emmin şeye gitdi, árabisdana gitdi ekimlēr dikimlēr dolu ben netçēmi şaşannīyyom hatçe bağınan ben eccik hatçe gabargın ben de öyle hastayın sāten hastacağın bi galbim dutdu ağır gıra gidīyoduk. (12) enişte irahmetlik var_ıdı seni valla götmēn dedi dön eve dedi döndüm döndüm de eyi olmuş işeye gitdim, acil doktura ha canım doktura gitdim, kalP tēşisi godu gari ben o zamanları iş yapamadım. (13) ertes sene de amaliyat oldum gülüm böyle.

-Düğününü hatırlıyor musun?

(14) ay düğünüm valla hamide deyzeninkiynen aynı. (15) gelinlik geymek yok bi şek yok. (16) postacının garı vardı yazık o sağda bizi dedi şey ben dedi koförün saçı yaparın dedi, eyi dedik. (17) o benim saçımı yaptı çit fisdan geydim çit fisdan. ondan

kēyi gocanāzlar derlerdi gocanāzların eve ganada diñeltdiler beni garanlık yere. (18) bubam dedi nēye burda garanlıkda duruyoñuz dedi lōkūs yakmadın mı lōküz getmedilē mi dedi, oğlan evinden taraf. (19) buba dedim sen etçen bu lōkūsü dedim oğlan evinin ne elākası öyle deyil mi sen bulcan, sen dakcan. (20) ondan kēyi lōkūs getdi bubam aydınlığa çıkdık eyi çok şükür gelin olukan gāyi böyle oldu gülüm om beş yaşımdaydım valla zor hatırlēyyon.

-Bağla bahçeyle uğraştın mı ?

(20) Vaağ çok canım çok çok hele amanın taa uzaklara bayçe etdik, sırtımınan getiriyon işekleri ötesini betesini. (21) o ēmmine dedim bi eşşek bayi alıvē de dedim afedersin dedim eşşeğe atıp gelelik dedim alıvedi gāyi. (22) ekdīmizi dikdīmizi eşşeğe heybeye guyārdık, getiriydik a canım öyle gülüm. (23)

-Afyon falan ektiniz mi ?

(24) haşaş ekdim, nohud ekdim, nohud yoldum, a gülüm haşaş ekdim, böle depemde ekmek götürüyüdüm ırgatlara çok benim çekdiğim.

-Düven falan sürdünüz mü ?

(25) sürdüm sürdüm canım düyen sürerkene deden ırāmetlik varıdı hakkı deden bunları dedi öküzleri dedi pisledme dedi işek dut dedi çanak dut dedi o da cumaya geldi ydi a gülüm öküzlerin üsdüne dönērken dönērken ben üyümüşün. (26) öküzle beni göllere gētmış aman gülüm göllere gētmış. (27) göllerden gāri alı varıdı ırāmetlik alı nēdiyon fatma dedi vallahi dedim dede dedim ben üyümüş galmışın dedim. (28) gaynatan gōmesin dedi, hemen öküzleri āldı gine tekrar harmana gētdi. (30) a canım çok çekdiğim vallahi çok canım canım guzum.

- Böyle başka hatırladığın anın var mı?

(31) vallā çok da hindi hatırlayaman a gülüm.

-Afyon ekerken nelere dikkat ederdiniz, zor mu ?

(32) zor yāvrum zor. haşaşı iki kere çapālāycân haşaşı ondan kēyi ērcēk, çizcēn onu çizcēn, şeyini alcan ağısını, ondan kēyi ērcēk, gırcēn, gırdımına da daşınan. (33)

patos filan yoğ_u du haşaş makinesi hôle kutu gibi açādık da öyle dökērdik bi sürü haşaşı. (34) yasaklandı da böyle gülüm çilleli evēlkiler he gülüm.

-M18-

Kaynak Kişi	Naçiye Karadayı
Yaşı	66
Öğrenim Durumu	ilkokul
Konu	Hayat hikayesi, günlük işler

(1) adım soyadım nāçiye karadayı mēmeT karadayı. biz ēvleneli ēlli sene oldu, yaş atmış āltı, ömür bitdi, gidīyoz işde.

-Nasıl geçti hayatınız ?

(2) eyi geşdi ele bak şindi. aş galmadık, açık galmadık, çalışdık, çabaladık el_inen beraber ömrümüzü bitirdik nē yepalım.

-Neler ile uğraştınız?

(3) valla tarımınan uğraşdık, bahça yaptık, hayvancılık yaptık, hayvancılığa adam emekli etdik, çocukları everdik, üş dene oğlan bak onlara desdek olduk, her şeyimizi hayvancılığınan yaptık.(4) pek arazimiz yok da eh tabi kēndi tutumluğumuzunan eyi geşti günlerimiz nē yapalım.

-Hayvancılıkta sizin üzerinize düşen görevler neydi ?

(5) biz inek sağdık altını temizledik, yeygisini verdik, bağladık, çözdük onu geçir gel o sadece güdē gelirdi bi de dışkısını o atadı biz de bakardık, yani sapına samanına yardımcı olurduk. (6) bağ_ıla bahçeyle de uğraşıyōduk bu arada bak bāyçe yapıyom buraya hiç ırgat guymam, ben kēndim çapıların dikmesini kēndim yetiştirim, dikmesini dikerin, şindi yani tahtaları orları burları her yerleri kēndim ederim. (7) benim gızım yok üç gelinim vā onlar da gelir yardımcı olurlā haftada. (8) mesela bu hafta burdalar_ıdı ikisi geldiler. çapılarla bayçeyi ekerlēr yardımcı olurlā ēvimize damımıza. (9) yani gelinlerim de ederlē yardım. tabi onlar afyonda duruyolā haftada

gelebiliyolā anca her gün burda değiller.(10) he işimiz oldu mu gelirler haftada görürlē giderlē üçü de yani iyi geçinirler iyilerdir.

-Burda kışlık hazırlık yapar mısınız?

(11) yapīyoz tabi reçelimizi kēndimiz yaparız, turşumuzu kēndimiz yaparız, bu bahçeden fasillemizi kendimiz, dene fasillesi gışlık dolaba gomaya guruTmalık ayrı her şeyimizi kēndimiz yapıyoz tabi bahçeden.

-Özel yaptığınız bişeyler var mı ?

(12) özel yaparım, ben baklıva da yaparın gözleme de yaparın māntı deriz ondan da hepsinden kēndimiz yaparız yani.

-Mantı nasıl yapılır burda ?

(13) bizim yağadıya mantı derler biliyon ya işde goca zinilere yapıyoz ya biz hamır aşı mantıdan demeyiz. (14) yani bizim ki otlu patetisli peynirli mesela ağzı açık deriz peynir bütmesi deriz onları yaparız. (15) hamursuz yaparız, mantı gātmer yūka hepsini bunları yaparız, baklāvı yaparız, elim_jlen yapardım şimdi hazır alıp yapıyoz gāyi gücümüz yetmeyo tabi kilōnan getiyyoz kendimiz dōşēyoz, yapıyoz hepsinden.

-Peki buraya özgü mantının tarifini verir misiniz?

(16) buraya özgü mantıyı annen yapıyodu aynısı onun. (17) biz evela büyükçe açarız, bezeyi haşaşlı yağınan yağleyoz, işde gözölcene yağlayıp katlayıp goduktan kērim onu Tekrar dürüyo böyle işey kesiyoz gari beze beze ona ayrı açıp açıp tekrar guyyoz gāyi içinin otunu peynirini. (18) ağzı açık deriz mesela o da güzel olur, börek deriz peynirli börek olur kıymalı oluyo yūka böreği olū her şeysi olur yapıdımınan ama yapmassa bi şey olmāyyo yapāsa. (19) alırım ben hindi gāyi ecik, yaşlanınca goceyoz, yuka alırım bazardan peynir alırım hemen iki kişilik yapar sürerin fırına yerin bazan da hazır alī gelirin yapılmış peynir böreklerden biliyon satılıyo a yüz birde iki kişilik hemen bir öğünlük. (20) getirin iki dene on lira ne parası peynirli hazır hemen süreverin fırına onu hazır gelīyo pişirin iki kişi yēyon bir öğünde tamam yeter netçek heh güzel oluyo.

-Doğum tarihiniz kaçtı?

(21) ben bin dokuz üz ėlli dörT doğumlu ėlli altılıyın ėlli altılı atmış altı yaşımdayın.

-M19-

Kaynak Kişi	Hediye Katırcı
Yaşı	50
Öğrenim Durumu	İlkokul
Konu	Günlük işler, bayramlar, yeme içme

(1) hayatım benim çok garip geşdi nası geşdi. (2) bin dokuz üz yētmış doğumluyum nēneyle dedeyle böyüdük o şekilde yani çok zorluklarla böyüdük. (3) annem goyun sağardı dağlarda duruydu, bizi getirilēdi götürülēdi o sıcaklarda öyle büyümüşüz yokluk içinde böyümüşüz yani öyle hayatımız öle geşdi.

-Ne zaman evlen, kaç yaşında evlendin?

(4) on sekiz yaşında ēvlendim on dokuz yaşında anne oldum ilk öluma, otuz bir yaşında şindi öle yani bōle.

-Günlük neler yaparsın?

(5) köyde hayvancılıkla uğraşıyoz, tarımla uğraşdık, öle geşdi. pancar ekdik, afyon ekdik, onları çapıladık, baççe ekdik, gençliğim heP öyle geşti yani öle çalışarak geşdi yani.

-Peki buralarda özel yaptığınız yemekler var mı?

(6) özel yaptığımız yemekler olūyo yani bazenleri olūyo sarma gibi şey öyle ėski yemekler yani he göce kōtesi derler mesela yoğurtlu.

-Göce köftesi nasıl yapılır?

(7) mesela göce köftesi bizim döme derler bazı illerde göceden yapılır onu çekdirilē, onu böyle yuğururlar, pişiririz, gaynadırız, sarımsaklı yoğurdunan yeriz mesela o çok güzel olur .

-Köy ekmeği yapar mısınız?

(8) ekmeği ha köy ekmeği o da bizim buranın afyona özdür köy ekmeği patatisli olur her yerde bilinmez yani patatesi köy ekmeği yani. (9) onu pişiriz, gaynadırız, hamurun içine gatarız onları beraber eskiden makine yoktu elle yuğurulurdu o çok goca goca tekneli ekmekler elle yuğurulurdu, burlardan böyle indirirdik. (10) hatta birinde ben merdivenden de düşdüm o tekneynen endircen deye büyük oluyo tabi böyle gocaman iki gulaklı oluyodu onlarla yuğuruyduk, sırtımızda götürüyduk şey fırınlara böyle omzunda.

-Düğünün nasıl oldu?

(11) düğün oldu düğünümüz oldu da bundan otuz bir yıl önceki düğün yani kamara yok fotoraf yok öyle bi düğünümüz oldu yani seksen sekizde evlendik. (12) eski adetlerimiz vardı tabi gelin görme gelin kız görme damaT görme onlarla şekerlerle gidilirdi böyle tepsilerle bayramlarda şekerler gidilirdi böyle adetlerimiz vardı. (13) bizim mesela buraya özdür nişanlarda lokum püsküt yenir, bazı memleketlerde bilinmez mesela bizim buranın adeti de o öyle yani öyle olurdu.

-Hiç çapaya gittin mi?

(14) gitdik gitdik, e ekerdik biz kēndimiz ekerdik genelde biz kerdivel deriz böyle iki bi demir olur şu parçada bi demir olur o demiri iki kişi dutar karşılıklı böyle gideriz. (15) o yannan galdırı örter biz bu yannan galdırı örteriz böyle çizgi olurdu ama şimdi traktörler çıktı. (16) traktörler o çizgiyi öle döküp gidīyo şimdi her şey kolaylaştı yaşamak kolaylaştı her şeyi makine yapıyo şimdi. (17) inekleri böyle elimizle sağardık şimdi makine sağıyo. (18) mesela çamaşırları biz böyle elimizde yıkardık çeşmelerde yıkardık evlerde su yoktu bizim, bizim böyle hayatımız geçdi yani.

-Bayramlar nasıl geçirdi önceden?

(19) aay önceden çok güzeldi bizim köylerimizde bõle gelin gızlā falan oldū zaman sāncaklā kurulurdu köy bõle büyük yüksek yerlerde sāncak kurarlardı nā büyük sāncak büyük insanlar için õle çocuk sāncağı değil mesela. (20) atıyon bõle yüksek yere bi sāncak atılırdı, gelin kızlar ora gelirdi, nişanlısı da gelirdi ona çerez verirdi, õle bi şeyler olurdu yani onu sallarlardı na bõle gelin kızları nişanlın kim nişanlın kim deye oña söyletirilerdi na bağıddıra bağıddıra öyle olurdu yani öyle olurdu eskiden.

-Hıdırellez kutlar mıydınız?

(21) bizim zamanımızda yokdu onlar sōrnadan çıkdı o modern modern hayaT olunca sōrnadan çıkdı. (22) bizim zamanımızda öyleydi sāncak ēvleri olurdu, cıngırdāk olurdu, bõle binerlerdi ortasına girirdi bi kişi, bi dönderirdi çoğu savrulur düşerdi çoğu dayanırdı o şekil olurdu. (23) bu hıdırellez olayı yeni çıkdı he bu sāncak ēvleri falan bitince, hıdırellez bõle piknik alanları hayaT moderinleşdikçe insanlā da moderinleşiyō gāri.

-Hayvanlıkta üstünüze düşen görevler nelerdir?

(24) hayvancılıkda eşime yardım ederin yani genēlde yardımcı olurun sağmasına, temizlemesine, makıne temizlemesine. (25) bızağı olduğu zaman yardımcı olurun. (26) sātēn çok aşırı da bi hayvanımız yok üş beş tane sadece kēndimize hobi gibi anlamında, õle eğleniyōz işde vakiT geçiriyōz.

-Burası geleneksel köy evlerine benziyor

(27) he bizim burası õle bu ātmış yıllık burası bizim eşim doğdūnda yeni yapılmış burası bizim. (28) bizim köyde ēvler çok sık sık, bazı köylerde bõle değildir. (30) bizim buranın işeysi yani herkes dışarı çıkmak istemez köy içi olsun köy içi olsun deye bizim köyün evleri hep bitişik bitişikdir. (31) yani õle yani zāti görseņiz de yani baksanız da anlarsınız o şeyi yani he ēvler heP biribirine yasdalı.

-M20-

Kaynak Kişi	Senam Gökmen
Yaşı	68
Öğrenim Durumu	ilkokul
Konu	Günlük işler, haşhaş ekimi, bayramlar

(1) adım soyadım gökmen adım senam, senam, senam dēyen de sevim de senam soyadınnan sordūnda senam yazılı başga nē deyivercen. (2) yaşıım vallā attmış yedi atmış sekiz falan var ellā.

-Neler yapıyorsun burda?

(3) ben mi nelē yapīyom nelē yapīyom bağ edīyom, bāyçe edīyom, tomatıs dikīyom, badılcan dikīyom, büber dikīyom, dam edīyon, hayvan edīyon, inek dana edīyon, benim görevim çok yārum.

-Hayvancılıkta senin üzerine düşen görevler neler ?

(4) altını paklēyon, memelēni yīkīyon, inekleri sağīyon, süççüye verīyon, ondan samanlarını yemlēni verīyon, ondan kēyi çıkīyon yokarı.

-Peynir yapıyor musunuz, nasıl yapıyorsunuz?

(5) peynir yapīyon canım. nası yapan südü sağīyon, süzüyon, mayayı dökūyon, bi se āt bi buçuk se āt soñura gidēyon, garıştıırıyon tekrar suyunu alīyon, tekrar suyunu alīyon, çapıda dökūyon, sıkışdırıyon, peynir olūyo.

-Evlendiği zamanı hatırlıyor musun?

(6) valla ben çocuğudum ēvelndimine, uyandıydım elin oğlu yatıpduru yanımda nē bilen ben.

-Düğününü anlatır mısın?

(7) düğünler mi zilli zurnalı olurdun, gelin gıza gidērlerdi baş örme derlerdi, gına gecesi derlerdi, ondan ikinci üçüncüsü gün gelin alırlardı, öyle olduk nē bilen. (8)

ēveli böyle gelinlik melinlik yoğ_u du elbiseynen endik, atılan endik başga nē deyiveren. (9) dōşşek gağnısı olurdu bi de şeynen endik araba, at arabaları olurdu onlarınan dolandırılardı.

-Dōşek kağnısı nasıl olurdu?

(10) dōşşek gağnısı çeyiz serdîimiz gün olurdu, çeyize bakılırdı, çeyiz serdimine o gün dōşşek gağnısı olurdu, herkeşler toplanırdın gelirdin, beş on kuruş parayı atardı, garnını doyurur dönerdi. (11) ondan kēyi geyimli gün olurdu ondan kēyik gelin alırlardı ertesi gün gece ağşamına toplanıp da. (12) ondan kēyi elin oğlunu veriverilēdi yanıña uğraş de uğraş uğraş de uğraş gāyi.

-Nasıl geçti evliliğin?

(13) valla pek eyi geşmedi, nası geşçek kepazeliğnen.

-Eski bayramları hatırlıyor musun?

(14) ēski bayramları hatırlamaz mıyım, ēskiden bayram mı gelin gızlā nişanlandımına sırtdarına çerez sararlardı ondan sāncaklā gurulurdu öyle gelin gızlarını alırdın herkeşler sāncağına sāncaklara giderlerdi bindiriēdi. yavıklın kim deye atdikça atārlardı atdikça atārladı şekerler yerelere saçılırdın öyle olurdun. (15) ondan kēyi oğlan evi gelirdin şey gün bayram gün gız ēvinde yemek yerlerdin öyle olurdu.

-Hiç afyon falan ektin mi, nasıl olur ?

(16) ekdim tabi, haşaş mı haşası yeri sürērsin sürgülēsın ondan kēyi saçarsın böyle böyle yedi kere sallarsın ondan kēyik çapacı dutāsın çapılırsın. (17) eveli cizilirdin kelleleri, südü alınırdı, o südünü şimdik sōña sōñra almadılar südünü almadılar, sōña kellelerini gırdılā satarlardın öyle olurdu. (18) ırgat dutā giderdin, köyün garısını toplā giderdin, boğaz yedir de yedir yedir de yedir.

-M21-

Kaynak Kişi	Emine Karadeniz
Yaşı	65
Öğrenim Durumu	ilkokul
Konu	Düğün, çeyiz, oyun

(1) emine karadeniz bin dokuz üz ėlli āltı, beşden çıkma, ēv hanımı.

-Ne zaman evlendin?

(2) yētmış beş senesinde.

-Düğününü nasıl yaptılar?

(3) benim düğün köy düğünü ilāyinen oldu ilāyinen.

-Köy düğünleri nasıl olur?

(4) köy düğünleri ilāyinen, oynadılar, güldülē, gına yakdılā ēveli öyleydi önce nişan oldu.

-Nişan nasıl oldu?

(5) nişan da akrabālā toplanī tef çalarlādı. evel tef var ıdın, gaşık var ıdın gaşıklārnan oynarlardı,

-Siz burada hayvanlarla uğraşıyorsunuz galiba

(6) eveT hāyvannan uğraşıyom bāyçe edīyon.

-Günlük işlerinizden bahsedebilir misiniz?

(7) günlük işlēmiz hayvanları götürüz, güderiz, alī gideriz, akşam sabah sağarız, peynir yapcēyisek peynir yaparız, süççüye vercēyse süççüye veriz.

-Peyniri nasıl yaparsınız?

(8) peyniri inekden sağdın gibi süzersin temiz çapıtıda mayasını dökē, ōrtersin, hafif ılıdırsan ılıdırsın hafif.

-Hayvanlacılığın özellikleri nedir?

(9) onu temiz alcān, temizi sever bakmassan kokuveri, o seviyi sevē, güneşde durdurmāycen.

-Ne eker ne dikersiniz?

(10) nē ekcēn bŷydey, arpa, zebze edīyoŷ, bāyçe edīyoŷ, tometis, bŷbē, fasillē, patates nē edēsın başga patates kumpil deriz.

-Buraya özgü yaptığın yemekler var mı?

(11) bizim köy yemeği yārum fasille badılcan dolma yaparız eT dolması sarma yaparız yaPrakdan

-Et dolmasını nasıl yaparsınız?

(12) et dolmasını düğŷden yaparız sāde, elimizinen dōkeriz, ak dolma yaparız yoğurtlu göceden olŷ.

-Onun tarifini verir misin bize?

(13) ak dolmayı gaynar suynan göceyi yağ gatāsın biraz da dŷyŷ gatāsın gaba olsun deye ikisini gatāsın garışdırısın aynı eT dolması gibi dōkēsın, gaynayan suya salāsın, bişdikden sōna ılıdırsın sāmsaklı yoğurdunla yēsın onu.

-Çocukken oynadığınız oyunlar var mıydı?

(14) çamŷrdan oynārdık yirmi daş oynādık, toplādık mesela ēlimizin ŷsdŷne nē gonarsa avcumuza alırdık nē gadā ēline daş dŷşēse yanārdı şey bozulurdun oyun dŷşŷrmeden gaparsaңыз sen olurdu daşlā. (15) beş daş oynādık birleme ikileme ŷşleme dōrdleme beşleme bi de kōprŷ edēdik altından geçirīydik. (16) cizgi oynādık cizgi cizēdik bŷyleme edēdik daş olurdu gıyrak atādık bi ayağamızın ŷsdŷnde gidē şey edēdik itēdik, saklāmbāç oynādık.

-Çeyiz hazırlıkları nasıl olurdu?

(17) ėskiden yārum işleme edērlēdi, nakış olurdu, uya derlēdi, dantel örerlēdi, vaağ patik örerlēdi hindiçeyiz falan gakdı gāyi serilmēyyo.

-Önceden serilir miydi?

(18) tabi tabi kimin çeyizi çok kimin çeyizi az deye gızlā arkadaşlāna bakmıya gidērlēdi tabi onlar filan gakdı yārum şindi.

-Kışlık ahzırlık yapar mısınız?

(19) yaparız konserve yaparız, guru yaparız, patlıcan gurusu, fasille gurusu, büber gurusu, onlardan yaparız konservesini yaparız tomatizlerin.

-Sos kaynatır mısınız?

(20) gaynadırız. roboddan çekīyon, gaynadıyōn, biraz gaynar gaynar güyyon, gapānı gapadıyon.

-Buranın balkabağı çok meşhur, balkabağından neler yaparsınız?

(21) sāde datlısını yapıyoz biz.

-M22-

Kaynak Kişi	Hasibe Özdemir
Yaşı	71
Öğrenim Durumu	Okuma- yazma yok
Konu	Düğün, oyun, ekmek yapımı

(1) doğum tarihimı vallā bilmēyyon, deyvē, bak bin dokuüz ėlliymiş. (2) adım hasībe özdemir hāsibe ana adı şerīfe daban hasan daban. (3) kēndi çocuklūmdan yārum fakırlıkde böyüdük, fakırdık, elin ēvlerinden gelin oldum ben buba ana fakıridin, yoğ udu bi şey allahın bi dene cam bezi yoğ udu çeyizimde düğünümde hiç. (4) bu gadak başka nē diyen yārum güccükkene vallā şalvarım var ıdı, donum var ıdı piscene,

sokaklāda geziyoduk, oyun oynuyoduk, goyun guzu var ıdı bakıyoduk goyuna guzuya, e işde bunların annacında ēski ēv. (5) işde bu amcana gēldim başga nè deyam.

-Nasıl geçti evliliğin, nasıl evlendin?

(6) ēvlilik gözel geşdi, eyi geşdi, heş bi kötülünü görmedim heş de bi şeyini görmedim dayak diynek. (7) dağlarda on sene durdum. yaylılarda goyun sağdım, guzu gütdüm, goyun gütdüm, yerine geldi a gülüm. (8) işde yirmi beş sene afuyonda durduk ağza ağrı çekiyon bi boy.

-Koyun kuzu güderken sizin üstünüze düşen görevler neydi?

(9) benim üsdüme düşen görev mi, gayınna dağda köyde durıydu, ben goyun sağardım, Peynir çalādım, Peynir alıdım, çobanlara yemek pişiriydim, sokak süpürüydim bok atādım işde bu.

-Düğününüz nasıl oldu?

(10) düğünümüz valla fakırdi gülüm, garın zamanında oldu bura boyu gar var ıdı benim ēndiğim gün at arabasına mı bindirdiler eşşek arabasına mı bindirdilē bilmēyon elin evinden gelin oldum. (11) tabak etdiler hōle üsdüme gayınatama dur buba Tabak düşdü öñüme demişim bi de adama benim gelin dedi gelin olmadan buba dedi dedi işde bu. (12) on dörd yaşında gelin oldum.

-Çocukluğunuz nasıl geçti, oyun falan oynar mıydınız?

(13) ooo çok uzun eşşek oynardık, gıyrak gorduk, birin üsdüne átmāl oynārdık, çombak oynārdık, nēydi adı hōle çomalādık da keserim vā deye oynardık he bal satarım deye oynārdık akrenlerinen.

-Gıyrak nasıl oynanır?

(14) gıyrak mı şöyne şöyne cizgi cizēdin bak bi de hōyne ēdedik şöyle bi de hōle. (15) gıyrağı atādık şöle zekēdik onu hu yanna edē hu yanna guyādık ondan kēri çıkaddırıydık cizgiden te yanna, benim oldu dērdin.

-Çombak nasıl oynanırdı?

(16) çombak mı deynek alırdık elimizē şöyle çombağı gorduk, vuruduk şöyle vuruduk, çombak gidēdi şöyle bi yere vardırın, guydurusun benim oldu sayı derdin guyduramassan olmadı derdim başga bilmēyon.

-Buraya özgü yemekler var mı?

(17) yemeklē patlıcan yemē yaparız, dene fasille, gabık fasille, bāyyçamızdan domatis, büber olūyo onları yapīyoz, guruduyoz, yēyyoz, bayçe ekīyoz bi dölüm.

-Sizin üzerinize düşen görevler ne bahçe ekmede ?

(18) bayçe çapılāyyon, ellerim öldü şuna bak. bāyçe çapılıyoz, gelinle enīyoz, çapılāyoz, dikīyoz. (19) kimini götürüyön kimine gurūyyo onun yerine ekīyyon, patates dolduruyoz, toprān işde sulāyoz, бага görevim yok.

-Ekmek falan yapar mısınız?

(20) fırınımız yakın işde ekmek yaparız her ayda bi çuval ederin ben her ay bi çuval ekmek ederin. (21) bak diyem mi makīneye dökūyoz, patatisle mayayı gariyoz, āyşamdan gelīyo. (22) fırına götürüyöz fırına un elēyyoz, makīneye dökūyoz, mayasını dökūyoz, yuğudduruyoz, onu tekneye çıkarız gēldi mi böyle tekne de dökeriz, sabıdık sabıdık dökeriz, el hamuru aldı mı fırıncı gızā içine guyarız ondan kēyi bişdīne bakarız, hafıfcene oldu mu ekmē çekeriz, eve getiriz.

-M23-

Kaynak Kişi	Satı Doğrul
Yaşı	43
Öğrenim Durumu	ilkokul
Konu	Hayvancılık, düğün, kına gecesi

(1) adım soyadım satı doğrul, on_altı om beş yaşında gelin oldum, buriya gēldim. (2) burda hayvancılık, goyun, keçi her işi yaPdık bōle nē olcek. (3) zamanında böyüklerimiz öldükden sorna hem goyundan vazgeşdik, hem keçiden vazgeşdik, şimdi

de büyükbaşa çevirdik hayvanlarımız vā ineklerimiz. (4) iki tane ölüm vā birini ēvlendirdim afyonda durūyo biri nişanlı işde haziranda düğünümüz vā heh bōle. (5) çiftçilikle uğraşıyoz, ekin ekīyoz, yonca ekīyoz, yulaf ekīyoz dā nē diyen nē anladen ben sana.

-Doğum tarihiniz neydi?

(6) benim doğum tarihim yētmış sekiz bin dokuüz yētmış sekiz. (7) bizim burda bi gazalā belediye arabaları gaza yapmış o zaman gırlıymışın ben. (8) gazalā da yētmış sekizde olmuş bēlki buban bilir deden bilir deden deycen deden bilir belki yetmiş sekizde gaza, o zaman gırlıymışın yāni yetmiş sekiz doğumluyun ben işde.

-Hayvancılıkta sizin üstünüze düşen görevler neydi?

(9) sabah erkenden gakarız yārum saat beş buçukda gakarız hayvanın içine gireriz, bakılacak bızağlarımız danalarımız vā onları önden bi yemleriz, ondan sōra hayvanlara geçeriz sağıma, emcēk bızağlarımız olū bızağları goyveririz, onlar emē sağılcek ineklēmizi sağlarız. (10) ondan sōra yaylıma çıkarız saat altı buçuta filan yaylıma çıkar hayvanlar saat ona gadā on buçuğa gadā yayılırlā. (11) bu zamanlāda hayvanları büyülek dutā büyülek duttu mu hayvan yayılmaz içeriye gaçā gelir, bugün hava serin olduğundan şey etmedilē yayılıyolar yani.

-Büyülek tutmak tam olarak ne demek?

(12) büyülek dutmāk hayvanı sinek yapışır ımış o sineğin adı büyülek yāni hayvanı durdurmāyo gatiyen kōlge aratdırıyō, serin yer aratdırıyo, hemen içeriye gaçarlar gelirler, büyüleği dutdumunan böyle guzum yani yayılmaz büyüleği dutdumunan e gücük bi sineğ ımış o sinek işde hayvanı aydırmāyō heh.

-Çiftçilikte sizin üzerinize düşen görevler neler?

(13) çiftçilik de yoncalarımız vardır bak mesela yonca ekdik, mısır ekdik. (14) oğlan yalnız da böyük ābisi afyonda duruyo buña ben yeri geldi mi yardım edīyom mesela boru dōşēyoz mısırın içine yoncanın içine. (15) giderin oluma yardım ederin, yağmırlama fiskiyelerini sağlarız, onları şey ederin yardım ederin, eğer baña gerekmesse gitmen. (16) yāni dibinde bi arkadaşı olūsa falan şey etmez götürmez beni

kēndi gidē arkadaşını alī beraber edērler he arkadaş da olmassa ben elimden geldīm gadā yardım ederin.

-Bize anlatabileceğiniz bir hatıranız var mı?

(17) anām hātıram nē vā bakam bi düşünmem lāzım çok şey yaşamışıkdır heralde on beş yaşımdan bēri yāni otuz seneye yaklaştım ben gelin olalı.

-Düğünüzü hatırlıyor musunuz?

(18) düğünümü hatırlāyon da hayal meyal nē bilen şeylerimiz vā da sīdilerimiz gasetlerimiz vā da bakīyo. (19) o zaman düğünler dā bi şenlikliydi döşşek gaynısı deriz döşşek gağnısı yapardık cuma günü, perşembe günü gına gecemiz olū ondan sora cuma günü de döşşek gağnısı deriz köylüye yemek veriz dāveTlilēmize gelen köylülere yemek veriz. ondan sōra dā nē deyen ben saña.

-Kına gecesi nasıl olur buralarda?

(20) kına gecesi ēskiden ikindinden sora oğlan ēvi gız ēvine aldıkları çeyizleri getirirlēdi. (21) saña mesela ūsT baş gelinlik gına işeysi ēlbisesi aldısı tepsie gorlā bōle depelerinde getirilēdi ondan sōra akşam oldumunan gene oğlan evi toplanır, tefler çalınır, ondan sōra oyun gasetleri oynanır, gülüş çığırış, ondan sora gızın gafasına gına yakılırdı, başımıza nē gadar saçın uzun olursaōsun gına yakılırdı saça. (22) ondan sora ertesi gün işde döşşek gağnısı derin döşşek gağnı edēlē köylüye yemek verirlē. (23) gız evine oğlan evinden hayvanın küreği deriz küreği gidē gız evi yemek hazırlāycāk onla gelen misafirlērne yedircek heh ōle ādetlēmiz varıdı. (24) cumartesi günü tekrar işde oğlan evi gız evini kōföre götürü arkadaş eşi dosdu kim varısa gardeşleri toplar kōföre götürü, yapıdı düzer gelī ondan sora akşamına gine gülüş çığırış oynama gülme, (25) gece yarısı gızın ēllerine ayaklārna gına yakılır gene geyimli dedīmiz gün, geyimli dērdik o zaman biz gelinin gelinlik geydiği güne geyimli dērdik, gece yarısı ayaklārna ēllērne bileklerine gadar bōle gına yakarladı şimdi onlar falan gakdı. (26) eccik gorlarsa goyyolā gomazlāsa da yok ondan sora pazar günü de alınır gelin saat ūşde iki buçuk ūş ikindine dōru alınır bōle düğünlēmiz olūdu. (27) şimdi yok ōle şenlikli düğünlē nerde bōle düğğünlēmiz olurdu.

-Kışlık hazırlık yapar mısınız?

(28) tabi yaparız sālçamızı, büber gurudmamızı, domates guruduruz, fasille guruduruz, patlıcān yani yazınki zebzelēden gışa hazırlık yaparız.

-Ekmek de yapar mısınız?

(29) tabi canım ekmeklerimizi gışın da yapılır ekmek. (30) mesela böyük dippirizlerimiz vardır dolaplarımız iki ay üç ay bi çuvaldan ekmek ederiz bi çuval undan ēlli kilōluk undan ekmek ederiz, o dippirize dolduruz, onu iki ay iki buçuk ay öyne yeriz.

-M24-

Kaynak Kişi	Talat Doğrul
Yaşı	50
Öğrenim Durumu	ilkokul
Konu	Hayvancılık, çiftçilik

(1) adım telat doğrul bin dokuüz yētmiş bir doğumluyun, serban kasabasında doğdum yani doğalıdan bēri burdāyın. (2) işim hayvancılıkla uğraşıyon çiftçilik işde hayatımız bōle geçīyo.

-Hayvancılıkta üstünüze düşen görevler nelerdir, özellikleri nelerdir?

(3) şimdi hayvancılığın zor tarafı da vā goley tarafı da vā. (4) mesela biz hayvanın güdümüne uğraşıyoz adam işin goleyına kaçīyo içerden çıkāmāyyo goley tarafı bu. (5) başka hayvancılığın hee biz hayvanları güdüyoz da ōle yani bi şey para kazanmaya çalışıyoz.

-Çiftçilikle uğraşıyor musunuz?

(6) bizim iş vallā yirmi dörd saat çalışıyoz biz sekeri vā üş dörd saat uyku üyüyoz. (7) ondan sōra sabahleyin altıda galkış gece yatışımız on bir on iki olūyo bāzen gece üşde dördde tarlıya gidīyoz yani hayatımız bōle geçīyo.

-Askerliği nerede yaptınız?

(8) benim acemi birli ısparta, usda birlim de şırnakda yaptım.

-Nasıl geçti askerliğiniz, askerlik anınız var mı?

(9) askêrlik bizim zamanımızda terôrüsdle çoğudu çoğudu (10) eyi allaha şükür bi şey gömedik ya (11) âskêlik geleli yirmi beş sene oldu heş birini hatırlâman [...] (12) birisinin ayâğı gopmuş şurdan tam eligobdere göyvedik yanı başına. (13) diyerbakırdayız êsgeri hasdane şırnakda yoğudu o zaman diyerbakır êsgeri hasdane gitcek (14) allaha şükür biz bi şey görmedik.

-Köyle ilgili hikaye anlatabilir misiniz?

(15) köyde ne anleten ben şindi êskiden bizim maâllenin muhâdarı vârmış garagulle derlermiş tahsin âmcam vâ köyden birisi kız kaçırıyo, candarmalâ aramıya gelmiş onu da bulamamışlâ. (16) muhdar mahkeme deye kayıd vercemiş tahsin amcama. (17) dêyo ben işde dêyo kırk dakika da sinanpâşaya götürü müsün, götürüm dêyo. (18) o zamanın yani çok eyi bi de para verıyo. (19) burdan binmişle ata o zaman araba filan yok at arabası otuz beş dakkada sinanpâşaya de_e girmişle. (20) yolda de_e giderken orıya muhdar arabadan bi sağa gidermiş bi sola, atlâ hızlı goşuyo tabi beş dakika gala mahkimeye kağıdı verıyo, ordan gerisin geri gelmişle işde.

-Nasıl evlendiğinizi hatırlıyor musunuz?

(21) nası evlendik valla nê anlatıyım işde burası köy yeri.

-M25-

Kaynak Kişi	Türkan Tuncel
Yaşı	60
Öğrenim Durumu	ilkokul
Konu	Hayat hikayesi, günlük işler, düğünler

(1) adım türkân tuncal ben doğum tarihimî vallâhî tam gâçında doğdum bilmēyon, ēlli dokuz doğumluyum, bin dokuz üz ēlli dokuz ocâğın birinde doğmuşun ocâğın birinde doğmuşun. (2) om beş yaşında ēvlendim çocuklarım öldü hayvancılık ētdik, keçicilik etdik, oğlak gütdüm, hayatım bōle geşdi.

-Hayvan gütmenin zorlukları nedir, nasıl yapılır ?

(3) gülüm zorlukları oldu küçük yaşda çocuklarım oldu çocuklarınan zorlukları oldu tabi çok çile çekdik çok.

-Gündelik işlerin nasıl olur bahçenizde ne yaparsınız ?

(4) benim bâççe fala heç ekmeyōdum o zaman sâde dörd tane çocūm vardı hayvancılığınan uğraşıyodum ben. (5) sonra biz burayı çevirdik bâççe etdim, işde şura sade hura başka benim çitçiliğimiz yok benim. (6) beyim öldü yirmi yirmi beş sene oldu öleli. (7) çocuklarım ēvlendi ikisi yurd dışında, kız almanyada, öbürü de firansada biri bi yakın köyümüzde gız çocū, oğlum da afyonda markeT çalıştırıyâ. (8) torunlarım vâ bōle geçiriyōn, gışları izmire gidīyân bobam vâ ānnem bobam gardeşlerim orda işde da buraya yeñi geldim.

-Burda doğup büyüdüünüz değil mi ?

(9) eveT burda doğdum. bobam belediyeden emekli oldu sōna izmirden ēv aldılâ orıya gittilē, tek ben varım burda.

-Peki burda senin gündelik işlerin nasıldır kışlık hazırlık yapar mısın?

(10) gışlık hazırlık yapān işde bayçeden nē olusa olmassa satın alır bōle gurudurun. (11) e öle fazla önce ki gibi yenmeyo gülüm gışlık fazla öle salça falan eyi gidiyâ da öle gurulâ falan pek bi yenmiyâ gā evelki gibi böyle.

-Düğününüler nasıl olurdu ?

(12) düyünlē mi düyünlē normal olurdu bōle bu gadak altın inci olmazdı. (13) bōle gelinlik de geymedim bōle bi ēlbise onlan gelin oldum ben. (14) sonra sonra gelinlik melinlik çıkdı. (15) ben om beş yaşında ēvlendim hindi ātmış yaşındayın.

-Çocukluğunuzu hatırlıyor musunuz, neler oynardınız çocukluğunuzda ?

(16) hatırlēyom bōle işek bōle tebeşirnen cizgi cizeriz zekmenli işek bōle gıyrak oynardık, top oynardık, çocukluğumuzda fazla bu çocuklā gibi falan biz oynıyamazdık, anne buba iş göstetdirīydi. (17) şimdikilē selbesT telefon oynēyo, şey ediyā, okuyō, şey ediyō, beşi zor bitirdim ben bōle.

-Siz küçükken buralarda gördüğünüz bir adet gelenek hatırlar mısınız ?

(18) pek hatırlamāyyon gelenek görenek he herkesin bi hayvanı varıdı, yokluk varıdı, gülüm evel bōle değıl idi, herkesin goyunu varıdı, keçisi varıdı.

-M26-

Kaynak Kişi	Yakup Altan
Yaşı	73
Öğrenim Durumu	Okuma- yazma yok
Konu	Günlük işler, hayvancılık

(1) adım yakıp altan, doğum tarihim bin dokuüz kırk sekiz doğumluyun, okulum yok benim ben cahilim okuma yazmam yok.

-Burada ne işle uğraşıyorsunuz ?

(2) ben burda tabi benden bitdi gām de ben hayvan güdüyodum, bu hayvanları güdüyodum, goyunum vā goyun güdüyoz, şo çadırın oldū yer benim ora şu beyaz çadırın oldū yer.

-Bize biraz mesleğinizden bahseder misiniz ?

(3) bunların güdümü mü ee bunları ee saat işde yedi sekizde alıP gidiP güyyon, sağıyoz, yem verīyom ben bunlara. (4) şimdi saman vermeyom yem veriyom bunlara, guru yem ondan kēri sağıyoz, örtüyön. (5) saat sekizde gine çıkarıyom ben bunları sabālan aynı yine sağıyoz, saat sekizde yine çıkarıyom, işde bu zamana kadar güdüyom gene aynı yere bağleyom.

-Kaç senedir bu işi yapıyorsun ?

(6) ben bundan önce daha [...] bizim yayla evimiz vardı, gışlar orda dururdum iki yüz sekizen dene falan geçim var_ıdı benim, keçi güdüyodum. (7) ordan endim gēldim bura köye, köye ēv yaptırdım. (8) bi dene oğlum vā bi kızım vā ikisini de evērdim şimdi torunlarım vā oğlumun. (9) kendim gām beynelminel işime gelise gidiyin işime gelmesse hiş bi şeye bakmıyon yatıyon yārum.

-Askerliği nerde yaptınız, unutmadığınız bir anınız var mı ?

(10) ben askerlī sivasda yaptım, askeri ben ordunat bölüyüneydim silah takımında biz silah tamir edēdik, yaylarını değışdiridik, [...] içini silēdik, silahların ben o gadarını edīydim ben. (12) ordan tezkireyi aldım geldim yārum askerde bu görev düşdü.

-Ne zaman evlendiniz, eskiden düğünler nasıl olurdu?

(13) kırk dörd kırk beş senesi vā yārum. (14) ēskiden düğünler aynı şey çalgı davul mavul aynı şimdiki gibi.

-Burda lakaplar çok yaygın sizin bir lakabınız var mı ?

(15) benim bobama fırın derlerdi tavuklā fırına yumurtlar_ımış ufākan o da fırına gidē gidē yımırtaları alī cığara alır_ımış satā, cığara alır_ımış yārum onun adı ōle fırın galmış baña fırının ōlan derler benim adım yakıp.

-Peki burada dedeli ağaç var...

(16) kümbet de dēdeler vā gızım orda ordan eyer ēvine filan getirisen odunnu götüddürüyōlā burda, rātsiz edelē sabaha gadar oraya götüddürölē.

-Burada azılı hoca varmış onun hikayesini bilir misiniz?

(17) kâzım hocıyı mı deyon sen heh onu bilmen ēski mesele o azılı derler bi adam_ıdı o ōle. (18) birçānı mirçānı yoldurtmuş şeytanlara o ōle. (19) pulluğunu eveli pulluk var_ıdı pek çālālādı tarlılarda pullūnu filan çaldılā mı oña getiddiridi o adam.

-M27-

Kaynak Kişi	Hatice Türker
Yaşı	62
Öğrenim Durumu	ilkokul
Konu	Günlük işler, yeme-içme, düğünler

(1) hatice türker serban gasabasından. (2) eşim öldü on jki sene oldu dā nē gonuşen.

-Ne işle uğraşıyorsunuz?

(3) bāççeyle uğraşıyoruz, işde ēv hanımıyız ēvin yemek ileri geri, çoluklā, torunlara bakīyoz he. (4) üş dene çocūm vā birisi burda yanımda gelin, ikisi kızların avrupada onların çoluğu çocuğu, işde onlar gelecekler işde onlara hazırlık edīyoz.

-Misafirlerinize neler yaparsınız?

(5) misafirlerimize neler yaparız mantılar açarız, onda közlemelē, bütmele yaparıs, tāhrana yaparıs, ondan sōra bitkilēden guru şeylē yaparıs, götürmek için büber, fasilye gurusu, onları yaparıs, makarna şey ederiz.

-Mantıyı nasıl yaparsınız?

(6) mantı nē olur hamırı yuğuruz haşaşlı güzelcene yağınan, tereyağı atarıs içine ondan sōra parça parça böleriz. (7) nohudlusunu yaparıs, mercimeklisini yaparıs, peynirlisini yaparıs, he ondan sōna çocuklarımız geldiminen onlara şey ederıs yedirıs.

-Hayvancılıkla uğraşıyor musunuz?

(8) hayvancılıkla uğraşmāyon gülün ēskiden uğraşıyodum ama hindi uğraşmāyyon. (9) bāççe edīyoz işde evin önüne edīyoz, ileri edīyoz bāççeler edīyoz, he geliyoz gidīyoz onlarınan oyalanıyoz.

-Günlük işlerinizden bahseder misiniz, mesela neler ekersiniz?

(10) vallā nē ekeriz şimdi fidan zamanı fasille, patatislēmizi ēkdik, fasulleleri ekdik, şinci büber, patlıcan, domates ondan sōna deyivēsene fasulle, maydono, bak marul tere saşdı, onları yapıyoz. (11) ondan sōna gelīyoz eve, dinlenīyoz, çay içiyōz, guranımızı okūyoz, he ondan sona orucunan niyedlendik onları dutūyoz, İşallah şeval oruşlāmızı.

-Burada düğünler eskiden nasıl olurdu?

(12) bizim ēskiden düğünümüz şinciki gibi değildi heç erkek görmēyodun sāde gadın gadına oynanıyodu. (13) gına gecesi olūyodu evde başına gına yakılīyodu, iki gün sōna çeyiz seriliyodu ēvin içine nē var_ısdı aldın kıyafedlerden onlar seriliyodu, onlara bakılīyodu. (14) ondan sōna iki tepsi baklavı olūyodu biri bazar gün gelīyodu ardından birisi perşembe gün endiğın gün. (15) perşembe enīyodu ekseriyeti perşembe gün mübārek gün deyelek o zaman enerdi. (17) ondan sōna burlardan ōle zülüflē kesilirdin, ēskiden arkalarımız örgülē örülürdün, işde böyne oynarlardı iki üş gün dörd gün oynanırdı. (18) yemekler verilirdi ēvde ēlimizinen yapardı yemekleri ama hindi ōle değil hindi her şey asirī, salonlara girdik, erkek garı garışık, ēskiden bōle bi şey yoğ_ıdu her şey doğal_ıdı, her şey özel_ıdı.

-Çeyiz hazırlıkları nasıl olur buralarda?

(19) burda çeyiz hazırlıkları vallā hindi olmāyo hindi gari şeylenmīyolar, ēskiden işleme işlēdik. (20) yazmalar uyalanırdı uya yapardı yetmiş sekizen tane yüz dene ondan sōna çoraplā örülür_üdü o vardın evin kaş dene erkē var_ısa gadını var_ısa onlara hep çorap örülürdü heh. (21) yazmalar olurdu onlara bōle hediye gayınnaya gayınataya ayrı ayrı her şey ētilere görümcelere öyle verilirdin he. (22) nişanlı olurdun sālncaklā salınırdın sırtımıza bōle çerezleri sararlardın ōle āşamıcak gezerdik bayramlarda, bayram geldī zaman nişanlılarımız gezerdi onlar bizi sālncaklara sallardın bu heh.

-Hidirellez ya da nevrüz kutlar mısınız?

(23) ētmeyoz gülüm şinci hindi olmāyo gārī. (24) önden olūyodu bōle ēski bi hasırlā yakardık ezenlen gakardık sabā ezeni, böğün gavur küfürü gelen giden üfürü benim günahlarım gavurun boynuna, deyelek ataşın üsdünden bōle hoplardık. (25)

amma hindi, yımirtalā boyanırdı bōle ovalara yeşilliklere gidērdik onları bōle yuvarlādık. (26) ama hindi herkes günahını sevabını örendi hindi hiş bi şey öle gurtlama murtlama olmāyyo eved heh.

-Et dolması nasıl yapılır?

(27) et dolması buydey incesi vādır bulgurun incesi düğü deriS biz onu güzəlcene baharadlarını içine atarsın. (28) eti güzel iki sefer bōle çekdirisin incecik, ondan sona onu eyice yoğurursun taa gıvamına gelesiye gadar yoğurursun. (29) ondan sona eyer bōle dağılır gibi olursa içine bōle iki yımirta gırarsın, bi gaşık un edērsin ondan sōna dolma yoğurusun yoğurusun bi denērsin bakdın güzel dutuyo mu ondan sona suyu haşalarsın gaynadırsın, içine yağını nanesini garabiberi dökeriz, haşlarız, bōle suyunu gaynadırkana şeyi salarız dolmayı et dolmasını.

-M28-

Kaynak Kişi	Şerife Türk
Yaşı	64
Öğrenim Durumu	Okuma-yazma yok
Konu	Hayat hikayesi, rençberlik

-Hayatınız nasıl geçti, anlatır mısınız ?

(1) hayatım yārım doğum tarihim ēlli yedi doğumluyun, adım şerife türk ondan (2) iki çocūm vā bi kız bi olan onlar deñizlidelē, okutdum ēllēne ēkmeklēni vēdim. (3) fāPrikada çalışıyo sēyfeddin, sibel abañ da çorap faPrikasına gidiyā. (4) ondan sōna eveli ben de yolmiya gidēdim birçak yolādık günlüğe gidēdik. (5) o zamanın para para zamanıdı üçer dördēr lirāydı yolma birçak yolması, nohod yolması. (6) dēsde edēdik, demēdlēdik, elinen barabar işeye gidēdik goca tarlıya deP ırısına orlarda çok çalışdık. (7) ondan sōra harman yerine getirīdik sapları veridik, nohodları ezilēdik, harman

süpürürdük, yığādik, tınas edēdik, yabāynanla da savırıydık gaba yel ruzgar gelecek deye çok bunları iş görerdik yārum. (8) ileşberlik yaptık, desde, dırmık, bizim günümüzde zamanımız da bōleydi. çoluk çocuk okutduk.

-Rençberlikte senin üzerine düşen görevler neydi?

(9) ilēşberlik vā ya düyen sürerdik öküzlerinen, harman akdarıydık, yığardık, sapları yayādik, gurudurduk, kepāzelik çok çekdik orda. (10) bi de patozlara gara patoz olurdu ya ānnadınan, dırmıgınan verirdik. (11) o düyen ādet de gaktı, düyenlē olüyodu evel ēski. (12) samanı yığādik, öbē edēdik, sürgeynen de süpürürdük, vallā çoğ iş gördük orlarda.

-Başka ne ekerdiniz?

(13) afıyon ekēdik afıyonu çapılādik. çapılāyyoz, birlēyyoz, ikilēyyoz, afıyonun yağını şeyini alıyoz, sıyrıyoz, sütünü ikinciye bi dane dā alıyoz. (14) afıyonu yağını işeyini topak edēlēdi o afıyonu vā ya gararlādı onu satarlardı yuvul yuvul bōle edēlēdi. (15) garışdırı afıyonun yaprā sarargınları garışır edērlerdi onun bizim zamanımızda oy_udu. (16) nohod yolmıya gidēdik bırçak nohod bunlā ileşberliği bōle yapādik, gidē gelirdik yah.

-M29-

Kaynak Kişi	Seviye Karadağ
Yaşı	65
Öğrenim Durumu	Okuma-yazma yok
Konu	Günlük işler, hayvancılık, ekim dikim

(1) doğum tārīm adım soyadım seviye karadağ ondan kēyik doğum tāriyim de ēlli altı, ēlli altı doğumluyun.

-Tahsilin var mı teyzeciğim?

(2) yok yok cāyil, gara cāyil.

-Ne zaman doğdun, ne zaman evlendin?

(2) ah nē zaman dōdūmu da bilmeyon da ēvlendīm de elli sene olduk evleneli.

-Burda ne işle ilgileniyorsunuz?

(3) biz hayvancılık yapıyoz, bāççe yapıyoz başga bi şey yapmāyoz

-Bize biraz hayvancılığı anlatır mısınız?

(4) hayvancılık sığıra sürüyoz, sağıyoz, süççüye veriyoz işde bōle.

-Sığıra sürmek ne demek?

(5) yāni çoban götürüyō, güdüyō, akşamına getiriyo, sāğıyoz, peynir yapıyoz, süççüye veriyoz bōle.

-Eskiden düğünlerde neler yapılırdı?

(6) düğünlēde her şey yapılırdı nē yapılcāk çeyiz sererdik, çaPıd alırlādı, altın inci takārlādı, başga nē olcēk evēlki öyneydi hindiki gibi değıl.

-Çeyiz hazırlıkları nasıl olurdu ?

(7) böyne yazma uyulādık, işlemeler yapārdık böyne işde çorap örērdik dedeye nineyā dōşşek gağnısı da olurdu.

-Nasıl olurdu dōşek kağnısı?

(8) perşembe gına yakılırdın salı dōşşek gağnısı olurdu bi perşembeye gelin gidēdin ōleydi işde.

-Damatlara ne yapıldı?

(9) dāmadlara da bi şey yapılmazdı bi çorap örērdik, bicama alīrdık işde bunlā olurdu hindiki gibi ēlbīse melbīse olmazdı.

-Ekim dikim yapıyor musun ?

(10) yapīyom yapīyom patatis vā, fasille, bübēr, pırasa her şey vā badılcan, salatalık.

-Günlük işlerin nelerdir?

(11) günlük bi şey yapmāyon işde bi arada bāyçe zamanı gelīyon bāyçada iş oldu mu olmadı mı ēvde oturuyoz yatıyoz.

-Kışlık hazırlık yapıyor musunuz?

(12) yapīyoz yapīyoz fasille guruduruz, dolablara goruz e patetisimizi tabi gışlık olūyo.

-Eskiden neler yapardınız?

(13) ēskiden bi şey yoğ_udu ki nē var_ıdı bi şek yoğ_udu ēskiden hindi her şey bol. (14) eveli de işde böyne bāççe yapādık gavun garpuz ekērler_ıdı gayınnam gayınatam hindi o gavun garpız yok hindi işde bi patatis, büber kendine yetik satmıya atmıya değıl.

-Küçükken oynadığınız oyunlar var mı?

(15) vallā oyun moyun yok zāti dağda durūyoduk eveli biz dağlādaydık hōyne köyde möyde değıl_ıdik.

-Peynir yoğurt falan yapıyor musunuz?

(16) yapīyom yapīyom peyniri sağıarsın südü mayayı dökērsin beklēsın, dutdumuna gāldırısın, iki çevirisin suyunu alısın çabıda dökēsın. (18) yoğurdu da bişirisin südü gatāsın damızlığı çalāsın galdırdı mı çabıda dökēsın onu da yoğurdu da hepsi böyne yaparıs.

-Burada lakaplar çok yaygın sizin de lakabınız var mı?

(19) benim gayınatamgile papırcılā deyyōlā bubam tarafına çolaklā deyyōlā sarıōlulā deyyyōlā işde.

-Papırcı ne demek?

(20) papırcı deyyōlā gayınatamın lağabına nè bilen vallā hiş de bilmen nè demek.

-Köyde kışın geçim kaynakları nelerdir?

(21) gışın bi şey yapmıcaz işde ineklēmize saman veriz bızağılā olusa onları emzirisin, çıkā zabanı yakā oturusun yan başına.

-Hatırladığın anın var mı ya da bildiğin ninni, türkü?

(22) yok yok amān türkü ninni bilmen heç. alırın namazını abdesimi gıların namazımı oturun tēsbīmi çekerin zabanın başında açarız televizyonu zaten iki kişiyiz gelinim ölüm afuyonda oturuyo.

-Teneke çalmayı bilir misin?

(23) bizim zamanımızda yoğ_u du o teneke dümbek, davul çalınırdı hindi istenmēyo gidiyolā gına gecesi ediyolā bi şeylē yapıyolā bizim o zamanımızda yoğ_u du öyne istemme mistemme.

-M30-

Kaynak Kişi	Fatma Söğütlü
Yaşı	72
Öğrenim Durumu	ilkokul
Konu	Günlük işler, hayvancılık, ekim dikim

(1) doğum tarihim bilmeyen anamdan doğalı yaşıyorum yetmiş iki yaşındayım.

-Adın soyadın...

(2) fatma söğütlü, gızlık soyadım fadime işey kurey.

-Nasıl geçti burda hayatınız ?

(3) çalışmayan geçti yavrum geldim geleli çalışıyorum. (4) çapa çapıla, inek sağ, bok at, harmana git, çiz, sür, tırpan birş, motur sar öyle. (5) saman at, harman savır böylenen geçdi günümüz. (6) dâlardan git odun getir, çalı getir, gır, zoba yak, kül at böyle yaşıyoruz.

-Çocukluğunuz nasıl geçti ?

(7) çocukluğum da aynı aklım erdi ereli kendimi gırlarda hissettim.(8) hiç evde öyne yaşantım görmedim, yoğudu.

-Ne yapardınız kırlarda?

(9) gırlarda mı bubam beni çivte götürüydü. (10) motur falan yoğudu eveli böyle camızlar vardı eveli dombay derdik biz, kendi rāmetlik pulluğu tutardı böyle

bana da onlara deh dedir̄ydi cizgiden çıkmasın d̄eyelek, cizgi cizgiyi āşamacāk, dombāylara deh derdim.

-Oyun falan oynamaz mıydınız hiç ?

(10) oyun mu ecik gırların işi bitdi mi ik_üş arkadaşlar var_ıdı ebe daşı, sinnenmece oynardık, gıyrak oynardık bōle. (11) hemen ünlerl̄rdi ebe daşı oynardık, siz e hindi ebe daşı mebe daşı bilmeñiz de.

-Ebe taşı nasıl oynanır ?

(12) beş dene havayā_t ,yere düşürme, gap, köprü ed̄rdik burdan geçit bir bir bir onları oynardık başga oyunumuz falan yoğ_ıdu.

-Sinnenmece saklambaç mı ?

(13) he saklambâç oynardık sokaklarda bi de gıyrak derlerdi horaya daşı dikerlerdi bōyle sen de burdan atādın o daşa vurabil̄sen kazanıyodun, vuramzsân yandın seni oraya bekçi goyyoları_dı, oyunumuz bunlar_ıdı.

-Ne zaman evlendiniz ?

(14) vallā kaş yılında ēvlend̄imi bilmen, on dōrt yaşımda ēvlendim, eveli öyle güççükden veriv̄eyyolar_ıdı.

-Nasıl geçti evliliğınız?

(15) ēvliliğim eyi geşdi, öyle bi yaramaz bi şeyimiz yoğ_ıdu alaha şükür mutluyduk öyle .

- Bahçede ne ekersiniz ?

(16) bāyalarda patetis ek, fasille ek, misir ek, gabak ek, aklımıza gel̄ salatalık ek, bunları ekip yeyyoduk işde.

-Hayvancılık zor mu size düşen görevler nedir ?

(17) hayvancılık adamın var ısa goley, yoğ ısa zor. gucak gucak dē selma bok atıyo, yemēyo yazık.(18) eveli ben atıyyodum, hindi oña geşdī ben şey olunca yaşlanınca. (19) ik üş kişi var ısa hayvancılık iyi, yoğ ısa çok zor . (20) bi kişiyne iki kişiyne inek sağ, sığır sür. eveli işek de yoğ ıdu bōle yēygi falan da gıd ıdı. (21) hindi baraç olunca yonca ekīyo millet yulaf ekīyo, misir ekīyo yēygi bol. eccik amañ öñlerine bi saman gıyuvē hayvanlar aç ölüyo deye gapı gapı saman arardık.(22) düyēnler sür, savur harmanı. geri var ıdı bi de geriye bōyle dolduruP gelīyyodun. (23) çimle dēp ağzın yüzün samannān dolūyyodu. bōyle geşdi bizim genşliklē.

-Buraya özgü yemeklerden yapıyor musunuz; katmer, bükme ?

(24) o mēşur buranın gatmer, bütmesi, haşası, şeysi mēşur. (25) biz de bubam rā medlik var ıdı zātı yaz geldimi mayalı yemēzdi hiç, ben bunu yersem çalışaman hanım, derdi. devamlı oña gatmer, börek, hamırsız deriz. [...] (26) get de görsün.

-Hamursuzu nasıl yaparsınız ?

(27) hamırsızı yımırta gatıyon, soda gatıyon, şeker gatıyon, yağ gatıyon, gatı edıyon onu bōyle ekmek gibi edip bişiriyon fırında [...]

-Kışlık hazırlık yapar mısınız ?

(28) gışlık hazırlık yapıyoz tabi bayçamızda nē yetiştiriyosayız o guruduyoz, dolaba göyyoz. (29) fasille, büber, gabak, patetis, nohot, misir hepsini yetiştiriyom bunların, dolaba göyyom.

-Hiç haşhaş ekmeye gittiniz mi, incelikleri nedir ?

(30) çok haşhaş ekdim ben dölümlerinen, çok çapa çapıladım. (31) bōle öncelikleri ekıyon, bi çapılēyyon, birlēyyon, adam götürūyyon sekiz on dene, sıra sıra bōyle āşamacak çapılēyyoz çapılayabildiğimiz gadar soğunān om beş yirmi gün durıyo. (32) ikinci çapısını edıyoz, bitıyo, gakıyo, böyūyo, çiçek açıyo, kelle bağlēyyo. (33) bi de biz onları ciziyōduk eveli südünü alıyoduk. bōyle cizgiyene bi cizerdik tekrar onun südünü alıp, tekrar bıçığa aldırıydık bōyle. (34) onu ecevit galdırdı allah rāzı olsun nurda yatsın ondan üçün. (35) āşamacak ıscak da diñel, bi de yel eserse eyvah südlē gitdi, çırpıldı deyek. (36) hindi bōle onun südünü gāyi topāk

edēdik, gafa gibi gafa gibi kaçakçılā götürüyodu. (37) kimi çok paraya fazla satıyōdu, kimi devlete götürüp veriyodu, ondan para gazınıyyoduk. (38) onun gabıkları da eveli gırlara atılıyodu, hayvanlar yeyip deliriyodu. cizilmēyyodu önden sonra gabıklarını da aldılā gāyi. (39) haşaşı da para gabığı da para öyleye döndü.

SÖZLÜK

A

âbes: (<Ar. ‘abes) boş, anlamsız, saçma (şey) M4/1.

âccik: azıcık M1/12

aççam: akşam M3/11

agdarma: aktarma M2/9

ağşam: akşam M20/11

âmed: Ahmet M2/20

anki: hangi M3/33

anlî-: anlamak M16/3

annat-: anlatmak M4/45

ânteri: (<Ar. ‘anteri) entari, elbise M5/46

aş-: açmak M4/24

âşam: akşam M2/23

âşamacék: akşama kadar M2/38

aşşâğı: aşağı M3/38

B

baçça: (<Far. bāğçe) bahçe M12/5

baklağı: baklava M1/20

balle: (<İtal. balla) balya M13/10

barabar: (<Far. ber-ā-ber) birlikte, beraber M7/8

bārış- : bağışmak M5/31

barīç: (<Fr. barrage) baraj M1/22

başga: başka M4/40

bıdı bıdı: küçük küçük M15/13

bırçāk: burçak M26/18

bid: bit M/2

birş-: biçmek M30/4

biş-: pişmek M2/37

boba: baba M10/1 *bk.buba*

bostan: (<Far. būstān) karpuz M12/6

boyāne: kirpik diplerine sürülen siyah boya, sürme M1/34

böle: böyle M4/1

bölūḡ: bölük M3/16

böyne: böyle M8/4

böyük: büyük M2/22

böyün: bugün M2/21

buba: baba M2/30 *bk. boba*

bubānne: babaanne M11/25

būdiy: buğday M4/52 *bk. buydey*

bunnar: bunlar M4/8

buydey: buğday M2/8 *bk. būdiy*

bübēr: (<Yun. pipéri) biber M10/22

büyülek: bir tür sinek M23/12

C

cáp: (<Ar. ceyb) cep M4/13

cıḡara: (İtal. sigaro < İsp.) sigara M5/53

comāti: (<Ar. cemā‘at) cemâat M3/22

cüçücük: küçücük M13/24

Ç

çencire: tencere M1/17

çinko: (<Far. sini) üzerinde yemek yenen yuvarlak büyük tepsi M2/27

çit : (<Far. cufte) çifte M3/33

çomak: değnekle oynanan bir tür oyun M1/29

çōngu: bir tür oyun M1/33

D

dā: daha M1/7

dādhl: tatlı M5/60

daş: taş M2/39

davşmak: çalı kökü (metin dışı)

dēl: değil M2/22

dene: (<Far. dānē) tane M3/12

dene: buğday M8/11.

dep-: tepmek M2/7

dēye: diye M1/35

dırmık: tırmık M2/7

di-: söylemek M4/25

dikme: fidan M18/6

dīl: değil M4/43

dombey: manda (metin dışı)

dōru: doğru M3/18

duz: tuz M2/32

dümbek: (<Far. dunbek) dümbelek, bir çeşit davul M29/23

dürüs: (<Far. durust) düzgün, doğru M3/18

E

ecik: azıcık M8/10

el: yakın olmayan kimse, yabancı M14/4

emme: (<Ar. ammā) ama M2/17

esvāP: (<Ar. esvāb) giyecek M2/38

ēvkâr: (<Ar. efkâr) endişe, tasa, kaygı, üzüntü, keder M7/54

eyer: eğer M2/12

F

fāsbu: (<İng. facebook) M4/13

fişnelik: vişnelik M10/6

G

gadar: (<Ar. qadr) kadar M3/2 *bk. gıdā*

gadersizlik: (<Ar. qader) talihsizlik, bahtsızlık M4/3

gağnı: kağnı M2/13

gak-: kalkmak M1/35

gaktır-: ittirmek M2/21

galabaşlık: (<Ar. galebe+lik) kalabalık M11/20

- galbur:** (<Ar. ġirbāl) kalbur M2/12
- gām:** (<Ar. ġayr) gayri M26/2
- gapak:** kapak M2/33
- gara yatsı:** akşamın geç vakti M13/23.
- garerince:** ölçü, derece, miktar, kararınca M16/23
- gârol-:** kahrolmak M5/59
- gat-:** katmak M2/33
- gātmer:** Bir çeşit börek, katmer M18/15
- gāve:** (<Ar. kahve) kahvehâne, kafe M3/22
- gāyi:** (<Ar. ġayr) gayri M1/20
- gelescek:** gelinceye kadar M2/8
- geş-:** geçmek M2/19
- gèyim:** giyecek M1/4
- gidā:** (<Ar. kadar) kadar M5/57 *bk. gadar*
- gıdıgyrak:** taşla oynanan bir tür oyun M1/29
- gır:** işlenmemiş geniş, boş arâzi, kır M2/7
- gıtırdat-:** kıştırdatmak M1/23
- gındır:** hasır örülen saz cinsinden ot, hasır otu M1/24
- go-:** koymak M5/21 *bk. goy-*
- goley:** kolay M4/32
- goñşu:** komşu M5/24
- goy-:** koymak M13/4 *bk. go-*
- guleycik:** bir tür mantar (metin dışı)
- göce:** (<Far. gūce) dövülerek kabuğu çıkarılmış buğday M19/7
- göt-:** götürmek M1/19
- gözel:** güzel M5/20
- güd- :** gütmek M2/6

H

- hām:** (<Far. hem) hem M4/29
- hamır:** (Ar. ḥamir) hamur M14/6
- hasda:** (<Far. haste) hasta M4/53

- haşgâş:** (<Ar. ḥaṣḥāṣ) haşhaş M16/11
hatdā: (<Ar. ḥattā) bile, dahi, hem de, hatta M4/55
hatū: (<Ar. ḥuṭūr) gönül, duygu, his, hatır M6/10
hâves: (<Ar. heves) istek, arzu, meyil, heves M4/30
havta: (<Far. hefte) hafta M2/17
heb: hep M4/18
herif: (<Ar. harif) koca M5/61
herkeç: herkes M1/7
hèyar: (<Ar. ḥiyār) salatalık, hıyar M4/56
hindi: şimdi M1/13
hiş: (<Far. hiç) hiç M3/33
ho: o M1/12
höle: şöyle M17/5 *bk. şõle*
hu: şu M7/4

I

- irāmedlik:** (<Ar. raḥmet) rahmetli M2/22
iscāk: sıcak M10/16

İ

- ileşber:** (<Far. renc) tarla, bağ bahçe ve yapı işlerinde çalışan, rençber M1/7
innē: iğne M7/46
intār: (<Ar. intiḥār) kendi kendini öldürme. M3/39
istanbol: İstanbul M7/51
ittiyacını: (<Ar. ihtiyāc) gerekli olan. M3/27
iyānet: (<Ar. ihānet) hâinlik etme, arkadan vurma M3/39

K

- kamara:** (<Fr. caméra) kamera M4/1
kelek: (<Far. kâlek) ham kavun M12/6
kelem: lahana (metin dışı)
kēyi: sonra M2/16 *bk. keyyi*
keyyi: sonra M2/5 *bk. kēyi*

kumpil: (<Bulg. krumpir) patates M21/10

kümbēd: Kümbet, belde bir mevki M4/43

M

maçça: yara, çıban (metin dışı)

mādünüs: (<Rum. mağdanos) maydanoz M2/33

magına: (İt. macchina) makine M8/7

māmed: Mehmet M4/10

mayış: (<Ar. me‘āş) maaş M3/41

me: al, buyur M7/36

mesā: (<Ar. meselā) mesela M3/25

meslīk: (<Ar.meslek) meslek M4/4

mıstıfa: Mustafa M1/29

misir: mısır M30/29

mohobbed: (<Ar. maḥabbet) muhabbet M1/10

N

nēden: neden M12/9

nohod: (<Far. noḥūd) nohut M1/26

O

ōlan: oğlan M5/14

Ö

ōren-: öğrenmek M27/26

ōyne öyle M1/35

ōñüş: önce M/4

ōysüzlük: öksüzlük M14/4

P

pakla-: temizlemek M20/4

papırcı: belde de bir lakap M29/20

patatis: patates M2/16

piriş: (<Far. birinc) pirinç M1/18

püsküt: (<Fr. biscuit) bisküvi M19/13

S

sālık: sağlık M9/46

sāncak: salıncak M1/23

sancī-: ağrımak M2/35

saP: sap M2/7

saş: saç M10/29

sāten: (<Ar. zāten) zaten M7/2

savır-: savurmak M2/9

seāt: (<Ar. sâ‘at) saat M20/5

seli: (<Ar. selle) sepet, sele M10/17

sıvı-: sıva ile kaplamak, örtmek, sıvamak M13/17

sinnenmece: saklambaç oyunu M30/10

sōle-: söylemek M4/51

sufra: (<Ar. sufre) üzerinde yemek yenen masa, yaygı, sofrası M8/24

Ş

şē: (<Ar. şey’) şey M1/25 *bk. şek*

şek: (<Ar. şey’) şey M9/13 *bk. şē*

şinci: şimdi M10/10 *bk. şindi*

şindi: şimdi M3/2 *bk. şinci*

şo: şu M3/35

şöyne: şöyle M8/4

şuūt: Şuhut, beldeye yakın bir mevki M3/26

T

talba: (<Yun. tabla) yemek yenen masa, tabla M14/11

tārna: (<Far. terḥāne) tarhana M16/22

teknocoli: (Fr. technologie) teknoloji M8/6

tēşir: (<Ar. teşhir) herkese duyurma, teşhir M1/7

tınas: Tınaztepe, beldeye yakın bir mevki M2/10

tomatis: domates M10/22

tukād: tokat M5/20

tumbāt: tümsek M6/6

U

urgan: ince halat M5/35

uya: bir nevi ince örgüden süs, oya M21/17

Ü

üs: üst M14/11

üş: üç M3/19

üyü-: uyumak M17/25

V

vā: feryat, ahüzar M3/3

vidona: (<Fr. bidon) bidon M10/20

Y

yaba: harman savurmaya, kuru ot ve samanları toplamaya yarayan, çatal biçiminde tahta kürek M3/12

yavıklı: sevgili, nişanlı M1/2

yeygi: yiyecek M3/9

yog: yok M4/13

yokarı: yukarı M2/13

yolma: her türlü yeşil bitki ve yolma işi M1/1

yü-: yıkamak M13/29

Z

závk: (<Ar. zevk) beğenme duygusu M4/29

zaynak: bir lakap M5/42

zehmári: (<Ar. zemherir) zemheri M4/55

zoba: (<Mac. szoba) soba M6/3

DERLEME YAPILAN BELDEDEN GÖRSELLER

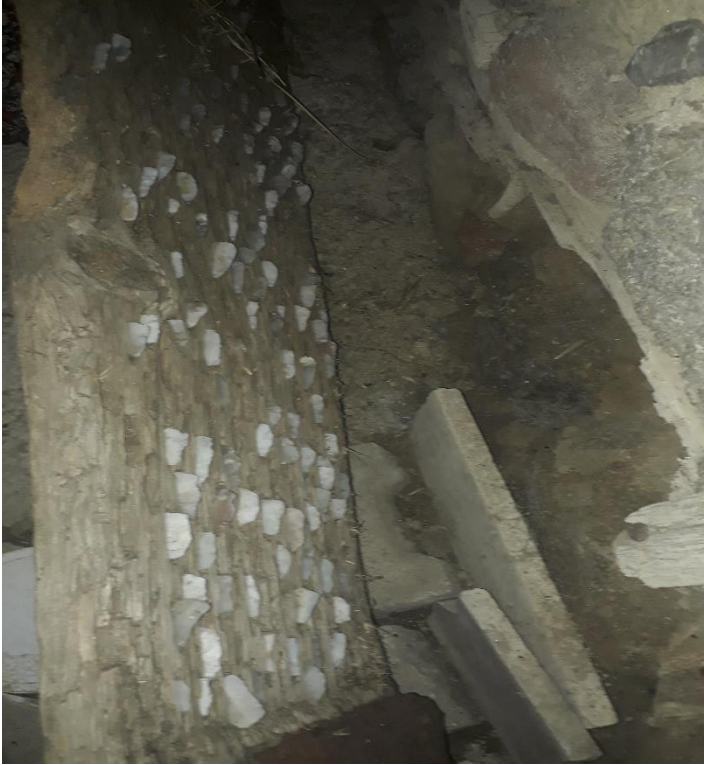
Derlenen metinlere konu olan köy ekmeği görselleri:

Metinlere konu olan kulaklı hamur tekneleri:

Düven parçaları:

Belde ovasından görünüm1er:

Haşhaş çiçeği ve ham haşhaş:

Metinlere konu olan köy barajı:

Geleneksel köy evleri:

Metinlere Konu olan dedeli ağaç:

Metinlere konu olan Kümbet mevkisinden görüntüler:

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, Ahmet (2013). “*Dünyada ve Türkiye Türkçesinde Ağız Çalışmaları ve Yöntemler*”, Turkish Studies, C 8, S 9, 387-401.
- Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni, 9 Mayıs 1997, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1999.
- AKAR, Ali, “Ağız Araştırmalarında Yöntem Sorunları”, *Turkish Studies* 1/2, 41-53.
- AKCA, Hakan (2017). “*Ağız Çalışmalarında Derleme Konuları ve Kaynak Kişiler Yöneltilcek Sorular*”, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S 27, 61-84.
- AYDIN, Mehmet (2009). “*İki Örnek Çerçevesinde Popüler Yayınlar ve Ağız Araştırmaları*”, Türk Dilleri Araştırmaları, S 19, 7-16.
- BOZ, Erdogan, “Afyon ve Yöresi Ağızlarında Ünlüler”, Afyon Kocatep Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, C. II, S. I, Afyon, Nisan 2000, s.50-57.
- _____ (2008). “*Ağız Atlasları*”, Turkish Studies, C 3, S 3, 152-165.
- BÖLER, Tuncay (2021). *Türkiye Türkçesi Ses Bilgisi*, 3.Baskı, İstanbul, Kesit Yayınları.
- BURAN, Ahmet, *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*, TDK Yayınları, Ankara, 1994.
- DEMİR, Nurettin (1999). “*Ağız Sözlükçülüğü*”, Kebikeç, S 7-8, 67-75.
- DEMİR, Nurettin (2013). *Ankara Örneğinde Ağızların Belgelenmesi*, 1. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- DEMİR, Nurettin ve Emine Yılmaz (2010). *Türk Dili El Kitabı*, 5.Baskı, Ankara, Grafiker Yayınları.
- DEMİR, Nurettin, “Ağız Terimi Üzerine”, *Türkbilig* , 105-116.

DİNAR, Talat, *Başmakçı ve Dazkırı Ağzı*, (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2006).

ERDOĞAN, Ferhat, *Şuhut ve Yöresi Ağzıları*, (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2007).

ERGİN, Muharrem (2013). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Bayrak Yayınları.

GÜZEL, Ferdi, “Türkiye Türkçesi Ağzılarında Yapım Ekleri I: Yazı Dilinde Bulunmayan Yapım Ekleri”, *TDAY- Belleten*, 2018.

KARAAĞAÇ, Günay (2016). *Türkçenin Dil Bilgisi*, 3. Baskı, Ankara, Akçağ Yayınları.

_____ (2022). *Dil Bilimleri Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

KARAHAN, Leyla (2017). *Anadolu Ağzılarının Sınıflandırılması*, 4.Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

_____ *Anadolu Ağzılarının Sınıflandırılması*, TDK Yayınları, Ankara, 2014.

KAYNAK, Mehmet (2020). “Türkiye Türkçesi Ağzıları Üzerine”, *Kafdağı*, S 2, 292-309.

KORKMAZ, Zeynep (1976). “Anadolu Ağzıları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar”, *Belleten*, C 23, S 24, 143-172.

_____ (2007). “Anadolu ve Rumeli Ağzılarının Dayandığı Temeller”, *Belleten*, C 55, S 1, 87-110.

_____ (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri*, 3. Baskı, Ankara, TDK Yayınları.

_____ (2017). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar 1-2*, 3. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

_____ (1992) *Gramer terimleri sözlüğü.*, Ankara, TDK Yay.

KÜÇÜKBALLI, Fatih Numan (2013), *Gazipaşa (Antalya) Köyleri Ağzı* (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MERT, Abdullah (2019) *Eski Türkçeden Türkiye Türkçesi ve Ağızlarına Uzanan Söz Varlığı* (Doktora Tezi) Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖÇALAN, Muharrem (2006). “*Ağız Araştırmalarında Bilişim Teknolojilerinin Kullanılması ve Ağız Tezleri İçin Yenilik Önerileri*”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S 20, 169-188.

ÖRNEKKOL, Fatih, *Emirdağ Ağzı*, (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2006).

ÖZKAN, Abdurrahman (2007). “*Anadolu Ağızlarında -vIk/-vUk ve -yIk/-yUk Ekleriyle oluşturulan Kelimeler*”, İnsan Bilimleri Araştırmaları, S 17, 39-57.

_____ *2014-2015 Dönemi Anadolu ve Rumeli Ağızları Ders Notları*, Konya, 2014.

SAĞIR, Mukim (1995). “*Anadolu Ağızlarında Ünlüler*”, Belleten, C 43, S 1995, 377-390.

SOLMAZ, Erhan, *Bolvadin, Çay ve Çobanlar Ağzı*, (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2007).

ŞENYİĞİT, Yavuz, *Sultandağı Ağzı*, (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2006).

Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı, 25-30 Mart 2008, Şanlıurfa / Yayına Hazırlayanlar: Adem Terzi, Abdullah Durkun, Ankara, Türk Dil Kurumu, 2009.

UYSAL, Bilal, *Dinar ve Evciler Yöresi Ağzı*, (Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, 2007).

YILMAZ, Mehmet, *İscehisar ve İhsaniye Ağzı*, (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2006).

ZEYBEK, F. Süleyman, *Bayat Köyleri Ağzı*, (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2008).

ZEYBEK, Harun, *Sinanpaşa Ağzı*, (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2007).

İnternet Kaynakları

URL: <http://lugatim.com/> (Erişim 02.04.2023)

URL: (Derleme sözlüğü) <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim 05.05.2023)

URL: (Tarama Sözlüğü) <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim 11.05.2023)

URL: (Güncel Türkçe Sözlük) <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim 11.04.2023)

<http://www.sinanpasa.gov.tr/serban-belediyesi> (Erişim 20.06.2023)